

DPN 6824

अमृतकर्णिका

AMRATA KARNIKĀ

Title :

Run. No. 7549

Cat. No.

Micro. No.

Subject *इति Philosophy*
टीका comment

Religion : Hindu / Bauddha

Language : Skt. / New. / Nep. / Skt.- New. / Maith.- New. / New.- Nep. /

Size in cms. 24.8 x 10

Folios 63

Lines (in a page) 9 irregular

Compl. / Incompl.

missing
Chapt. / act /

Author / translator

Scribe / donor

Date: NS / SS / VS / KS

Ruler / place

Script : New. / Dev. / Bhuj. / Ran. /

Illus. :

Material : palmleaf / paper / thiyasaphu / *one side yellow*

Condition : fine / damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon :

↓
नमो मंगुनाथाय ॥ विषय विषयी स्तुति प्रवृत्त निमित्त कृपितु शितमे चत्मा वृत्ता शास्त्रि
चला क्रिमं ॥

पूर्वकाजी ताम्राकार
Purna Kaji Tamrakara

समाप्ति वाक्य Colophon

इत्यमृत कारिका नामः श्री नाम प्रीति रूप ... (यत्र यो दुःखो दुःखं वाग नम दुःखं)
Edge of the folio damaged here by heat)

20

15

10

5

0

cmts.

5

10

15

20

25

30

20

15

10

5

॥ना॥सा॥क॥
॥२॥

रकमलगतेविंदुमोक्षयेण बुद्धसेचं प्रतिस्थितदिहसभगवान्पोगिभिर्वेदिन्यरति॥अत्रवज्रधरोतायोपिचमहावज्रधरस्व-
चतुरशीतिधर्मत्वंसहस्राणामन्यस्यसहस्रहोणायसामर्थ्यान्नदुक्तंआख्यातामहधर्मः॥ओताहंस्वगणैर्युतःसाधोहंजगत-
शांताजोकोहंलोकिकोप्यहं॥सहजानंदस्वभावोहंपरमानविरमादिकं॥भावोहंनैवभोवोहंवुद्धोहंवलुवोधनात॥मानजानेति
येमूढाःकौशीयोपहताश्चये॥विहयंसुखावत्यां वज्रयोषिक्रगेषुचेति॥आदिकर्मकसत्तावतारणायतुबुद्धनामधेयकसंगी-
तिकादिकमिति॥हरिहरहरिणगर्भादिभिर्दमयनुमशस्यत्वाद्धीनाः॥घरणवाधिकैकविंशतिसहस्राश्वासप्रश्वासाः॥तेषांय-
रमाक्षरज्ञानमहारसविद्धतयातदूपोयद्यातादुर्दानंदमकपरउत्कृष्टः॥अयमेवप्राणिनश्चत्वाद्याताइत्यस्यार्थः॥अनस्वोक्तं
वारक्रमोनवाहदेहेप्राणाक्षयोस्तानुक्तइति उक्तंचविमतप्रभायां॥योगीप्राणानिपातंदिननिशि कुरुतेनत्वेदेहेप्राणानाशसुक्तं
वज्रपदलाभायनवास्तुप्राणानिपातः॥वासेयःप्राणानिपाततदुक्तोद्धीतदमनावसनेषांयोगवलेनाकृष्टःपुनस्तस्मिन्नेवकायप्रवे-
शनीयोयोगिनेतिदुर्दानंदमकोभवतिननुद्धीतकइति॥अथोकास्त्रिलोकंकायवाक्चित्तंनुद्धिजेतुंवशयितुंज्ञानेनसहैकलोकीक-
तुंशीलंयस्यसतथा॥उक्तंच॥चतुर्ब्रह्मसनासीनं वज्रपद्मसंस्थितं अनुभूतंक्रमेणैवचतुरागदलक्षणं॥एवंप्राप्यप्रापकसं-
वेधेनकायवाक्चित्तज्ञानभेदेनचतुर्विधंपरमाक्षरमुखं॥उक्तंच॥भगेतिंगप्रतिष्ठाप्यवोधिचिन्तनचोत्तजेत्॥भावयेद्बुद्धविंवतु

॥गुरु॥
॥२॥

वैधानुकमशेषतइति॥विगतइविश्वलभ्यंश्वासवातोयस्यसतथा॥गुरुभावकप्रत्येकंपानयोत्तरं वज्रयानेकायवाक्चित्तंज्ञाने
कजोलीभावोवानचमहामुखरूपनयांराजतइतिगुरुगद पंचगुह्यराजनाद्यागुह्यगु॥उक्तंच॥आदिवुद्धोयोगीप्राणानिपातंदि-
ननिशि कुरुतेप्राणानाशःसुक्तोयःशहोरकहीनःप्रभवतिहृदयसौमृषावाहस्व॥सर्वज्ञेनानभूमेर्गुरामपिचयेयोगनजेय
मुक्तंसौख्यंविंदुषपातेभवतिचपरदारस्यसेवाःविश्रान्तः॥प्राणायामानलेनउचमपिशशिनःपानकंमद्यपानंउल्लीषेगुह्या
बाहुजनिनिधिवशात्पुर्णिमांतेस्वचिने॥उल्लीषादंगुलीपुत्रजनिपुनरिदं कृत्स्नप्रसावसानेसाचर्यायोगिनांवेष्टनिदिनसमये

त्रिजोकविजयीवीरेगुह्यगदकुलिशेश्वरः॥१॥विबुद्धःपुण्डरीकाक्षःषोऽकृत्वम
लानेनः॥

सहसिद्धिपराया॥दिकत्यराजेन॥प्राणिनश्चत्वाद्यातावक्तुं चमृषावच॥अदनेचत्वाद्याशंसेवनंपरयोषित॥एकचित्तं
प्राणिबधंप्राणंविजंयतोमनं॥सत्त्वानुनारपिप्यामिमवावाहंचशक्तिनं॥योविश्वकमदनंचपरदारस्वभिमुंदरीति॥कुलिशेश्वर
शिखरपुरेस्थिरत्वेनश्वरत्वात्कुलिशेश्वरः॥यथारुतास्त्वयत्रापिसुत्तमत्वात्तौक्तः॥१॥विबुद्धपुण्डरीकंस्फुरीभूताकाशधा-
नुक्तेनाशिसहजज्ञानमस्यसतथा॥विबुद्धपुण्डरीकसितंपुण्डरीकंशुक्लपूर्णत्वान्॥शतगुरायुक्तंप्रवज्रशिखरेतच्च

20

15

10

5

॥ ना. अ. टी. ॥
॥ ३ ॥

अपंचवक्षस्व ज्ञानं यस्य वास तथा ॥ विबुधं पुराणं कं यो गिस त्वानां हृदयं न च सुखमक्षरमुखं ज्ञाननादात्म्येन यस्य वास तथा ॥
वज्रानि शयार्थं गोनोक्तं खं विकसितं कमलं रजः ॥ अक्रययोगेन सितरक्तगुणमुक्तं स्त्रीपद्मेन ज्ञानं ज्ञानं यस्य वास तथा ॥ एवं वा
प्यव्यापकसंबंधेन कायवाक्चित्तज्ञानस्वरूपचतुर्विधं परमाक्षरमुखं ज्ञाननादात्म्येन वादिता ॥ एवं विधं निर्विकल्पं परमा
क्षरमुखं ज्ञानं वज्रवरं स्वकरेणात्मीयाद्वैतज्ञानरश्मिस्फुरणे जगदर्थहेतुनया बोधानयन ॥ उच्चासयन ॥ अथ वा षडंगयो
गोऽञ्जलयन् वज्रवरस्वकरेण मुहुर्मुहुः ॥ २ ॥ भुक्तीनरंगप्रमुखैरनंतैर्वज्रपाणिभिः ॥ उदीतदमकैर्वी

रैर्वीरवीभूतस्वरूपिभिः ॥ ३ ॥

गेनां निमित्तेन विहता प्रतिचक्रमुच्चासन्नो जयस्वकरेण निर्विकल्पात्मवेद्यकरणा चक्षुःश्रवणैश्च बोधेनोक्तीष्वचक्र
मासादयन्निर्गम्यः ॥ मुहुर्मुहुः ॥ मिथ्यासंकल्पस्य क्षणमप्यसंभवात् ॥ १ ॥ भुक्तीति ॥ भुक्तीन् ज्ञानरसकोचोत्तमदुर्गाचक्र
बोधिविज्ञानमनं सूचितं तस्य ॥ अक्रयस्वरंगालहरी सहजाभिलाषेतरत्नत्वात् ॥ तत्र विषये प्रहृष्टं मुखमुपमयः षडंगयो
गनक्षणे येषां ते तथा ॥ अतस्त्वं तैरंतरद्वयरहितैः अविकल्पमुखैरित्यर्थः ॥ वज्राणि आदर्शदिपंचज्ञाना निपाणि विवा
ययत्तत्वात् नादात्म्येन येषां ते वज्रपाणिभिः ॥ धर्मधात्वात्मकत्वेन सर्वविकल्पाणां महासुखरूपतापादनात् उदीतदमकैः
अनस्ववीरैर्महासुखसमाधिस्थैः वीरमद्युतबोधिविज्ञानत्वात् ॥ वीभूतसमाकाशाक्षयत्वेन रूपं महारागस्वरूपं नादात्म्येन नशो

॥ ३ ॥
॥ ३ ॥
॥ ३ ॥

उच्चाजयद्रिः काशेभ्यः सत्त्वानां महासुखपूर्वोक्तवज्रवरमुच्चाजयद्रिः स्वमनस्य वेद्यं सुखं एति अनुभवतीति स्वकरैः
महासुखभुक्त्वा वज्रकमलकर्णिकागतं तेन प्रसूरेतीति विकसंती वज्रस्य महासुखस्थानस्य कोटिरनुभागा येषां ते ॥ अज्ञा
सर्वधर्मविकल्परूपाभ्युपगमात् ॥ उक्तं चादिबुद्धे ॥ स्वक्तेमां सर्वमुद्रां सकलं त्वदुद्रया कल्पिता ज्ञानमुद्रां सम्यक्त्वोधिहेतो
जिनवरजननी भावयेद्विद्यमुद्रां ॥ निर्लेपां निर्विकारां स्वसमहृततां बोधिनी योगगम्यां कुर्यात् ज्ञानतेजाभवकलु

उच्चाजयद्रिः स्वकरैः प्रसूरेद्वज्रकोटिभिः ॥ प्रज्ञोपाय महाकरणा जगदर्थकरैः परैः ॥ ४ ॥ हृत्पुण्यैः शयैः मुद्रितैः
क्रोधविग्रहरूपिभिः ॥ बुद्धकृत्यकरैर्नार्थैः साङ्ख्यपुण्यैः विग्रहैः ॥ ५ ॥

साधिता महाकरणा महासुबोधिविज्ञानात् स्फुरणजगदर्थं कुर्वतीति ते जगदर्थकरैः ॥ लोकानि कान्तात्पर्यैः ॥ ४ ॥ हृत्पुण्यैः शयैः
कमुखेन नुञ्जानुबोधिकमुखेनाशयः कायवाक्चित्तलोलीभूतः सहजकायो येषां ते हृत्पुण्यैः शयैः ॥ अतस्त्वं सत्त्वार्थकरणाय
मुद्रितैः क्रोधेन सर्वधर्मभूतत्वात् स्फूर्तिभावेन क्रोधविरमपर्यंतं वा क्रोधविरमपर्यंतं इति ॥ पीठविहृतिः ॥ विगतो ग्रह आस
क्तिस्तद्विभिः ॥ अतस्त्वं बुद्धकृत्यकरैः ॥ निर्विकल्पसुखस्फुरणानस्वसत्त्वार्थकरणा सामर्थ्यात् ॥ नार्थैर्व्योगेभ्यः सद्यैः
साङ्ख्यमेकोभूतैः प्रणवविग्रहैः महासुखनिमग्नकायवाक्चित्तैः ॥ ५ ॥

20

॥ ना. अ. टी. ॥
॥ ४ ॥

पुण्यमासुखीकृत्यनाथमयुतबोधिविनसंभुदंभवमुखंभगोचलतादृक्कमध्याहुसवरटकेगतोतानविंदुस्तुदितपुभास्वरज्ञानंभग
 वंतनपासहजसुखाणांस्त्रीषकर्णिकानावज्जमणिवरटकेआगतंविदुष्यामणिवरटकान्पुनरुस्त्रीषचक्रगतंनथागतं उक्तं
 च। आगतंभगनश्चैवद्याप्यविश्वंयवस्थितः गत्यागतिनिरोधश्चनथागतंनित्यम् नः॥ कृतांजलिपुरोभूत्वाः बहिर्गतोभूत्वाप्राणा
 यामवलेनसंघटं कृत्वावाइदंमंवेधंमुखंमहानुभूतवान् अग्रतःस्थितः समाध्यनुगमान्मणिवरटकानःस्थितः॥ मद्रि॥ मद्रितायवच
 पुण्यमासुखंभगवन्नथागतम्॥ कृतांजलिपुरोभूत्वाइदमाहस्थितोअग्रतः॥ मद्रितायमप्रार्थय्यनुक
 म्यायमेविभो॥ मायाज्ञाताभिसम्बोधेयथात्माभीभवाम्यहम्॥ ७ ॥ अज्ञानपंकमशानांक्लेशव्याकुलचेतसां॥ हिता
 य सर्वसत्त्वानामनुत्तरफलाप्रये॥ ८ ॥ प्रकाशयनुसंभुदोभवान्शास्त्राज्ञाजगद्गुरुः॥ महासमयतत्त्वज्ञश्चिदाशयवित्
 मणिवरटकानुभूतसुखानुबंधायाअनस्वमप्रार्थयसर्वसत्त्वानांतत्सुखोत्पादायानथातारूपेणाभिन्नत्वेनतत्सुखोदपादनमेव
 मय्ययोजनं॥ अनुकम्यायस्वपरेषामसत्संकल्पप्रख्यातनायमहासुखस्वभावेनत्रैलोक्यापकत्वेनविभोदितिसंबोधनं॥ षोड
 शकाद्यानेदादिविंदुनिरोधेनप्रादेशिकसंक्षधात्वायतनानांनिरोधायानात्नवन्तिः संगसुखत्वेनत्रैलोक्यापनिसंबोधिः साक्षात्कार
 तस्यात्माभीसन्नादाम्येनाअनस्वाह॥ कारहंकारसंपुटत्वेनयुगनद्वस्वरूपोभवामि यथातथानामसंगीतिप्रकाशयनुंमुदुर्गतिसे

॥ ७ ॥
॥ ४ ॥
॥ ७ ॥

15

10

5

अज्ञानमविद्यावासनानदेवपंकः। उत्तरत्वेनतन्मयानां हितायमहासुखोत्पादायानथातारूपेणाभिन्नत्वेनतत्सुखोदपादनमेव
 अमराशीलानांमनुत्तरमवाच्यं प्रकृतिप्रभास्वरंमहासुखफलंनत्वाप्येषकाशयवित्तिवक्ष्यमाणोनसंबंधः॥ ८ ॥ सह
 जसुखोत्पासनसर्वकुशावबोधात्संभुदः भगः सर्वाकारनिराकारभूतानांयोगात्भगवान्पदशतधिकैकविंशतिसह
 स्रश्वासानांमहासुखाभिन्नत्वेनशासनात्॥ शास्त्राभतस्वजगतांश्वासवानांकायवाक्चित्तोनांनानुगतत्वोपदेशः
 अज्ञानपंकमशानांक्लेशव्याकुलचेतसां॥ हितायसर्वसत्त्वानामनुत्तरफलाप्रये॥ ८ ॥ प्रकाशयनुसंभुदोभवान्शा
 स्त्राज्ञाजगद्गुरुः॥ महासमयतत्त्वज्ञश्चिदाशयवित्॥ ९ ॥ भगवन्ज्ञानकायस्यमहोस्त्रीषस्यगीष्मते ॥ १० ॥
 महासमयचतुर्थविंदुस्तस्यनदेववानत्वंसुखज्ञानंतादात्म्येनजानातीतिनथा॥ रडियाणांचक्षुरादीनांयाह्युगाहक
 तावापन्नानांमासयंसुखप्रकृतिमभेदेनवेतीतिश्चिदाशयवित्अनस्वपरलोकानिकांत॥ ११ ॥ भग॥ भगवन्निति
 सम्बोधनंज्ञानकायचतुर्थकायः॥ षोडशाष्टविंदुभूत॥ तस्यापमितबोधिवित्तविंदुत्वेनविदुषोद्विगगनेनोस्त्रीष
 स्थानं गत्वात् महोस्त्रीषस्यगीष्मतिः॥ षडक्षरात्मकः॥ एकारआधारात्मकः। तस्यपतिः षष्ठोवकारोवज्रधरः॥

आधेयप्रभावः॥ तथाचवक्षतिः पंचाक्षरेमहाश्र
 तं विंदुस्य षडक्षर इति॥ एकारवकार एतत्स
 र्गः॥ ११ ॥

20

15

10

5

॥ ना. अ. टी. ॥
॥ ५ ॥

मंजुश्री ज्ञानसत्त्वस्येति ॥ धर्मता संकेतेन मंजुश्री वज्रशिखरेषोक्तं च वरकमलां तदेवाह्वय ज्ञानाश्रयत्वात् ॥ श्रीमदुत्पन्नम
यज्ञानमंजुश्री ज्ञानसत्त्वस्य सर्वसत्त्वानां हृदयविहारित्वान् ज्ञानमूर्तिः स्वयमात्मना हेतुनिरपेक्षत्वात् भवति साक्षात्प्रवृत्ती
निस्त्वसंभवः ॥ तं विज्ञानं न केनचित्क्रियते न केनचि ज्ञानेन सर्वकारेण न र्गनेन सर्वरूपमकृतिमनया स्वसंविद्या ॥ तदुक्तं
न सह केनचिदज्ञं न कस्याच्चागतोयन ॥ आत्मना ज्ञायते पुण्याहु रूपवोप सेवयेति ॥ १० ॥ गंभी अजघोपदेशेदुरवगाहत्वा

मंजुश्री ज्ञानसत्त्वस्य ज्ञानमूर्तेः स्वयम्भुवः ॥ १० ॥ गंभी रार्थमुदा रार्थं महार्थं समाश्रित्वा ॥ आदिमध्यान्तकल्या
णीन्नामसंगीतिमुत्तमाम् ॥ ११ ॥

॥ गंभी रोमत्रमहायानसाध्यादर्थवज्रधरत्वं यस्यानेसहजस्मेरासर्वभावस्वभा
वत्वात् तादात्म्यमहापुडाभिषेकसाध्यात् तमहार्थं आचक्रादिज्ञानासाधारणादसौ ॥ अथ समत्वेन निर्विकारत्वात् ॥
शिवा ॥ आदिमध्यान्तकल्याणीमिति ॥ आदिरेनेदज्ञानं मध्यपरमानंदज्ञानं मंतविरमानंदज्ञानं तेषां कल्याणीसहजानंद
ज्ञानरूपापादिका मंतवदुत्तमामानंदव्यानुपलक्ष्य रूपत्वात् ॥ तथा श्रीकं ॥ आनंदत्रयभेदेन चतुर्थेन नलक्षयेत् ॥ चया
रां नोपलक्ष्यत्वात् सहजतेन गद्यते ॥ सर्वकल्याणायातिरविणाज्जप्रकाशनादित्यादिविकारः ॥ नानातं चोपलक्षितमहामुखा

कारसहजानंदमुत्तमामासासम्यग्ज्ञानं नाम संगीति
सहजस्मेरात्मानं यारयिष्यामि अद्वयीभावं करिष्या
मीति वक्ष्यामि नमः संवदः ॥ ११ ॥

यातीनेरिति ॥ यानामसंगीतिरतीनैः श्रुतचिंतायुक्तैर्भाषिता ॥ प्रतिश्रुत्वा हृषेराविगता ॥ अनागताभावनापकर्षपर्यंतगत
भाषिष्यते न तथेवावेगमिष्यति ॥ प्रत्युत्पन्नाश्च वार्तमानिकास्वमतयोगयुक्ताभाषततथेवागच्छन्ति ॥ एतेन सर्वतथागतेर्म
त्रमहायानं देशितमिति पि सूचितं भवति भव्यसत्त्वापेक्ष सर्वैरेव देशितत्वात् ॥ १२ ॥ माया मायाजाले मायाजालाभिसे
वो धितलक्षणेन तत्रमुत्पाद्यते इति तत्रं महत्तत्तत्रं चेति महा तं च महासुखज्ञानमित्यर्थः ॥ उक्तं च ॥ तं त्रं प्रबंधमाख्यातं
संसारं तत्रमिष्यते ॥ तं त्रं गृह्ये ह्यस्याख्यमुत्तरं तत्रमुच्यते ॥ इति नाम संगीतिः संख्यगीयते स्वयमेव बुध्यते ॥ महावज्र
यातीनेर्भाषिता बुद्धैर्भाषिष्यते एनागता ॥ प्रत्युत्पन्नाश्च समुद्रायाभाषने पुनः पुनः ॥ १३ ॥ मायाजाले महा
तं त्रं याचास्मिन्समुगीयते महावज्रधरे हृदये मेये मंत्रधारिभिः ॥ १३ ॥ अहं चैनाधारयिष्यामि निर्याणान्दुः
शयः ॥ यथा भवात्सहजाथ सर्वसमुद्रगच्छक ॥ १४ ॥ धरेतीनकायात्मकैर्महामंत्रधारिभिः ॥ पंचज्ञानात्मक
मुखधारिभिरमेयविकल्यागोचरैर्हृदयैः सहजस्वभावैः ॥ १३ ॥ तामहं चैनाधारयिष्यामि सहययीभावं करिष्यामीत्यर्थः
कियत्कालमनिर्याणं यावत् द्युतेषां उद्देशेन साक्षरत्वे प्रायणेन हादशभूमीश्वरे न भवामीति तावत्कालमित्य
र्थः ॥ दृढः सावोः मुन आशयः ॥ मुखप्रकृतिर्यस्य स तथा अहमुक्तार्थः ॥ सर्वसंयुक्तानां यदु संपरमाक्षरचतुर्थविंशु

धरतीति तथा ॥ १४ ॥

20

15

10

5

॥ ना. अ. री ॥
॥ ६ ॥

प्रकाशयिष्ये सत्त्वानां यथाशयविशेषतः सहस्रप्रकृतितः यथाप्रकाशयिष्ये तथाप्रकाशयित्विति पूर्व-
वर्णनसंबन्धः ॥ अशेषकेशनाशयसर्वश्रुतिः खखण्डनायाश्चोषाज्ञानहानये ॥ विकल्पव्यसनाहनये ॥ १५ ॥ एवं
स्वकारस्वरूपतथागतं व्याख्यातार्थमध्ये व्यासुखीकृत्यगुह्येऽनुः कायवाकचित्तेभ्यस्तत्ताभीषहकायः सहज-
निर्गमकायवाकचित्ते ॥ अन्यव्याख्यातं ॥ अवधूत्याश्रितवोडशानंदविभुषा ॥ वोडशगाथाभिरभ्येपितत्वादभ्येप-

प्रकाशयिष्ये सत्त्वानां यथाशयविशेषतः ॥ अशेषकेशनाशयश्चोषाज्ञानहानये ॥ १५ ॥ स्वमध्ये
व्यगुह्यं शोवज्जपाणिस्तथागतं ॥ कृतांजलिपुरोभूत्वा प्रहकायस्थितोयतः ॥ १६ ॥ अभ्येपनागाथावोड-

अथशाक्यमुनिर्भगवान्समुद्रोद्विपरोत्तमः ॥ अभ्येपणानंतरं पश्योकाप्रतिवृत्तमाह ॥ अथ ॥ सत्त्वा-
र्थप्रतिबुद्धानां बालजनैरतर्कत्वादेशनादिकमविरुद्धं ॥ शाक्यमुनिः सम्यक्तेषु होमहावैरोचनो वज्रधरो यथोक्तं
श्रीनारदवर्णिमहानं वै ॥ अशोदनो महाराजा अरुणसिंसे प्रकाशितः ॥ संगितत्रयमहाभाषाप्रतोपायात्मकं जगत् ॥ व-
ज्रसत्त्वमुनिद्वार्थः परमानंदमहामुखश्च ॥ भगवन्महाशुभं महाप्रज्ञातयोगात्भगवान् ॥ उक्तं च ॥ श्रीहेवज्जे ॥ भंज

॥ १५ ॥
॥ १६ ॥

भगवन्महाशयं केशमारुणिभंजनान् ॥ प्रज्ञावध्याश्वनेकेशस्तस्यास्तत्ताभगोच्यनरिति ॥ उल्लिख्योदिष्वचक्रेषु ज्ञानकाया-
वबोधानसंयुक्तः संवृत्तिपरमार्थज्ञानद्वयेन द्विपदेनोत्तमः ॥ अशोद्विपरोत्तमः ॥ अथवा द्विपदेनावज्जे मणिशिखरोल्लि-
खाप्रतिबुद्धिप्रतिबुद्धयेन उत्तमोदशभूमिभिरः ॥ यथोक्तं विमलप्रभायां ॥ एकपदे वज्रमणोरजोर्के उल्लिख्य अशुक्लेश-
शिनिदितीयेन सत्सदावेद्यमभेद्यमिदं भानुखिलोकमहितं शिरसाप्रणाम्येति ॥ निर्गमव्यस्थिरकृत्या स्वजिह्वाना-

निर्गमव्यायतां स्फीतां स्वजिह्वास्वमुखाकुम्भां ॥ १ ॥ स्मितं संदर्पलोकानामप्रायत्रयशोधनम् ॥

हनस्वभावाज्ञानावधूतीभावतामनानं नलोकधानुव्यापिकां कुर्यरेखकारं प्रमाणां स्फुरदनेकसंभोगकार्या अतस्व-
स्फीतां स्वमुखाद्विभवं वान् ॥ तथा चोक्तं ॥ बृहदादिवुद्धे ॥ धूमो मरीचिः खपो नरीपज्वालितुभास्करः ॥ नमो कलामहा-
विभुविभवं प्रभास्वरमिति ॥ अतस्वभूमां सहजानंदराशिनी ॥ १ ॥ स्मिते ॥ स्मितसहजचराणो ज्योतिः प्रकाशं सद-
र्थसंस्कार्या पायत्रयशोधनं संसारहृत्तानंदपरमानंदविरमानंदानीकायवाकचित्ते विंदुना सहजानंदरूपनापाद-

॥ १ ॥
विशेषकं ॥ १ ॥

20

15

10

5

॥ ना. अ. दी ॥
॥ ७ ॥

४ सुखा

त्रैलोक्याभासकरणं आलोकालोकभासां लोकोपलब्धिनिराभासतयानिराभासतथक्षणं ॥ चतुर्मासगिरिशसनं मणिवर
 टकानः स्थैर्यशामानिर्विकल्पकं ॥ भनस्वोक्तं ॥ वज्रकवाचो मित्ररेचरसहपाविलवसन्नमारनिर्दलिमहासुहृदो
 विलुवइति ॥ १ ॥ त्रिलोक्य ॥ त्रिलोकं कायवाकचिन्तनक्षणां प्राप्यं त्याडास्यास्वयं भुवा ॥ अनाहतात्मिकया मधुरया
 महोत्तिकया गिरिषयभाषतद्यनुभूतवान्गुह्येऽसहजानंदज्ञानं महावेत्तां सकलविकल्पावायूनां निराभासीक
 त्रैलोक्याभासकरणं चतुर्मासगिरिशसनम् ॥ २ ॥ त्रिलोकमापूरयं त्याडास्यामधुरया गिरिषयभाषतगु
 ह्यसुं वज्रपाणिं महावल्लभम् ॥ ३ ॥ साधुवज्रधरश्रीमान्साधुने वज्रपाणये ॥ यत्त्वं जगद्विनाथार्थय महाकरुण
 माचिन्त ॥ ४ ॥ महार्थानामसंगीतिम्यविजामघनाशनीम् मंजुश्रीज्ञानकायस्य मंत्रश्रोतुं समुद्यतः ॥ ५ ॥
 रणसामर्थ्ययुक्तं ॥ ३ ॥ साधुइति ॥ जगदर्थकरणं वज्रधरपूर्वोक्तं ॥ श्रीमानाकाशधातुपर्यंतं सहजानंदरूपत्वात् ॥ साधु
 भुंते तुभ्यं यत्त्वं महाकरुणायानाभोगजगदर्थवहिन्याचिन्त ॥ जगद्विनाथार्थय पूर्वोक्तविकल्पवायुमहासुखतापादना
 य ॥ ४ ॥ महा ॥ निर्विकल्पमहासुखत्वेन महार्थसत्यार्थानामसंगीतिं सहजसुखानुभावात्मिकां ॥ सकलप्रपंचरहितत्वेन
 लोविद्याभिगमादघनाशिनी ॥ लोकोत्तरविकल्पदृष्टान्तसहजनिरावरणरूपत्वाद्वापविजामनोज्ञानकायात् श्रोतुमर्ह

नमुद्यतः प्रवृत्तः ॥ ५ ॥

॥ ७ ॥

कृतत्रयमिति कायवाकचिन्तनकर्तृना विवेकं
 स्थितौ रूपसमावेशैरेव नः कर्णिकानाश्रितः
 विनाकायसमावेशैरेव नः ॥ १ ॥ ॥ ७ ॥

नत्साधु ॥ ते तुभ्यं तां सहजानंदादिगतिं देशयामि उकाशयामि ॥ एकाग्रमनानिर्विकल्पकधीः सन्भृगु अभवांडूषादिष
 ट्चक्रनाडीमध्यवरटकाकाशमुखानुभवप्रकाशकः ॥ षड्गाथाभिः प्रतिवचनमिति ॥ प्रतिवचनगाथा षट् ॥ ६ ॥
 प्रतिवचनानंतरं ॥ षट्कुलावलोकनमाह ॥ अथशाकमुनिर्भगवान्गाथाभाषते स्म इति परेण संबन्धः ॥ सकल
 मंत्रकुलं मंत्रमहायानं ॥ तच्च षट्चक्रैषु वज्रसत्त्वादितयागतात्मकं मनसस्वाराभाभूतत्वात् ॥ मंत्रमुखमुद्राकृत
 तत्साधुदेशयाम्येष अहन्नेगुह्यकाधिपः ॥ भृगुत्वमेकाग्रमनानत्साधुभगवानिति ॥ ७ ॥ प्रतिवचनगाथाः
 षट् ॥ ॥ अथशाकमुनिर्भगवान्सकलमंत्रकुलं महत् ॥ मंत्रविद्याधरकुलं अवलोक्यकुलत्रयः ॥ ९ ॥ ॥
 मितिकुलमद्वयत्वात् ॥ महच्छेन षट्चक्रकर्णिकागतं व्यापकं सर्वमावसमरसीभूतं बोधिचिन्तस्वसंवेद्यप्रकृतिरूपं
 अस्मैव षट्चक्रक्रमेण व्यवस्थामाह ॥ मंत्रविद्याधरं कुलं निष्पदानंदशुक्लरूपवज्रधारणादक्षोभ्यो वज्रविज्ञानस्वभा
 वः ॥ मणिवरटकान्तर्वती वज्रकमलकर्णिकागूढगोचर इत्यर्थः ॥ मंत्रदीपनं सहजानंदकारकां मंत्रिगुप्तभाषण इ
 त्यपि पाठः ॥ अतस्वसकलमण्डलचक्रवर्तिरूपं विद्यां सुराणो नधारयतीति मंत्रविद्याधरः ॥ अवलोक्यानभूयस्त्वयमित्यर्थः

॥ ना. अ. क. ॥
॥ ८ ॥

लोकलोकोत्तरकुलमिति लोकलोकशब्देन कायवाकचित्तमुच्यते ॥ तदुत्तरं धर्मचक्रं तत्र तन्महामुखलक्षणोऽस्मिन्नामः सहजमे
ता स्वभावः ॥ लोकालोककुलं महदिति ॥ लोकालोकादयः ॥ तेषामालोकः प्रभास्वरं तस्मिन् सत्त्वं कंच च केचन स्थितौ र
त्वं संभवः ॥ महामुखवेदकत्वात् ॥ वज्रवेदना स्वभावो वज्रसंस्कारस्वभावः ॥ महोष्णीषकुलं महदिति उष्णीषचक्रं व्यस्थि
तो वज्रसत्त्वः सनुज्ञानामकत्वात् सहजप्रकृतिस्वभावः ॥ उक्तं च ॥ श्रीकालचक्रोत्तरे ॥ नित्यं सानंदं कंच कुलिशमपि च
लोकलोकोत्तरकुलं लोकालोककुलं महत् ॥ महामुखा कुलं चाग्रमहोष्णीषकुलं महत् ॥ ॥ १ ॥ षट्कुलाव
लोकनगाथा ॥ ॥ १ ॥

॥ तद्वारणा वज्रधृक् वैबीजं कायस्य कंच निजिगिति पिता नाडिचक्रं सुखं यत् ॥ तत्सुखं
तत्समागो हृदि परमसुखं नाथ आरोलिगेव तद्द्वयं येन काष्ठे धृतं मचलसुखं वेदकोरत्तद्धृक् च ॥ प्रज्ञाधृक् येन तं त्रेशि
रसि धृतं मिदं धृक् वै मत्पुंसोऽयं मुष्णीषे वृत्तरंधे ॥ अरपरमसुखं षोडशानंदपूर्णं ॥ या प्रज्ञानिः स्वभावापरमशक्तिक
ला षोडशी पूर्णिमाने सानंदाय स्य विद्याशिरसि सकुलिशेषस्य मोवज्रसत्त्वः ॥ इति षट्कुलानि सुनिपरमार्थविष्
का सत्यगाथा ह्येन षट्चक्रेषु अद्वयज्ञानत्वेन प्रतिपादितानीति षट्कुलावलोकनगाथा ह्यं ॥ २ ॥ ॥ १ ॥

॥ १ ॥
॥ ८ ॥

इदानीं चिह्नोक्तमायाजालाभिसंबोधिक्रममाह ॥ इमा गाथा ह्ये सत्यपि गाथामित्येकवचनं बोधिविज्ञकलारूपायाः आलेः
साधत्वेन साधन्य प्रतिपादनार्थं ॥ षण्मंत्रज्ञानसंयुक्तामिति ॥ ॐ वज्रतीक्ष्णोत्पादि ॥ मंत्रप्रकाशिता ॥ अद्वयभूतताकरणा
भिन्नप्रज्ञोपाया ह्यं समाधि संभूतं महामुखस्वरूपं मंत्रनीतौ ॥ पारमितानयेतु आत्मात्मीयगुणगुहाकादिसकल
मनोविषयदरहितं सर्वधर्मनैरात्म्यस्वरूपस्वाभाविककायात्मकचित्तं तद्वदिति ॥ अर्थद्वारिणा विभवं च तद्वदिति ह्योद
इमा षट्मंत्रज्ञानसंयुक्ता महयोदयान् ॥ अनुत्पादधर्मिणी गाथा म्माधने स्मरिणाम्पते ॥ १ ॥

यतामनुत्पादधर्मो भिद्येयत्वेन विद्यते स्यामित्यनुत्पादधर्मिणी नामनुत्पादरूपता च सक्तिनामिच्छीयते ॥ तथा हि तद्व
त्ज्ञानस्य फलभूतस्य तत्त्वज्ञानमेव हेतुरन्यस्य विपर्ययस्य भावेन संसारहेतुत्वात् तच्च तत्त्वज्ञानमनुत्पादरूपं षट्
पारमितानयेन मंत्रमहायानात्मके हेतुफलभावेन निर्दिष्टां गुरूपदेशकमाया तमुच्यते ॥ न सत्याना सत्यान च तदुभयी
नाप्यनुभयी निरुद्धे स्वासर्वाकृतिवरमयी मध्यमकधीः ॥ जिनः शास्त्रासौ वस्थिरचलजगतत्त्वमपि सा स्वसेविदि
र्देवी जयति सुखवज्रप्रणयिणीति ॥ ॥ मध्यमकधीः ॥ मध्यमा धतिपदेव बोधि मार्ग इति सिद्धिः ॥ सर्वमहाया

20

15

10

5

॥ न. भ. टी. ॥
॥ ८ ॥

यानिकानां भावाभावादि रूपयोरंतयोरप्रतिष्ठिताधीर्मध्यमकधी ॥ साधीर्न च सत्यानचासत्या ॥ न च ननु भयीनाप्यनु
भयी ॥ चतुः कोटिनिर्मुक्तस्वभावविषयीकारेण चतुः कोटिविनिर्मुक्तस्वभावत्वात् ॥ यत्तु चतुःपदविषयीकरोति तत्तदा
कारं यथानीलं ज्ञानं नीलाकारं ॥ ननु एवमिदं सर्वस्यैवोक्तं स्वस्या चतुः कोटिसमाश्रयत्वात् ॥ ननु यदि भावाभा
वादि रूपयोरंतयोरप्रतिष्ठिताधीः ॥ तत्कथं बोधिसत्त्वः सर्वाकारेण दानशीलादीन् यो धिसंभारं परिपूरयति ॥
अथ तान् बोधिसत्त्वे स्वभावेनाधिगच्छति ॥ बोधिश्च मध्यमधीस्वभावा ॥ सानभावरूपा भवन धर्मकतया च भाव
रूपा दानादय इत्यादि गृह्यते ॥ सर्वाकृतिमयीति सर्वाकृतिवरदानादयस्तन्मयी तत्स्वभावा ॥ अत्र मध्यमः दानादयोपि
भावाभावोदिरूपेण प्रतिष्ठिता मध्यमकधीस्वभावा एव ॥ तथा हि दानादयी मावाभावरूपाः ॥ सदसदादिरूपेण उपादाये
गात् ॥ कारणाधीनत्वाच्च भवनेन धर्माणामेव कारणाभिमतं बीजादिनिर्मुक्तं सत्कारणी भवति ॥ नाप्येति निर्मुक्तं न च हेतुतो भा
वाभवन धर्माणाः ॥ तथा च कदेशकालनिमित्तयोगेन सर्वदा सर्वसंभवप्रसंगान् ॥ एवं दानादयो न भावानाप्यभावाः ॥ तथा हि
नये कदाचिदपि स्वरूपेण भावी भवति तेनैकधर्मभावो भवति भावो ह्येदं रूपत्वादभावस्य ॥ तस्या उपादेय धर्मावादानादयः ॥

॥ गुरु ॥
॥ ८ ॥

यधर्मावासादयस्तत्कालभूताविशिष्टाविशिष्टदेहभोगप्रतिष्ठादयः ॥ सर्वेष्वभावाभावयोः प्रतिष्ठिताः भावादिपरिकल्प्यतेषाम्
भूतपरिकल्पः ॥ तस्मात्स्थितमेतत्सर्वाकृतिवरमयी मध्यमकधीरनुत्पादयति ॥ इदानीमेष्टे वृत्तानादिपुष्टिमाणा इमा मेव धर्मनाम
धिमुंचेन सत्त्वार्थोयुक्तः ॥ शास्त्रयथा देवतायोगेन बाह्यायात्मकपरिच्छिन्निष्पादयेत् ॥ ततोच्यते भवति र्वाणस्वभावयो
रधुर्दुर्दैव्यात्मकस्थाने आदिस्वरसुभवाधीर्भगवती नैरात्म्या मध्यमधीः सानसत्यानासत्यानचतुभयीनाप्यनुभयीमुविश्रु
द्धरूपादि धर्मभानुज्ञानस्वभावत्वेन चतुः कोटिमुक्तसर्वधर्मस्वभावान् ॥ सा सर्वाकृतिवरमयी सर्वाकृतिवरविशुद्धिरू
पादिविशुद्धस्वभावाश्च नुर्देव्यः ॥ सुविशुद्धपृथिव्यादिस्वभावाश्च नुर्देव्यः ॥ सुविशुद्धरूपादिविषयस्वभावाश्च नुर्देव्यः ॥ त
न्मयी तत्स्वभावा सर्वासा मेव चतुः कोटिविनिर्मुक्तमध्यमकीस्वभावत्वात् ॥ सा भगवती निरुद्धे स्वा सर्वसत्त्वानां भावाभावा
द्यभूतपरिकल्पस्वभावा सर्वोत्प्रेष्येदनादेव देवता रूपेण परिच्छिद्धस्कंधधात्वाय ननाहंकारमुत्पाद्य प्राकृतचक्षुः स्कंधधात्वा
यतनाहंकारमपनीयाधिकक्षिप्तं ॥ तयो गयथा तिष्ठेत्तथोच्यते ॥ भावनिर्वाणयोरप्रतिष्ठितं चित्तं मध्यमकधीः ॥ तदेव भा
गवती शाश्वता ह्येव निर्जिता ॥ आभासमात्रागस्त्याह कवर्जिताया अवधूतीत्युच्यते ॥ आदिस्वरस्वरूपा सेवधीः ॥ अनुत्पाद

119011

स्वभावस्य वैश्वानुकस्य समरसीभावेनाधिगमान् सा भगवती चतुःकोटिमुक्ता पूर्ववद्वाचाभावाच्चयोरंतयो रश्मिहानात् सा सर्वा
कृतिवरभयी सर्वेष्वा मा कृतिवरां चतुःकोटिमुक्तैस्तंधधात्वा यतन स्वभावाच्च नुर्देया शीनां फुरणान तथाच सिद्धाः सरैपरिवा
रं वेष्टित नाचञ्जनी अ ए अ रिं रिति स्तेने उभ वति यथा च स्थित मेव योगिनी चक्रमत्तान पात्र या गं तु क्रमे येनेयमिति जिनः शास्त्र
सेव इति पारमितान यस्य फल मुक्तं सुख बन्ध प्रणयिनी ति मंत्र नय स्य स्थि त्वत्वं जगतत्व मपि सेति द्वयोरपि स्व संविनि
रिति स्वेन संवित्तिरनुभवो मस्याः सा तथा भयमाश्रय सामध्य मकधी नगराणा कथ्य तेन चक्रियते किं नू आत्मने वा
नुभूयते स्वयं भू ज्ञानमचिं न ज्ञानमिति ॥ ॥ ॥ ॥ अच्चारदयो द्वादशी बां न स्वरादेशिता अकारादिचतुर्णां न पुंस कत्वे
न वर्जनान् पीठोपपीठादिद्वादशास्थान श्रीर आपि नी वो धि चित्त कला सूचका कारादिद्वादशाक्षरद्वादशक लाम हा मुखा
कारत्वात् उत्तंच अकारे पीठ संज्ञा च अकारे चोपपोठ कां इकारे षेत्रना मंच ईकारे चोपक्षेत्र कां उकारेण छंदो हंच
उकारेणोपछंद कां मलापकंचे कारे रेकारे उपमेलापगं ॥ श्मशानं चैव ओकारे औकारे चोपश्मशानकं पीजवं चैव
अंकारे अःकारे चोपपीनकंचेति ॥ गुहादिष्वूर्ध्वकेषु प्रतिचक्रेष्वक्षा ताधिक सहस्रत्रयश्वासनिरोधेन भूमियुग्

॥ ७६ ॥

190

मोपलंभसूचकमहासुखासूचकसूचकारदिषट्संयुतत्वेन द्वादशभूमीश्वरत्वाद्वाद्याश्चभूमयः॥ समन्तप्रभासुमितप्रमाणगनय
भाषज्ञप्रभावज्ञप्रभाषउसप्रकर्मप्रभाषनुपमोनिर्णयप्रभाषज्ञाप्रभाषसर्वप्रभ्यात्मवेद्याख्या॥ अथवा॥ अद्भुतत्रयं कायवाक्किन्ना
द्वयत्वेन भानंदः आद्भुतत्रयं हि रूपतया परमानंदः॥ ऐश्वर्यं इति त्रयं उभयस्वरूपकोविचित्रं विरमानंदः॥ ऐश्वर्यं इति त्रयं वि
वज्राभिन्नं चतुर्थः सहजानंदः एतेन चतुरानंदस्वभावो भगवाननुत्पादरूपो व्याख्यातः॥ श्रीवज्रकायवाक्किन्ना सकलालीभावा

अत्राईउडुरसेजोओअंअःस्थितोहृदि॥ ज्ञानमूर्तिरहंबुद्धोवृक्षानांअध्वनिनी॥ २ ॥

न॥ ॐ नदेववसु सहज ज्ञानेन तेन तीक्ष्णोऽसकलविकल्पबाधूपसंहारकः॥ सच वज्रमणिवरटकावस्थितोऽत्रिःपंदावस्थितोऽशोभ्यः
सर्वतथागतवज्रकायत्वेन च्यवन उः स्वाभावानुः स्वच्छेदो नाभिस्थिवैरोचनः प्रज्ञाज्ञानमेवमूर्तिः शरीरं यस्य सप्रज्ञाज्ञान
मूर्तिरुदितोऽमिताभः॥ ज्ञानमेव महासुखचित्तमेव काय उपचयात्मकत्वात् यस्य स चरत्त्वसंभवः कंचक्रवर्ती॥ वाचा
स्वरं जनात्मिका नामीश्वरोऽनाहतस्वभावोऽमोघसिद्धिरुणा चक्रवर्ती आताभ्योऽज्ञोपायाभ्यां पवनं स्फुटीभावो यस्य स

॥ ना. अ. री ॥
॥ ११ ॥

उसीषचक्रवर्तीवज्रसत्त्वः ॥ इत्थं षट्चक्रवर्तिस्वरूपाय सहजानंदतानाय स्वयं तासां दर्शनानेन भूयः परमं ॥ इत्थं
वासाभ्यं नररूपेण व्याप्य विश्वं व्यवस्थितः ॥ सहजानंदो ज्ञानवज्रश्चतुर्थः स एव संभोगनिर्माणकायात्मको नाभ्यादिचक्रम
भवती हृदि स्थितोऽच्यते ॥ उक्तं च ॥ यदियं सर्वबुद्ध्यानिर्गुणभासं निरंजनं ॥ अज्ञानमहानं शुद्धं ममावद्विचित्रं ॥ जादृशं विंदे
ओं वज्रतीक्ष्णः स्वच्छेदप्रज्ञातानमूर्तये ॥ ज्ञानकायवागीश्वरश्चरपंचनायतेनमः ॥ ३ ॥ मायाजालाभिसंवे
धिक्रमगाथातिस्रः ॥ ३ ॥

सकलांगुत्तरं रूपं यथा स्वच्छतरं विभाति ॥ अशीत्यनुग्रं जनलक्षणो देहस्थथावज्रधरस्तथैव ॥ इडागुधं वियतिदृष्ट
मने कवरां लोकां दर्शयति कर्मभादियद्वत् ॥ एवं च वज्रधृग्व्याप्यसितादिवरां सपादयत्यविकलं खलुकर्मनद्वत्
॥ कायवाक्चित्तस्वरूपमहायोगसंज्ञाहकगाथात्रयेण पूर्वे क्तमायाजालाभिसंवेधे क्रमस्त्वनान्तथोक्तः ॥ ३ ॥

॥ ११ ॥
॥ ११ ॥

इदं निरावरणस्कंधधात्वा यतनचक्रं वज्रधातुमण्डलद्वारेण सर्वाकारसर्वश्रियाक्षरं विंदु रूपमायाधरवो धिचित्तवज्रध
रस्य स्फुरणमाह ॥ ॥ तद्यथा ॥ महासुखाद्वैधरूपत्वात् नमगवान् सहजतानं बुद्धित्तयो गाहुद्व ॥ मणिवरटकस्थितश्चक्र
त्वेन नित्यबुद्धे वज्रत्वेन संबुद्ध अकारेणात्र प्रकृतिप्रभास्वरं महासुखं सहजानंदरूपिणी प्रज्ञापारमिताः उच्यते
साच परमानुधर्मतातीता आदर्शवति सेना नृत्यातनः संभवतीति ॥ अकारसंभवः सम्यक्संबुद्धः प्रज्ञोपायात्मको वज्र
तद्यथा भगवान् बुद्धः सत्सुद्धोकारः सम्भवः ॥ अकारः सर्ववर्णाग्रे महार्थः परमाक्षरः ॥ १ ॥

सत्त्वोत्पुंसकपदं सहजकाय इत्युच्यते ॥ सचाकारः सर्ववर्णानां मय्योऽनाहतत्वात् ॥ निरावरणत्वेन स्कंधधात्वा यतनविषयैक
लोलीभावात् ॥ उक्तं च ॥ ज्ञानं नदीपशदशो हृदि मध्यमनाहतं ॥ अक्षरं परमं सत्त्वं महार्थं परमं प्र ॥ महासुखास्थितानां भो
ज्वलद्दीपशिखोकरा ॥ आदिस्वरस्वभावांशाधीनि बुद्धैः प्रकृतिर्निति ॥ सकलगुणदायकत्वात् महार्थः ॥ अतस्त्वपर
माक्षरः उत्यादनिरोधरहितः ॥ १ ॥ ॥ १ ॥ ॥ १ ॥ ॥

॥ मा. अ. ८॥
॥ १२ ॥

महा॥ प्रभास्वरसुरणेन प्रहृतिधर्मेण वा मरुक्षिणानासारं धेयो दृशं तुल्यं चारामावेन. अवधूतीगतपाणानामहापाणः
वज्रधरः प्रतिविंवकायो माया मयदेह इत्यर्थः ॥ अतस्त्वानुत्पादो निर्विकल्पनिर्गुणं वज्ञानात्मकः ॥ हियस्मादर्थे अत्र
धारणो वा ॥ वागुदाहारवर्जितः प्रभासापाठः ॥ तद्वहिनत्वाद्वागुदाहारवर्जितः ॥ न पुंसकजापरुषतया सर्वव्यापनात्.

महापाणोऽनुत्पादो वागुदाहारवर्जितः ॥ सर्वाभिलाषहेत्वपुः सर्ववाक्पुप्रभास्वरः ॥ १२ ॥

प्रतिशतसंस्थानवायुरूपः ॥ सर्वेषामभिजापानां स्वरमंजनात्मकानामग्रहे नुत्वात् ॥ सर्वाभिलाषहेतोः परमार्थिकभू
न्यताकरुणाभिन्नं बोधिविज्ञमंत्रप्रभवत्वात्तेषां सच भगवानेव ॥ उपजं भजानां नामाश्रयत्वात्प्रभमासुखासंवेद
नस्वभाव इत्यर्थः ॥ सर्वासां वाचां प्रभास्वरत्वबोधनात् ॥ सर्ववाक्पुप्रभास्वरः परमाक्षरस्वरूपस्वभावः ॥ १२ ॥

॥ १२ ॥
॥ १२ ॥

महा॥ महेति प्रज्ञागणमुज्जसो महती यस्य स तथा महान् रागाः नालंबकरुणात्मको यस्य. स तथा पश्चात्कर्मधारयः ॥ अथ
वा ॥ महान् लोकानि क्रान्ता महोत्सवः सहजोऽज्ञा सो यस्य स तथा ॥ तथा विधो महारागः परमाक्षरसुखापूर्णाद्भिपूरितत्वा
च्च वज्रानां वज्रसत्त्व इत्यर्थः ॥ अतस्त्व सर्वसत्वरतिंकरः ॥ महामहेति पूर्ववत् महाद्वेषो अक्षोभः सर्वक्लेशानोषदृशः

महामहमहारागः सर्वसत्वरतिंकरः ॥ महामहमहाद्वेषः सर्वक्लेशमहारिपुः ॥ १३ ॥ महामहमहामोहो मूढधी
मोहसूदनः महामहमहाक्रोधो महाक्रोधरिपुर्महान् ॥ १४ ॥ ॥ १४ ॥

नाधिकैकविंशति सहस्रभासप्रभासानां महारिपुर्हन्ता ॥ महासुखवेदनत्वेनावलम्ब्य इत्यर्थः ॥ १३ ॥ महा॥ महामहेति व्याख्याने
मोहानि क्रान्तत्वात् महामोहः ॥ अतस्त्वमूढानिर्विकल्पाधी ॥ सहजानंदयस्य स तथा ॥ मोहः अकच्युतिलस्य सूदनान्म
क्षरान्मोहसूदनः ॥ महाक्रोधः ॥ सर्वविकल्पैकेशाननात् ॥ क्रोधादिक्रान्तत्वात् महामोहो विरमानंदनिरोधः सहजा
नंदः ॥ महामोहोऽपि महान् कायवाक्चित्तवज्राणां मेकलोलीकरणान् ॥ १४ ॥ ॥ १४ ॥

॥ ना. अ. टी. ॥
॥ १३ ॥

महा ॥ चवनलोभानि क्रमात् महा महमहालोभः ॥ परमाक्षरसुखोपायेन सत्त्वार्थपरित्यागान् ॥ सर्वलोभनिःसृद्धनः क्ष
रसुखासंगसूदन इत्यर्थः ॥ महा ॥ सहजकायाभिलाषप्रकर्षपर्यंतगतनयादुणाञ्चैकेषां चिन्मतेन मणिमूले महाका
मः कायानंद इत्यर्थः ॥ तत्रैव तथैव सहजवागमिलाषतया महासौख्यः ॥ वागानंदस्वभाव इत्यर्थः ॥ तथैव तत्रैव सह

महामहमहालोभः सर्वलोभनिःसृद्धनः ॥ महाकामो महासौख्यो महामोदामहारतिः ॥ ५ ॥

जच्चिन्माभिलाषतया महामोदश्चिन्मानंद इत्यर्थः ॥ महानोरतिरस्यासौ महारतिः ॥ तथैव तत्रैव सहजानामभिलाषत
या ज्ञानानंद इत्यर्थः ॥ जायन् अवस्थाविधं सननिर्माणाकायस्यानंदस्य चत्वारो भेदादर्शिताः ॥ उक्तं च ॥ निर्विकल्पमहा
सौख्यस्याकांक्षालक्षणात्मकः ॥ आनंदोसौ सुखागारद्वारदेहलिकोपमः ॥ अहोसौख्यमहासौख्यमहोभुजकथं कथं
इत्याकांक्षापरं चिन्तं स आनंदो गरीरिवेति ॥ ५ ॥

॥ ७७ ॥

॥ ७८ ॥

॥ गुरुः ॥
॥ १३ ॥

महा ॥ इदानीं परमानंदप्रभेदादर्शने ॥ तत्र महारूप इति हृदये केषां चिन्मतेन मणिमध्ये महारूपं सुखशोकप्रसयस्य सत
त्वा ॥ महासुखप्रकृतित्वेन त्रिषातुकव्यापकधर्मगुण्यभिषेकरूपत्वात् ॥ अतएव महाकायः ॥ प्रभास्वरत्वेन संभोगकाय
त्वात् ॥ अनेन पदद्वयेन कायपरमानंदः कथितसंभोगालोककरणसंभाववर्णालोकोत्तरवर्ण इत्यर्थः ॥ प्रकृतिप्रभास्व
रतया महावपुश्चिन्तित इत्यर्थः ॥ अनेन पदद्वयेन वाक्परमानंद उक्तं ॥ परमरहस्यतया नाममात्रस्याप्यतिक्रमात् महानाम

महारूपो महाकायो महावर्णो महावपुः ॥ महानामा महोदरो महाविपुलमंडलः ॥ ६ ॥

चपदाभ्यां चित्परमनिंदउदोरितः ॥ महाविपुलमिति ॥ विल्लीर्णमण्डलं सुखसारं लाभीतिमहाविपुलमण्डलः ॥ मायोप
मप्रभास्वरसुखत्वेन जगद्धापनादेन ज्ञानपरमानंदः ॥ इति स्वप्नावस्थाविधं तेन संभोगकायस्य चत्वारः परमानंदः
उक्तं च ॥ भावप्रभावतारोपभूयस्त्वेन विमर्दनान् ॥ त्रिः स्वभावतयो गात्मा परमानंदरूपकमिति ॥ सुखप्रावस्था
क्षये राधर्माशयस्वरूपान् ॥ इदानीं मायोपमत्वाधिकाननया विरमानंदस्य चतुरो भेदानां ॥ ६ ॥

॥ ७९ ॥

20

15

॥ ना. अ. री ॥
॥ ४ ॥

महा **॥** महाप्रज्ञाशून्यता धर्मभानुलक्षणतस्या आयुधं कायविरमानंदं मणिशिखरं तर्गतर्नाभ्यं जेवाधारयतीति **॥** महाप्रज्ञायुधधरः **॥** अनेन कायविरमानंद उक्तः **॥** महाकेशः **॥** प्राकृतसमाभ्यः **॥** तेषामं कुशभूतत्वान्महाकेशां कुशः **॥** सचवचिरमानंदः **॥** एतस्माद्युगलीः सहजानंदरुतं प्राप्नोति **॥** महायशः **॥** अनाहनसहजो वासधनिना जगत्सवाधानं **॥** महाकीर्तिः **॥** महासुखेन सर्वेषां प्रमोदोत्पादनात् **॥** अनेन हृदयेन चित्तविरमानंदः कथितः **॥** सर्वधर्माणां तिरोधो यत्र निर्मलप्रकृतिर्योनिरूपत्वात् महाज्योतिः **॥** आहो गारुडपंचरहितमुत्तमानुभवयोनतात्पद्युतिः **॥** आभ्यां च पदाभ्यां च ज्ञानविरमानंदः **॥** महाप्रज्ञायुधधरो महाकेशो कुशोयणीः **॥** महायशो महाकीर्तिर्महाद्योतिर्महाद्युतिः **॥ ७ ॥ ७ ॥**
संदर्शितः **॥** एतेनैतदुक्तं भवति **॥** वज्रगुरोर्वज्रादविद्यावतिपक्षक्षरो यदुपलब्धं सुखं तेनैककिंचिद्वा यानुकारिमुसदृशं तेन द्वाविंशत्पक्षराधरो व्यंजनाशीतिभूषणः **॥** यथा चित्रपटोदर्यगामध्ये उपलक्षितः **॥** तथैव शांताकारः संभोगदेहो ज्ञानव्यः **॥** उक्तं च **॥** द्वाविंशत्पक्षराणी शांताः शीत्यनुयंजनीषु **॥** वेद्विज्ञे सुखावसांशुक्रतास्माव्यवस्थितः **॥** इति अहो ज्ञानमहो ज्ञानमहो ज्ञानमिदं स्फुटं **॥** इत्याभोगपरचित्तविरमानंदमात्रकमिति **॥** इदानीं नुर्यावस्थाविधं सन महासुखं

महाप्रज्ञाशून्यता धर्मभानुलक्षणतस्या आयुधं कायविरमानंदं मणिशिखरं तर्गतर्नाभ्यं जेवाधारयतीति महाप्रज्ञायुधधरः
अनेन कायविरमानंद उक्तः महाकेशः प्राकृतसमाभ्यः तेषामं कुशभूतत्वान्महाकेशां कुशः सचवचिरमानंदः
एतस्माद्युगलीः सहजानंदरुतं प्राप्नोति महायशः अनाहनसहजो वासधनिना जगत्सवाधानं महाकीर्तिः
महासुखेन सर्वेषां प्रमोदोत्पादनात् अनेन हृदयेन चित्तविरमानंदः कथितः सर्वधर्माणां तिरोधो यत्र निर्मलप्रकृतिर्योनिरूपत्वात् महाज्योतिः
आहो गारुडपंचरहितमुत्तमानुभवयोनतात्पद्युतिः आभ्यां च पदाभ्यां च ज्ञानविरमानंदः
महाप्रज्ञायुधधरो महाकेशो कुशोयणीः महायशो महाकीर्तिर्महाद्योतिर्महाद्युतिः ७ ७
संदर्शितः एतेनैतदुक्तं भवति वज्रगुरोर्वज्रादविद्यावतिपक्षक्षरो यदुपलब्धं सुखं तेनैककिंचिद्वा यानुकारिमुसदृशं तेन द्वाविंशत्पक्षराधरो व्यंजनाशीतिभूषणः यथा चित्रपटोदर्यगामध्ये उपलक्षितः तथैव शांताकारः संभोगदेहो ज्ञानव्यः उक्तं च द्वाविंशत्पक्षराणी शांताः शीत्यनुयंजनीषु वेद्विज्ञे सुखावसांशुक्रतास्माव्यवस्थितः इति अहो ज्ञानमहो ज्ञानमहो ज्ञानमिदं स्फुटं इत्याभोगपरचित्तविरमानंदमात्रकमिति इदानीं नुर्यावस्थाविधं सन महासुखं

10

5

महा **॥** रागाविरागाभावेन महारागहृपो महामायोदित्यमुज्जनामवाच्यां तादात्म्येन धरतीनि महामायाधरः **॥** अतएव विद्वान्मणिवरटकांतरच्युतसुखवेदानात् **॥** अनेन कायसहजानंद उद्योतितः महासुखमहामायातस्याः स्फुरणो नजगदर्थसंपादनात् **॥** महामायार्थसाधकः **॥** अनेन वाक्सहजानंदः उद्वर्धितः **॥** महामायाद्वर्धितार्थां तस्यारतिः सहजसुखानुभवः **॥** तत्ररतो निमग्नो महासुखैकलोलीभूत इत्यर्थः **॥** अनेन चित्तसहजानंदः सूचितः **॥** महामायावुद्धिनिर्माणमायया रेंडजालिकः **॥** परमायावीषदृशनाधिकैकविंशतिसहस्रभासानां परमाधुरत्वोपगोचरतिवक्तुमिदं यत्तिलं भक्रमेण वज्रमणिशिखरा **॥** महामायाधरो विद्वान्महामायार्थसाधकः **॥** महामायारतिरतो महामायेडजालिकः **॥ ८ ॥**
कस्यायि महामायेडजालिकः **॥** मणिवरटकांतरहृषीषस्थानद्वयस्थितत्वात् **॥** एतेन षोडशांशुभगवानुत्तिपादितः तथा च विमलप्रभायो **॥** निर्माणकायवाकचित्तज्ञानैकयोगसंवरं **॥** संभोगकायवाकचित्तज्ञानैकयोगसंवरं **॥** धर्मकायवाकचित्तज्ञानैकयोगसंवरं **॥** सहजकायवाक्चित्तज्ञानैकयोगसंवरं **॥** नाशुत्वप्रमुषप्रानंतर्ध्वीद्वियजसुखं ज्ञानचित्तवाक्कायचतुष्टयानेषु संस्थितं **॥** कर्ममुखापरित्यक्तं ज्ञानमुखाविवर्जितं **॥** महासुखसमुत्पन्नं सहजनाभ्यसासहेति

20

॥ ना. अ. १॥
॥ १५ ॥

उक्तं च ॥ भावाभावविवेकिता विरहितो यत्र स्वयं राजनेसां जनेन्दमयः प्रबोधमहिमा योमांतरा पकः ॥ नानाकारविशाल
निर्मलतया दर्शस्फुरन्मण्डलः ॥ आयः सर्वसुखालयः सहजयानंदश्चतुर्थाख्यया ॥ पुण्यं ज्ञेयं सहजाभिलाषतरुं ह्यमसमोद
रेकप्राप्तनवि कल्पजालविलेनं चित्तं विचित्रोत्तमं ॥ नाभ्युत्पन्नहृणा कनिष्ठमाखिलं व्यासंगभंगो ज्वलं जीयो ह्यत्र सरोज
संगसुभगनिर्द्धनशांतात्मकं ॥ अमरनिमणिमूले चित्तमानंदमात्रं पुनरपि मणिमध्ये ॥ शेषसंकल्पलोले ॥ तदुपरि स्थित
रात्रः शांतप्रकाशकल्पं किमपि सहजज्ञानं पकजस्थं तनोति यक्षांतरं ॥ १॥ महादानं सकलवाक्साध्यात्मिकवस्तुपरिमागः
महादानपतिश्रेष्ठो महाशीलधरो गणी ॥ महादाननिधो धीरो महावीर्यपराक्रमः ॥ २॥ ॥ विकल्पप्रपंचमनोवर्जनं च
तस्य पतिः स्वामी तस्य सहजानंदमगवदाय जत्वा न ॥ अतएव श्रेष्ठः लौकिककदानपत्यमुत्पत्वा न ॥ बाह्यांगनासंपर्कवोधि
चिन्ता आवनंशीलं तत्राशयेन धरतीति महाशीलधरो गणी ॥ मणिवरदकान्तस्थः ॥ बाह्यवाशाद्यां नमिनिवेशो महाक्षा
निधरः ॥ अतएव धीरः परमधैर्यरूपत्वात् ॥ अस्मद्वामदक्षिणानासापुटदशमं उलभगेन आसवातस्यावधूतिप्रवेशो महा
वीर्यं ॥ तत्र पराक्रमे महोद्यमो यस्य स तथा ॥ ३॥ ॥ ४॥ ॥ ५॥ ॥ ६॥

॥ ७५ ॥
॥ १५ ॥

15

10

5

महाध्यान ॥ सहजसुखगतं चित्तं महाध्यानं तदेव समाधिर्विह्वलविशेषाभावात् ॥ तत्र स्थानयोगेन निवृत्तीति तथोक्तः ॥ महाप्रज्ञा मुना
हता सर्वत्र ॥ सर्वभाषासैव शरीरं प्रतिभूतकोपमं महासंभोगदेहं प्रति लंभान् ॥ तत्तदात्मेन धरतीति ॥ अयं चार्थः ॥ आदितु
देवोक्तं ॥ दानं त्यागे धरत्या मुनिरपि मनसः स्वीयसमावृत्तं जंक्षतिः शवायेवेशोऽस्य भयगतिविनाशो निजस्येव वीर्यं ध्या
नेष ज्ञातचित्तं सहजसुखगतं सर्वगसर्वभाषेति ॥ अक्षरमित्यविशुद्धेति ॥ अद्विजो ह्येव तदिति ॥ देहकाशरीरपञ्चिकायां ॥ शून्यताकरणाभि
महाध्यानसमाधिस्तो महाप्रज्ञाशरीरधृक् ॥ महाबलमहोपायश्च विधिर्ज्ञानसागरः ॥ १० ॥
वेभवनिधनज्ञानं तन्मह्यं महत् ॥ यस्य स तथा ॥ महापायकरणाश्रयगुणेन जगदर्थयोगान्महोपायः ॥ निस्वभावभावशामसाक्षात्कारेपि महासु
खेकनिवृत्तया संतीरजगदर्थस्फुरेणान् ॥ अतएव ज्ञात्वा मायास्वप्नगंधर्वनगरस्वरूपसर्वधर्मप्रतिपत्त्या च निर्वंधुद्वयधर्मदेशनया च नष्टता
धीनां निरहंकाराणां सागरजाकारः ॥ ४॥ पायवजप्रणिधितानपारिमताश्च तवः ॥ उक्तं च ॥ तस्या सत्त्वार्थमुद्धिर्भवनिधनमजघात्रिरण्णाचन
स्वरुति ॥ अत्र सत्त्वार्थमित्युपायः ॥ अद्विजिरिति प्रणिधिः ॥ भवनिधनमिति वलं ॥ अजघात्रिरिति ज्ञानं ॥ एतच्च तस्यः पारमिता तस्या पारमिता
या सत्त्वा इति ॥ विशिष्टाकाररूपा इत्यर्थः ॥ अन्यथा गाथा तंधस्तु आर्पत्वा न ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥

20

15

10

5

॥ ना. भ. ॥
॥ १६ ॥

महासकलज्ञेयमात्रमहासुखाकारनयालोकोत्तरमुखसंयुक्तजगत्सुराणां महाभैत्रीमयः ॥ अनन्तवामेयः निम्बावरणं वायुः महासुखत्वेन जगदुःखविमोहसंपादनात्महाकारुणिकः ॥ अतएवाग्रधीः ॥ मणिवरेकशिखरिमहासुखानुभावान् ॥ मारकेशसमन्वितेयमरणमेवचानिर्दिष्टमहाकोधेनवमात्रेतिरक्षितमिति चोक्तं ॥ मैत्रादिवशात् ॥ अज्ञाप्रामुखासातादात्म्येन विघने यस्य स प्रातः ॥ महाश्वसौ

महाभैत्रीमयामेयो महाकारुणिकोऽग्रधी ॥ महाप्रज्ञो महाधीमान्महोपायो महाकृती ॥ ११ ॥ ७७ ॥

उत्तम्वेति महाप्रातः युगनद्धो हृदि स्थित्यर्थः ॥ महाधीमान् ॥ सहजानंदरूपेणैव सत्त्वार्थपरित्यागात् ॥ महोपायश्चतुर्विंशतिस्थानगत्या गतिमुखेन सर्वगयापनात् ॥ अतएव महाकृती ॥ दशकामावस्थाज्ञानी दशकामावस्थाश्च दशधूमादिनिमित्तानि प्रत्याहारंगरूपाणि ॥ तथा चोक्तं कालचक्रे ॥ चिंताकांक्षाज्वरं गेवनसुखकमलेशुशिरया प्रवृत्तिः कंपोन्मादश्च धूमा प्रभवति मनसो विप्रमत्तीवमूर्क ॥ धूमाद्यावज्जिगास्याः प्रकृतिदशविधाः प्राणिनां गेवस्थालोकेताममथस्मात्प्रकृतिनियताः कोजिनः श्वमकामहति ॥ ११ ॥ ७७ ॥

॥ ७७ ॥
॥ १६ ॥

महासमाधंगस्कृतीभावेन सहजानंदबोधिचिंतनेन संपन्नताधिकैकविंशतिसहस्रधासंन्यापनात् ॥ महाअद्विबलोपेतः ॥ महावेगोऽनुतबोधिचिंतनेन सर्वनाडीषु संक्रमणात् ॥ संवृत्तिविवृत्तिक्रमेण सर्वगयापनात्महाजवः ॥ महासुखेन लौकिकलोकोत्तरप्राणज्ञानसंभारपूरणात् ॥ महर्षिकः ॥ अतएव महेशाख्य इति ॥ इष्टप्रभवति सर्ववस्तुयथाभूतावबोधयेतीशः ॥ महानीश इत्याख्या आख्याने यस्य स महेशाख्यः ॥ शून्यताकरुणाभिन्नसर्वज्ञतान्त्र्यर्थः ॥ पंचानंत्यपापकर्मणा मपि महासुखे कनिष्ठीकरणान्महावनपराक्रमः ॥ उक्तं च ॥ चण्डालवेणुका एषाः पंचानंत्यकारिणाः ॥ जन्मनीहैव बुद्ध्याः सुमंत्रयानार्थचारिणा इति ॥ १२ ॥ महाभवा ॥ महान्दुरभिच्छेदत्वाद्भवो रागादित्केशः स एवादि

महाअद्विबलोपेतो महावेगो महाजवः ॥ महर्षिको महेशाख्यो महावनपराक्रमः ॥ १२ ॥ महाभवादिसंभेताम

हावज्रधरो घनः महाकूरो महारौद्रा महाभयभयंकरः ॥ १३ ॥

गविपरीतज्ञानताभात्महासुखस्थामधाप्रत्यर्थः ॥ अलोकआलोकामास आलोको पतञ्जिकलक्षणातिग्रासलक्षणाः महावज्रधरतीतिसतथा ॥ अतएकघनो विविदुमुखत्वात् ॥ कूरोर्दुर्मत्वात् ॥ घाणायानवायवः ॥ तदति क्रमात् ॥ महाकूर ॥ परमाक्षरमहारसविद्रुसर्वश्वासत्वात् विषयेष्वियाणां ससारदुःखदायकत्वरूपसंहारेण महासुखेकसया ॥ महारौद्रोः ॥ महामयः ॥ शाश्वतोच्छ्रयो रम्यतरापातस्तस्य भयमभावे करोतीतिसतथोक्तः ॥ महामयभयंकरश्च तद्विनिर्वाण इत्यर्थः ॥ १३ ॥

७७

20

15

10

5

ना. अ. १८

दशाका दशाकां वा मक्षिणदशमरात्ता नामाकाशादीनां निरोधा दशाकारयस्य स तथा ॥ सच खरी संस्कारकंधः ॥ अनेन धारणायां गमुक्तं
 धारणायां निरोधार्थं सत्तनमपि भवेन्मध्यमे धारणावेश इति ॥ इति नीधाराणां गमाह ॥ दशार्थः ॥ धारणापानसमानोदानमाननागकर्मककर
 देवदत्तधनं वा वायवते ॥ अथेति ॥ अभिनप्रति ॥ नाभिहृत्कारजलाये स्त्रीषण्णकणिकागतागनभेदेन येन स तथा ॥ अनेन धारणा
 गमुक्तं ॥ तथा चोक्तं ॥ विंशे धारणाप्रवेशो सुभयनतिहो धारणाचैकचित्तमिति ॥ सच वेदनात्कंधोरत्तपाणिः ॥ सख मुनीशुः ॥ सहजचंडा
 लीद्योतनं प्रति सामर्थ्यलाभान् दशवलापि परमाक्षरसाधनसामर्थ्यात् ॥ पूर्वोक्तकामावस्थानक्षरानि ॥ यस्य दशवलापः ॥ सहजचणाली लोकेन वि
 दशाकारे दशार्थो नो मुनिरो दशवलो विभुः ॥ अशेषविश्वार्थकरो दशाकारवशी महान् ॥ ४ ॥

लोका व्यापना विभुः ॥ अनेन एवाशेषाणां विश्वेषां कंधात्वा यतनादीनामर्थं सहजमुखपकाशतक्षरां करोतीति ॥ अशेषविश्वार्थकरः ॥ अनेना
 नुस्मृत्यंगमुक्तं ॥ उक्तं च ॥ सोम्याचा नुस्मृतिः स्यादपिकमलधर इति ॥ सहात्कंधो दशवलाप इति ॥ सचा नुस्मृतिर्गं व्यामध्यनायां दशकामावस्थभेदेन इ
 ति ॥ अनेन चोक्तं ॥ चणाली लोकेन यज्ञवतिखलु ननोश्वासं रेनुस्मृतिः सादिति ॥ दशपूर्वोक्तवायुनिरोधक्षिणका रायस्य स तथा ॥ अनेन समा
 धंगमुक्तं ॥ तथा चोक्तं श्रीसमाजे विश्वचक्री वैरोचनो दशविधः ॥ समाधिर्दशवायुनां निरोध इति ॥ एवं भगवानुपनिषिन्ननिर्वाणो वाहे वायुनां
 ज्ञान इति ॥ पुनश्चोक्तं ॥ प्रज्ञोपायान्मकेनाक्षरणा मुखवशात् ज्ञानविषे समाधिरिति ॥ अनेन एव वशी सकलविकल्पवायुनां परमाक्षरमुखनि
 रोधवशो भावान् ॥ महान् सहज रूपेण त्रिलोक्य स्फुरणान् एव च लोकोक्तं राभिषेकः शिक्षातत्त्वप्रकाशयेति ॥ नैकोकि कोभिषेकः पूर्वोक्तोपि

॥ १८ ॥

तथा ॥ आदावाद्यंतनिर्मुक्तो मध्ये मोक्षसमाश्रितः ॥ न च स्थो वर्जयेद्यत्त न ज्ञेति रदर्शात्मकं ॥ इहं न रात्ताव - मोम हागुरुप्र
 सादनः पुरापः - तामुदाहृतः ॥ अयं हियो गोश्वरवज्रगीतिनः प्रवर्तने संचृतिनिर्वृतिप्रदः ॥ श्रीसरहवीरेरुक्तं ॥ मूढानरा
 लपरिमानहृतमुडमोहजाले जज्ञानहपटमज्झा आसविमुदीचाहं नेदिद निरुद्ध तथा ॥ अहं न जन्मभवो द्विविधमहं स्मय
 माना अहं नुघोडे लोहो दिष्टिविशा मेजाने ॥ उहवो ओगयण मोमे अउमु आपेक्षरे भुमुकू मून सत्त्वाभुसूक फलीगत अनुप
 म फलाले भुमुकू म अण धमुणा यइ सो फलाना नाव सो सो फल गड मुणारणे ॥ तथा अयवहुलित्ता माइल्यापति पाणगर
 आ ॥ चिताचिन्ते पोहागे लिहती ॥ दिवा जालिवाट हां निशोती ॥ तथा ॥ उह ओर भुमुकू जग ॥ सान्निभरा इ सर्वपोहान पहाण पु
 नः ॥ पुणामिचां दउ जउ जउ चोग चराचरो अलिउत चो आठ करण भमरुणि वाजइ आ जदेवणि गान एराजइ ॥ वामजहिण
 गुमा घाट भणइ काहु अं नराले वाटा अणुभवो हरण सुगुहो भूचरण जयरवा सुइ मूहो ॥ फुत्ती ज्ञापंच फुध्व चवली
 ना आकटवी जणि गले दो ना सरह याद ॥ तथा ॥ कीस कएल कजा चामु आचांद सुत्त वाधि जालि तं दी वा ॥ सहइसां
 तिसह आपणो सो जि ॥ आ काशविजा इती देषी ॥ पुनः ॥ गभीर धाम्म जणि आवठ भुगुणिसि आक्षरी किंपिणादि हा

॥ ना. अ. १॥
॥ २१ ॥

गजरासिरेजइफुला ॥ सांतिभराइनकेतुइभुला ॥ अन्येनोक्त ॥ अंतरात्नवनपचराणगणारककानजइजोअउणिउरा ॥ अव
सउयज्जइतिनगुणरजरा ॥ एतइसचलतथागतवजरा ॥ पुनः ॥ विविहविअप्यविचज्जइचीओ ॥ अंतराजइराअराकोओ
कुंडपडिहासइदहदिहमयेतहिजाइमरनतविप्रे ॥ तथा ॥ शिजमरासअलागतक्षराहृिआ ॥ अइतथाउतेनोचरोसदि
ओ ॥ मडेवराभाइअनवेवज्जानतधूमाडछुडवे ॥ तस्मादसंधिरुतोधूमदिमार्गेबुद्धत्वार्थिनाभावइतम्य ॥ अना
दिगधनुयन्नामिःषपंचसयोसन् ॥ संकल्पवर्जितआत्मनितम्वस्वभावविचिन्तयस्य ॥ ~~अनादि~~ ॥ ४ ॥ ॥ ४ ॥

॥ ४ ॥
॥ २१ ॥

अनादिनिष्ठपंचात्माविश्वविश्वदर्शनमितिवाचत ॥ एतेनआदावैवविनिकल्पमूलीकरणाइतिहेतुस्तः ॥ महाएगाननेनसकलस्कंद
भाववयवनाडीनानिरावरणीकरणात् ॥ अहत्माएनेनमध्यःपिनिर्विकल्पिताकथिता ॥ महाशुखशुक्लित्तयातथात्मा ॥ मणिशिखरा
च्युतशुक्लविंदुस्वभावः ॥ अनेनपर्यंतोपिनिर्विकल्पितोक्त ॥ भूतमविपरीतसुखेवादनसाक्षात्कर्तुंनदूयेराचकाशयजुंशीलमस्पस
तथा ॥ अविपरीतधूमादिनिमित्तदारेणमहासुखमिति ॥ यथावदतिसत्त्वानांतथेवात्मनाकरणात् ॥ यथावादीतथाकारीपंचानंतय

अनादिनिष्ठपंचात्माशुद्धात्मातथात्मकः ॥ भूतवादीतथावादीतथाकारीअन्यवाक् ॥ ५ ॥

बुद्धवज्जधरादीनामहासुखरूपेणोवचकाशनार्थविद्यते ॥ अस्योवाकअनुभवव्यापनातयस्यसतथा ॥ एतेनइदमुक्तमादौकल्पणोमधे
कल्पारोपपर्यवसानेकल्पारो ॥ नायथेत्युक्तमवतिननुयथावाज्जैर्विकल्पितं ॥ आदौविकल्पभावनामधेदीदियजसुखभावनाम
हासुखभावनेनि ॥ ननु ॥ हेतुनासदृशंसर्वफलसर्वचदृष्टते ॥ नहिकोदववीजेभ्यःशालीनामंजुरेद्रवः ॥ विकल्पबीजसंभूतंनिर्विक
ल्पफलंभवेत् ॥ तस्मादादौकल्पारोनिर्विकल्पभावनामधेऽने ॥ यथाबीजंतथारुसेजथाफलं दृष्टते सर्वलोकोस्मिन्पतीत्योत्तरा
मेवतदिति ॥ ॥

20

15

10

5

॥ ला. अ. री. ॥
॥ २२ ॥

अहयः सुखं कौटुम्भिकः तदस्य उकाशनादहयवादी ॥ भूतं यथाभूतज्ञानं ननु भवस्थानस्य मणिवरटकस्य कोटिः शिखरं त्रयं व्यव-
स्थितोऽस्मान् योगेन सुस्थितः ॥ नैरात्म्यं सर्वधर्माणां चिन्मासत्तत्त्वविश्वविंशत्यनन्देवसिहानुपक्रमक्रमत्वात् ॥ तस्माच्चिन्माहोऽ-
नागतध्वनिमसुखास्यस्य सनेरात्म्यसिहः ॥ निर्नादः कुत्सितं नीर्थमतत्त्वज्ञानोपायभूतं कुत्सितं मात्मादिज्ञानं न च तथा ॥ कुत्सितं
ध्वनिः शाखायाहकषणं च सत्त्वास्थिरत्वात् ॥ तेषां तेनैवाहृतध्वनिनाभियभयं नदरां नदीनकरातीति कुत्सितं ध्वनिमृगभीकरः ॥ तथा
चोक्तं श्रुत्येतासिंहनादेन चासिताः सर्ववादिनः ॥ यच्च यच्च विशन्ते नैतन्न चैव श्रुत्येतेति ॥ ६ ॥ सर्व. महासुखस्वभावतया सर्वस्ववधा
अहयो हयवादी च भूतकोटीयवस्थितः ॥ नैरात्म्यसिंहनिर्नादः कुत्सितं ध्वनिमृगभीकरः ॥ सर्वत्रगोमोघगतिस्तथाग-
तमनोजवजिजोतिनारिर्विजयी च कुवती महाबलः
त्वायतनादिआपनातसर्वत्रगच्छतीति स तथा ॥ भनस्वमाद्याः व्याहृता गतिर्यस्य सोऽमोघगतिः ॥ निरन्तराभ्याहृतमहासुखश्रुतगत्या
गतिस्वरूपस्यार्थः ॥ यथेवागतो वज्रमणिवरटकं ॥ तथैव उल्लिख्य चक्रगतः ॥ तथागतः ॥ महासुखोत्सासेनैवानुकाक्रमणवेगो मनो
यथातथो गमनो जवः ॥ पश्चात्कर्मधारयः ॥ रागविरागमधेरागविजयित्वाजिनः ॥ अविद्यादिद्वादशो गतिरेधातुजिनारिः ॥ वज्ररत्न
शिखरे सविकल्पवायुविजयित्वादिजयी ॥ महासुखचक्ररूपतया षड्वक्त्रेण वर्तिर्जुंशीलमस्य स चक्रवती ॥ षड्वक्त्रवतीत्यर्थः ॥ च
नुरंगघटंगवनजयित्वा नमरावनः ॥ ७ ॥

॥ १६ ॥
॥ २३ ॥

वगरोति ॥ गणस्य द्वा स प्रति सहस्रनां गणस्य द्वा त्रिंशत्पित्वेन सुखाः सहजानंदश्चक्रस्वभावः गणानामानंदपरमानंदविरमानंदानां भा-
चार्यः ॥ सहजहृणोपदर्शकः ॥ गणानां पंचस्कंधादीनां सहजरूपपादनेन परमेश्वरत्वात् गणेशः ॥ गंधामयोपस्वरूपाः ॥ तथागतः लिङ्गाव-
तिस्त्वामी बोधिचिन्तस्वभावत्वा-
भावोऽनुभवो वाऽच्युतत्वात् यस्यै स तथा ॥ आणादिवायुनाममहासुखनिमज्जनीकरणाधुरंधरत्वात् न धारेणः ॥ सहजानंदस्वरूपत्वेन ध-
न्वतादिप्रकृतिभिरनेयत्वात् सुनेहेयः ॥ महान् च ये निरालम्बनिर्गमासधूमादिप्रतिभासा यस्य स तथा ॥ ८ ॥ वागी ॥ वाचामीशः
गणमुखो गणाचार्यो गणेशो गणपतिर्वशी ॥ महानुभावो धौरेयो नम्यनेयो महानयः ॥ ९ ॥ वागीशो वाक्पतिर्वाग्मी वाचस्य
निरन्तरगी ॥ सत्यवाक्यस्य वादी च चतुःसुयोपदेशकः ॥ १० ॥
अस्याहं गं सुदीभावेन अवधारिवचनेन वरदानादिसामर्थ्यात् ॥ अनेनार्थे प्रति सविज्ञाभउक्तः ॥ अच्युतशक्तत्वेनाहृतध्वनिरूपाया वा-
चः ॥ पतिवहिवाणुदाहारवर्जिनाहिति ॥ अनेन शब्दे प्रति सविज्ञाभउक्तः ॥ सर्वधर्मानैरात्म्यप्रकाशनात् वाग्मी धर्मप्रति सविज्ञाभ-
श्चानेन उक्तः ॥ वज्रपाणिना सत्त्वे वा च स्यनि ॥ अनेन च प्रतिभातिसविज्ञाभउक्तः ॥ एवं चतुर्थप्रति सविज्ञाभेन अनं-
तागी वाग्यस्यासौ अनंतगीः ॥ सर्वसत्त्वानां यभयनया प्रकृतिप्रभास्वरूपकादिवधर्मचक्रस्य प्रवर्तकत्वात् संहति सत्यावि-
रोधेन धर्मप्रकाशनात् ॥ सत्यवाक्यसंज्ञिसत्यचत्वाधिस्थान ॥ नमायोपमशरीरस्य शुद्धियनुः ॥ परमार्थसत्यचप्रभास्वरमिति

समवायिभूततां कुर्यात्तस्मिन्नेव यत्ताम्यका
शानात् ॥ चतुसुयोपदेशकः ॥ चतुःसहजानंदो
दर्शकः ॥ ११ ॥

॥ ना. अ. टी. ॥
॥ २२ ॥

अवै ॥ चतुश्चक्रवर्तिकागतागतकेनचतुःशताधिकचतुर्दशसहस्रस्वासनिरोधादवैवर्तिकाः चतुर्भूमिताभीत्यर्थः ॥ अनागामीकेश
वशाहसंलारित्वात्स्वहृदयवक्रः ॥ अच्युतत्वेनसकलनाडिभुस्फरणान् ॥ अत्येकसकलनाडीनामहासुखरूपताप्रापणान् ॥ अत्येकना
यकः ॥ निर्यान्निर्गतिविकल्पकेशदुःखानियेभ्यस्तानिर्निर्यानानिर्नानानानिर्निर्याणानिचेति ॥ नानानिर्यानानिषट्चक्रकमलवर
टकानिनेषुनिश्चयेनमहासुखरूपतयानिर्यातो नानानिर्याननिर्यातः ॥ महाभूतानां पञ्चानां एकमद्वतीयंकारणं हेतुमहाभूतैककार

अवैवर्तिकाह्यनागामीखड्गप्रत्येकनायकः ॥ नानानिर्याननिर्यातोमहाभूतैककारणः ॥ १० ॥

णाभाषत्वात् ॥ तथाचोक्तं ॥ पञ्चमहाइन्द्रवीच्युतश्चमाग्निरजाइन्द्रकटिणभुविजलदेवतेहाइन्द्रवहसंजार्च्यगन्धरासमीरण
मुह्यन्मसेप्रेचहिपुण्यो ॥ सञ्जुगामुभवनिवटस्मसेमुण्योऽग्नि ॥ तथाचश्रीहैवज्जतंवेद्योक्तं ॥ बोलककोलयोगेणस्येतान्
कारिभधमेणपूर्वतन्त्रजायते ॥ बोधिविज्ञप्तिवाकारदतोश्चसम्भवः ॥ तेजोजायतेधर्षणान्गमनात्वायुः प्रकीर्तितः ॥ सौख्यमा
काशधातुश्चपञ्चभिर्वेष्टितइति ॥ १० ॥

॥ गुरुः ॥
॥ २३ ॥

अहं ॥ सम्पत्समाधिवशान् सकलविकल्पकेशानरुहन्वान् इत्यर्थहन्बोधिविज्ञप्तिप्रयोगेनउत्पारितदृष्टान्तराया
निकृवाच्यतत्त्वसुखत्वेनसकलपरिसमाप्तार्थत्वात् ॥ सुरुपदेशवशेनचतुर्थभिषेकलक्षणेनोक्तं ॥ केशाक्षणातीतत्वेन
शिष्यस्यतत्क्षणात्स्वातीतश्रद्धायोगेनसकलविषाप्रहानात् ॥ क्षीणाश्रयायस्ययनोवासनभा ॥ पञ्चकामोपभोगो

अहंक्षीणाश्रयोभिस्तृतीतरागनिनेन्द्रियः ॥ क्षेमप्राप्तोभयप्राप्तः शीतिभूतोह्यनावितः ॥ ११ ॥

नापिभिन्नकेशत्वात् ॥ प्रभास्वरप्रवेशेन ॥ विगतपाकृतएगनयामहासुखानुभवादीतरागः ॥ दुःखीषमणिशि
खराश्रितत्वेनसर्वेन्द्रियविषयानभिभवनीयत्वात् ॥ दीन्द्रियसंयोगानुत्पन्नत्वात्तज्जिनेन्द्रियः ॥ पञ्चकामोपकरणात्सर्व
श्रयसंप्राप्तत्वात् ॥ क्षेमप्राप्तः ॥ अच्युतत्वेनतत्सुखधंसाभावादंभप्राप्ताः सहजानन्दमहारसविहृन्त्यासकलका
यवाकचित्तोपलब्धवानलप्रशमनात्क्षीतीभूतः ॥ हिरण्यमये ॥ रागविरागाद्यलिप्तत्वात् ॥ अनाविलोत्तानकायः ॥ ११ ॥

११ ॥

विष्णु ॥ विष्णुमहाप्रज्ञा ज्ञानं तस्या आवरणं चतुर्थाभिषेक मज्जनं तत्सम्पन्नः ॥ तद्वद्ध रूप क इत्यर्थः ॥ अनासंग सुख त
या संसार सुखात् प्रशस्त मयुन रा हत्या या वरु न व्यतयागतः सुगतः ॥ स्कंध धात्वा य त नादि रूपं लोकं महा सु ख त्वेन व
र्जीति तथा आनंद परमानंद विरमानंद उत्तमतत्वात् कृष्टः ॥ आत्मा त्मीयादि पदिक ल्य प्रहीणात्वात् निर्ममतथ ता थता

तम क इत्यर्थः ॥ सुखभुक्तं मयेति चेति सुखनिश्चयादहंकारविगमाच्चिरहंकारः ॥ वज्रसत्त्वाहंकारेपिनकार्यः इति यावत् ॥ सहजिसत्यम्मायोपमस्वाधिस्थाननक्षणं परमार्थसत्त्वं प्रभास्वरपरिज्ञानेन तत्सत्यद्वयं ॥ तथा चोक्तं ॥ स्वाधिस्थानं भूत्यत्रैधानुकदर्शनत्रामेति ॥ तदेव नयो मार्गस्तत्रस्थः तत्साक्षात्कर्त्ता सकलस्यास्य प्रश्नासंहर्तेत्यर्थः ॥ १२ ॥

संसारपरकोटीस्थकृतकृत्यः स्थिते स्थितः ॥ कैवल्यज्ञाननिष्ठः प्रज्ञाशस्त्रो विदारणः ॥ १३ ॥

निसूदनात्त्यस्य तथा ॥ अतस्त्वहयोपादेयविकल्पजालम्विहारयतीति विहरणाः ॥ १३ ॥ सङ्गः ॥ सत्त्वोसौ स दुःखदेश
लम्बत्वात् ॥ धर्मस्यैवकाररूपः सुखस्वलक्षणधारणान्सङ्गः ॥ उक्तं च ॥ धर्मस्त्वं सहस्राणां च नृणां ति संख्यया स
र्वोभयं पिता माता ह्यक्षरं कथितं मया ॥ एकारस्तु भवेत्मानावकारस्तु पितामहः ॥ विदुस्तत्र भवेद्योगः स योगः परमाद्भुतः ॥
एकारपद्ममित्युक्तं वकारेव जन्मेव च ॥ विदुस्तत्र भवेद्दीर्घं तत्सूतं जगद्भयं ॥ एकारस्तु भवेत्पञ्चावकारसुरताधिपः ॥
विदुश्चानाहृतं तत्त्वं तज्ज्ञानान्यपराणि च ॥ यो विज्ञानाति तत्त्वज्ञा धर्ममुदाशरदयं ॥ भवेत्सर्वसत्त्वानां धर्मचक्रप्रवर्तकः ॥

॥ ना. अ. ४ ॥
॥ २५ ॥

अथ वचः। एकारो गगनालोको धर्मधातुः प्रकीर्तितः ॥ वंकारः सुगतश्चाह त एकारे संख्यवस्थितः ॥ एरुस्य खधातौ वा भगे धर्मो दयं बुजे
सिंहासने स्थितो वज्री उक्तं तत्रांतरे मया ॥ वं वज्री वज्रसत्त्वश्च वज्रमेव इत्यर्थः ॥ हेरुकः कालचक्रश्च आदिबुद्धादिनामभिः ॥ अथ
वचः ॥ एवं कारो जे बुद्धिः अते बुद्धिः संख्यतशेषः ॥ धर्मररागसो जरेणि अपरु उवे सइति ॥ धर्मो धर्मधातुः स्वाधिवानं तत्र
नेन वा राजत इति ॥ धर्मरा ए सहज ज्ञानलोक रूपत्वात् भास्वान् भासनशीलः ॥ निरन्तरनिगमासभावनया धूमदिदशनिमित्त

सद्धर्मो धर्मरास्वलो कालो ककरः परः ॥ धर्मेध्वरो धर्मरा ज्ञाश्रेयो मार्गो पदेशकः ॥ १४ ॥

बुद्धिर्विवेना ज्ञानतमो वृत्तानां लोकानां मालोकं करोतीति लोका लोकरूपः परः ॥ उत कृष्टवभास्वरमन्तरगतमरममहासुखरसि
रूपः ॥ सर्वाया लोकात् कृष्टत्वात् धर्मेण महजानंद सहजानंद च नु ह्यनर्थास्त्रिलोक स्वामिनि संवेधित्वमत्वादनश्च
यानि ॥ धर्मेण महासुखरत्नवर्षेण लोकान् रंजयतीति धर्मराज ॥ श्रेयो मार्गस्य स्वाधिवानं लक्षणस्यो पदेशकः प्रकाशकः ॥

॥ १४ ॥
॥ २५ ॥

सिद्धः ॥ सर्वधर्माणां ज्ञानकारेण प्रतिभाषकत्वात् सिद्धो निस्पृहो धर्मपरमार्थो यतो यस्य वासतथा ॥ बुद्धवज्रधरसंख्यादिनभावना
द्यासात् सिद्धो नित्या सुखी कृतः ॥ संकल्पो ग्राह्यो ह्येकविकल्पो यस्य स तथा ॥ अत एव सर्वसंकल्पे रात्मा नीय ग्राह्यमिनिवेक्षोर्व
ज्जितस्त्यक्तः ॥ अभिषेकसमया वादिका निर्विकल्पेन चित्तेन सर्वकरणान्निर्विकल्पः प्रभास्वरनिष्ठतया क्षयाभावाद्वा
यः ॥ सर्वधर्मप्रकृतित्वाद्वा ॥ कायवयात्मकमहाकरुणारूपत्वाद्वा धर्मधातुः ॥ अच्युतत्वादव्ययः स्वयम्भू सहजात्मत्वात् परः

सिद्धार्थः सिद्धसंकल्पः सर्वसंकल्पवर्जितः ॥ निर्विकल्पोः श्रेयो धातुर्धर्मधातुः परो व्ययः ॥ १५ ॥

एतेन निर्विकल्पकभावनैव महासुखसिद्धिहेतुरित्युक्तं भवति ॥ पुण्यं पुण्यं महाकरुणा एगरेजिता चित्तचित्तेन समाध्यां
सुखी करणसुखनादात्मैनेतद्योगात् पुण्यवान् ॥ उक्तं च ॥ निविगगात्परं प्राप्यं न पुण्यं सुखतपरं ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन च्यु
तिसौख्यं विवर्जयेत् ॥ महासुखसिद्धिप्राप्त्यसुखज्ञानत्वात् पुण्यसंभारः ॥ उक्तं च ॥ गिरिं रुद्रः प्रपतेत कश्चित्नेह तच्च
तिसौख्यं यते तथापि गुरुसादादिहितो पदेशान्येह मुक्तिसत्त्वाविमुक्त इति ॥ ज्ञानसंभारपूरणा ज्ञानं मरणं नर्गता

20

15

10

5

॥ ना. अ. टी. ॥
॥ १६ ॥

उपलभमुखतानरूपत्वान्नामुखाकरत्वात्तानाकरः ॥ तदुक्तं ॥ सर्वतः पाणिपादाभ्यां सर्वतोः क्षिप्तिरेमुखं ॥ सर्वतः श्रुतिमानलो
के सर्वमाचूष्यति ॥ महत् इति षोडशकलो रूपत्वात्महृत्सालीयोगेण सकलविकल्पे धनदहनतयोनिर्विकल्पज्ञानेन नित्य
योगान्नज्ञानवान् ॥ मायोपमेत्वाधिस्थानवशीकृतस्त्वद्धात्वायननत्वेऽनिभासान् ॥ उक्तं च ॥ श्रीमन्मंडुक्मण्डलेयनिवहन्त
तज्ञानविंबं मनेन सकलं लोकं च मीयादिकं ॥ इदं विदुः पदेयदस्वतलनेन द्यापि दृष्टुं किं ॥ स्वकेः ख्यातिनिरो करोति च तमोलो
कस्य चालोकने ॥ सर्वावली कथान्निविगमोच्चसदसत्तानीस्वसम्बेद्यसहजानंदरूप इत्यर्थः ॥ अनन्योक्तसंभारद्वयोपेतत्वा
पुण्यवासुरापसंभारे ज्ञानं ज्ञानाकरं महत् ॥ ज्ञानवासदसत्तानीसम्भारद्वयसंभृतम् ॥ १६ ॥
संभारद्वयसंभृतः ॥ सर्वोपमकृपाशयाकाशव्यापिबुद्धाविसंस्फुरणरूपत्वात् ॥ १६ ॥ शाश्वतः प्रभास्वरनिष्ठतयाऽच्युतसु
खत्वात् शाश्वतः ॥ विशुद्धासप्रतिनाडिसहस्रं न च सुखरूपेण राजत इति ॥ विश्वराट् कायवाक्चित्तस्कीकरणाद्योगी च न
रानंदैकत्वाद्ज्ञानयोगी वैवर्जमरणस्त्रीषेचानुभवनीयत्वात् ॥ सर्वत्रथागेतज्ञानकायत्वाद्द्वियां पतिः ॥ षष्ठो वज्र
धरः ॥ कुमारी सुरतसुखवदनवेद्यत्वात् ॥ अस्यात्मवेद्य ॥ उक्तं च ॥ वक्तुं न शक्यते सोऽख्यकुमार्याः सुरतविना ॥ यो वने सुरतं

॥ गुरुः ॥
॥ २६ ॥

षाण्यत्वेनोवेति महासुखं ॥ एवं न शक्यते वक्तुं समाधि रहितं सुखं ॥ समाधावक्षरप्राप्तिः स्वतो विंदनियोगिनः ॥ इति विकल्पबायुचलना
दचलः ॥ वदसत्वरूपत्वात्परमाद्यः ॥ सहजावर्तिकायवाक्चित्तत्वाच्चिकायधृक् ॥ १७ ॥ पंच ॥ जायतस्वप्नसुषुप्तिनृप्यनृप्यतीतमे
न पंचकायात्मकः ॥ आत्मसुखावबोधरूपत्वात्तुष्टः ॥ पंचकुलात्मकत्वेन आदेशादिज्ञानात्मकत्वात्तत्त्वज्ञानात्मकः ॥ उक्तं ॥ वेत्तव्यं क
कालयोगेन स्पर्शान् ॥ कठिन्यवासनाकठिन्यमोहधर्मत्वात् ॥ मोहो वैराचनामतः ॥ बोधिवित्तं इव यस्मात्तुष्टवमंदातुक्तं मतं अपा म
क्षोभरूपत्वाद्द्वेषोऽक्षोभनायकः ॥ द्वयोर्धर्षणसंयोगात्तत्तैजो ज्ञेयते सदासरागोऽमिततेजः स्याद्वागतेजः समुद्रवः ॥ ककालकेतु
शाश्वतो विश्वराट् योगी ज्ञानंधेयो धियां पतिः ॥ अस्यात्मवेद्यो एव लः परमाद्यस्त्रिकायधृक् ॥ १७ ॥ पंचकायात्मको तुष्टः पं
चज्ञानात्मको विभुः ॥ पंचउद्गात्ममुक्तः पंचचक्षुरसंगधृक् ॥ १८ ॥
यच्चित्तं तत्समीरणरूपकं ॥ ईर्ष्याज्यमोघमिद्धिः स्यादमाघोबायुसंभवः ॥ सुखरागेऽवउक्तरीकृताकाशानक्षराणां आकाशं पिशुनं वज्रः ॥ स्यात्
पिशुनमाकाशसम्भवः ॥ इति अथवा ॥ मातपितृसंयोगः पितृर्बोधिचित्तबीजेन च स्त्रीकाभ्यां इव त्वादर्शरूपत्वात्मानुःस्वयं भूक्तुमेन
सूर्यरत्नसंभवः ॥ रागत्वात्ममतास्य सर्वज्ञप्रवेशेन महारागबीजेनामिताभमुखत्वात्सत्यवेक्षणा ॥ कृतस्येदं नानुभवा मोषति द्विर
यत्वात्तत्त्वज्ञानानुष्ठानं ॥ अन्नरामवविज्ञानप्रवेशेन च ईदं नतो वैराचनो ज्ञननीगर्भात्त्रिकुमनविम्बनिष्पत्तिः ॥ सुविशुद्धधर्मवानुः ॥ चि
तसुखरूपेण वा नाद्यवस्थायापनात् ॥ पूर्वोक्तविम्बसाक्षात्कारेण निरावराण पंचस्कंधस्फुरणान् ॥ पंचउद्गात्मकमुक्तः ॥ अथाहोभा

प्रमातराध्यानजाणायामधारणानुसृमंगसुधी
मावातपंचचक्षुःसमाधिरागयोगी गुरुसंगधृक् ॥ १८ ॥

20

15

10

5

॥ ना. अ. टी. ॥
॥ ३ ॥

जनः ॥ चतुराशीतिसहस्रचिन्तनशक्तानां महाबुद्धयुक्तानां जन्मना जन्मकः सहजानंदः ॥ तज्जगत्संगर्गनः सुखचिन्तनशिरिष्यर्थः ॥ उक्तं च
भास्वरचिन्तनप्रबोधबुद्धः ॥ तस्य पुत्रभावात् स हजः स्वयंपरिदृष्टत्वेनात्मनो प्रभाश्रयत्वात् निर्विकल्पप्रतिवेधनिर्धोतस्यर्थः ॥ आनंद
त्रयोनिज्ञानत्वात् ॥ सहजस्यर्थः ॥ वरत्वात् प्रभवत्वात् ॥ अज्ञाविश्वविस्वसेवउत्पत्तिस्थानानां उद्भवतीति प्रज्ञाप्रबोधः ॥ महाबुद्ध्या
रसभोगकायो योनिः ॥ सर्वसत्त्वामृत्युनिस्थानत्वात् ॥ ज्ञानकायत्वात् धर्मयोनिः ॥ भवस्थानमवसानमानंदत्रयोवसानं सहजानंद
करोतीति भवान्महत् ॥ धनैकः ॥ अतो विभवस्वादकेषां द्वितीयत्वात् सारश्च सहजसुखत्वेन सर्वकल्याणकेशमत्ताभावात् ज्ञानका
जनकः सर्वबुद्धानां बुद्धपुत्रः परोवरः ॥ अज्ञाप्रबोधो यो निद्रमयो निर्मवान्महत् ॥ १ ॥ धनैकसांख्येव ज्ञात्मा स योजानो जगत्पतिः
यत्वेनाभेद्यत्वाद् ज्ञात्मा ॥ अत्यन्तश्रद्धावता हृदि गुह्यदेशकथनमात्रे बुद्धरूपेण जातत्वात् स योजातः ॥ नरुक्तं ॥ तं वेक्रमेण करुणादि
गुणावदाते श्रद्धावतां हृदि प्रदं स्वयमादधाति इति ॥ जगत्पतिः ॥ सर्वजनानां मातापितृस्थानीयजगत्स्वामी वज्रसत्त्वभावस्यर्थः ॥
गगः ॥ रशनी स्वाधिष्ठानमाह ॥ तच्च ॥ संवृतेः शून्यदर्शनं ॥ अथाह विह्वलनाम मेघधूमदिवस्वभावाः ॥ सत्त्वधर्मदर्शने ॥ अदीपप
र्यंत न च निमिन्नचतुष्टयं समायादावुक्तं ॥ ज्वालादिविंदुपर्यंतं वद्वनिमिन्नमत्र गथाद्वयेनोक्तं ॥ पूर्वोक्तनिरधगगनात्यतिभा
सोयस्य गगनोद्भवः ॥ स्वयंभूः ॥ सर्वविकल्परहितचिन्तत्वादिति ॥ अनप्रज्ञाज्ञानाननः ॥ इति ज्वालाप्रतिभासः ॥ २० ॥ ७ ॥

गगनोद्भवः स्वयंभूः प्रज्ञाज्ञाननलोमहा ॥ २० ॥

॥ १४ ॥
॥ ३ ॥

वैरोचनो महादीप्तिरिति ॥ चतुष्टयप्रतिभासः स एव ज्ञानस्योतिर्विरोचन इति ॥ जगत् ॥ अदीप इति ॥ सूर्यप्रभ इति भासः ॥ ज्ञानोत्कोराहुप्रतिभासः
महातेजाप्रभास्वन इति ॥ विद्युत्प्रतिभासः ॥ २१ ॥ विशाराजोऽयमं त्रेश इति ॥ विद्युत्प्रभासः ॥ सच नीलवर्णचतुर्मुखलाकारः ॥ मंत्रराजमहा
र्थक इति ॥ सर्वाकारविधानुकभोव्यतिभासो मावास्वप्रतिसेनानुत्पारुषते योगेनेति ॥ अत्युत्तिष्ठ ॥ गगनं बुद्धविंवन्तचोद्भवतीति तथो
क्तं ॥ स्वयमात्मा भवतीति ॥ तथा प्रज्ञाज्ञानं सहजसंज्ञालीज्ञानं ॥ तत्रेवानलश्चानलो यस्य स तथा ॥ सर्वव्यापनात् महात्सुकृतिप्र
वैरोचनो महादीप्तिर्ज्ञानस्योतिर्विरोचनः ॥ जगत्सुदीपो ज्ञानोत्कोमहातेजाप्रभास्वरः ॥ २२ ॥ विशाराजोऽयमं त्रेशो मंत्रराजमहा
र्थकः ॥ वज्रोस्त्रीषोऽनुतोस्त्रीषो विश्वदर्शी वियस्यति ॥ २३ ॥
भास्वरज्ञानं विरोचनस एव वैरोचनः ॥ महती दीप्तिरस्येति महादीप्तिः ॥ ज्ञानस्यैव ज्योतिर्यस्येति ज्ञानज्योतिः ॥ विरोचनदीप्यत इति विरोच
नः ॥ अदीपवज्रगदालोककरत्वात् जगत्सुदीपः ॥ ज्ञानमेवोत्कायस्य ज्ञानोत्कः ॥ महतेज्याः वभाषस्येयः समहातेजाः ॥ अतएव
भास्वरः ॥ विद्याया महासुधाया राजास्वामिगाराजः ॥ महासुखप्रधानत्वाद् अयमं त्रेशः ॥ परमार्थिकमंत्रराजत्वात् ॥ महामंत्रराजा
सुखरूपे त्रैलोक्यस्फुरणात्महार्थकः ॥ २४ ॥ महाश्यासो दुस्तीषश्चेति महोस्तीषं सर्वतथागततो विदुः ॥ दुस्तीषारेण योगग

॥ ना. अ. ६ ॥
॥ २८ ॥

ने राशी भूयव्यवस्थितत्वात् ॥ उत्तरीषा उदयत्तानविदुर्महोत्सीषोऽज्ञोत्सीषः ॥ दुर्गा मार्गे गततो रश्मिमुखेन यो सो भगवान् सर्वतथागत
ज्ञानमत्त्वः सर्वतथागतोत्सीषोऽज्ञोत्सीषो निश्चयवज्राकोपुष्टिस्थितः ॥ उक्तं च ॥ येना रुद्रमनोऽवः स्वकुलिशान्नीतो लनाटस्वकं प्रज्ञा
ज्ञानवलेन शाक्यपुनिनावज्रं महोत्सीषगं ॥ सा लम्बाननुभूयता सुकरुणानालम्बनीयस्य वेतस्मे देवनरासुरादिगुरवे विश्वे कश्च
लेनमः ॥ ॥ विश्वे नाना प्रकारं स्वाधिस्थानगता समाभिना रुकक्षणाभिसम्बोधिदर्शयन्ती लं यस्य स विश्वदेशी ॥ वियतः श्रु
यतायाः पतिर्वियत्यतिः सुखपतिरित्यर्थः ॥ उक्तं च निराभावस्य चित्तस्य स्थिति एकाशानक्षरा ॥ आकाशभावने वै यो भूयताभ
सर्वबुद्ध्यात्मभावो जगदानन्दोचनः ॥ विश्वरूपी विधाता च पूज्यो मान्यो महाशक्तिः ॥ २३ ॥

वना मतेति ॥ सर्वेषां बुद्ध्यानां शाश्वतादीनां आत्मभावः स्वसंवेद्यमहजसुखज्ञानं तेन स्रष्टेः श्रेष्ठः ॥ सर्वतथागतज्ञानकाय इत्यर्थः ॥
जगन्तिमानन्देन सह ज्ञानेन्द्ररूपेण ज्योत्स्विपश्यत्यनुभवतीति ॥ जगदानन्दोचनः ॥ स्थिरवत्त्वानां भावानां सुखेन नाना रूप
दर्शनादि विश्वरूपी ॥ यथाभूयते या सर्वमंत्रमुदभिसमयमण्डलान् संगादिकरणादिधाता ॥ सहजात्मकतया पूज्यत्वात् पूज्यानि
त्यवास्याध्यात्मिकमुपांसेवनेनातिकमणीयत्वात् मान्यः ॥ परमाक्षरज्ञानत्वात् महाशक्तिः ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥

॥ २४ ॥
॥ २५ ॥

कायवाक्चित्तभेदेन कुलत्रयमहासुखकुलीनतया धरतीति स तथा ॥ लोकोत्तरज्ञानधरत्वात् मंत्री महासमयमंत्रं स सुखाभिसंबोधि
धरतीति तथारत्ननिधमसंभोगनिर्माणाख्यातिसहजकरुणाणि तद्वारणान्तथा ॥ अतस्त्वश्रेष्ठः ॥ अनादिनिधनत्वात् त्रियानोत्तमदेश
कश्चनुर्थानन्दप्रकाशकः ॥ उक्तं च ॥ खवज्रधनुमध्यस्थं वज्रमण्डलभावनाकायवाक्चित्ताहंकारं ध्यात्वा कथं सति स्थतीति ॥ २४ ॥
अमोघपाशो विजयी ॥ अमोघोऽवेधः ॥ पाश इव पाशप्रदं योगतत्त्वणो यस्य स तथा ॥ बोधिविजयवज्रविनेयानां सत्त्वानां विस्वदर्श
कुलत्रयधरे मंत्री महासमयमंत्रधृक् ॥ रत्नत्रयधरः श्रेष्ठस्त्रियानोत्तमदेशकः ॥ २४ ॥ अमोघपाशो विजयी वज्रपाशो
महागुरुः ॥ वज्रो कुशो महापाशो वज्रधरे वधीकरः ॥ २५ ॥
नतथताप्रतिभासकत्वात् वज्रोपमत्रे लोकासमाधिना वायुनिरेधादिजयी वज्रस्य चित्तवज्रस्य वज्रमेव पाशो यस्य स तथा ज
आराबंधेन चित्तवज्रस्योपिबंधनात् महानयहो बोधिविज्ञापरित्यागोऽविकल्पयोगेन यस्य स तथा ॥ वज्रेना कुशवत्सर्वसुखस
माधिना माकर्षणाद् वज्रो कुशः ॥ पाश इव नानाभ्यधः कुं उलाकारेण स्थितो नागाकृतिव सुकिना मानाडि विशेषः ॥ तेना वधू
तिमार्गेण सुस्थाने गत्वा बोधिविज्ञाकर्षणैर्नक्तंधधात्वा यतना मायायनात्मरूपाशः ॥ हृदये कनाडी सहितशिरःशिखा

स

20

15

10

5

॥ ना. अ. टी. ॥
॥ १८ ॥

दक्षिणाकर्णीष्टवंशवामकर्णीचक्षुःमध्यंस्कंधद्वयकक्षलनसुगनाडिभिनासायमुखकण्ठहृदयमेडगुणगदोहजंघापादपृष्ठांशु
त्यगुष्टजानुव्यासरुजानंदवोधिचिन्नपतिपादिकनया ॥ पंचविंशतिस्वरूपबोधिचिन्नचक्षुपदविभुद्रापादोनेपंचविंशतिश्लोकानु
विभुद्रधर्मधानुज्ञानेस्कंधाक्षोभ्यस्वभावेन व्याख्या दर्शिता ॥ १५ ॥ ॥ कोधराट्टविरमानंदानंतरं राजतुति कोधराट्ट महा
सुखस्वभावो मंजुश्रीरूपः ॥ परापुराणानि उपायभूतानि प्रत्याहारादिषट्कानियस्य सतथा ॥ सर्वतः खड्गेन कलेन भीमः ॥ स्कंधधा
भुविभुद्रधर्मधानुगाथाः पादोनेपंचविंशति ॥ ॥ कोधराट्टपण्डितो भीमः खड्गेनोषट्भुजो वलिः ॥ दंष्ट्राकण्ठकंकालो
हृन्नाहृतशताननः ॥ १ ॥

त्वायतनैरुद्यविषयकर्मद्विद्याणामंत्ररहितान् आकाशमिव स्वच्छत्वेन वरुणनेत्राणि प्रभुभिज्ञास्वभावानियस्य सषडनेत्रः ॥ षट्पि
षयान्महासुखस्वभावतया धर्कंतिषट्भुजः ॥ महारागात्मकज्ञानेन स्कंधादिवैधसामर्थ्यात् वली ॥ दंष्ट्राचणालीनस्यागुण्यदेशान्ति
ज्वलिनायाशिखरभूतत्वादंष्ट्राकण्ठकं मुखं कनयनीतिककालः ॥ हृन्नाहृतः आकाशज्ञानेन यावज्ज्ञानः प्राणाबंधः ॥ तेन सक
लनाडिगतसुखतयाशनमर्तनानि आननानि सुखज्ञानानियस्य सहस्रो हृतशतानन ॥ १ ॥ ॥ ७५ ॥ ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥

॥ ७५ ॥
॥ ७६ ॥

यमो ॥ यमं ह्यंस्वपरभिनिवेशस्तस्यान्तकोयुगनद्वयवादीत्यर्थः ॥ विघ्नो मारुः स्वचिन्तयसरः मारस्वचिन्तयरोल्लिमारइति ॥ तद्विनाशेनरा
जतइति विप्रराट् ॥ वज्रस्य सम्यक्ज्ञानस्य वेगः प्रसरः ॥ तदुपत्वान्नाथानादिविदुरेकीकरणेन सकलविकल्पकबलनाशयंकर ॥ अनेनरो
क्तक्रमेणाभ्युपगताकराणामेदादनाहृतधर्मधानुरूपतया विभुष्टं महाशरीरं वज्रमुभेधमस्य तेन वा अभेधः सतथा ॥ सहजकायत्वं
न हृदय ॥ मायोमनेविवर्त्तो वज्रोभेद्यत्वायस्य सतथा धर्मधानुरूपतया सकलभावे कोडीकरणमहोदरः ॥ १ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥

यमानकोविप्रराट् वज्रवमोभयंकरः ॥ विभुष्टवज्रो हृदयो मायावज्रो महोदरः ॥ १ ॥ कुलिशो वज्रयोनिर्वज्रमणो
नमोपमः ॥ अचले कजराद्ये योगजचर्मपराईधका ॥ ३ ॥

ऊ. कुशंकुलिशशो वज्ररंध्रद्वयाभ्यन्तरे अडिआणो जालंधरं संज्ञके महासुखस्वभावेन श्वरत्वात् ॥ तथा वज्राणां सर्वतथागतकाय
वाकचिन्नज्ञानवज्राणां योनिरत्यन्ति ॥ स्थाने सहजानंदोद्भूतत्वात्तेषां दीप्यमुखास्वादरूपत्वादचलाः ॥ सर्वसमरसीभावादेकजरा
याद्वोदोपआहृत्स्वरो यस्य सतथा ॥ दिव्यमुद्राया यो येन महासुखरूपतया धर्मपर्यन्तगतेशुक्रं भेतगजचर्मनशुद्धसहजत्वात्
नशानेन धरतीति तथा ॥ २ ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ ८० ॥ ॥ ८१ ॥ ॥ ८२ ॥

॥ ना भ. दी ॥
॥ ३० ॥

हाहा ॥ महासुखोच्चासधनिर्हाहातकादित्वात् हाहाकारो धनिविशेषरूपत्वात् योराति कांतो महाघोरः ॥ पूर्ववदनाहनरूपत्वात् हाही
कारः ॥ महासुरवज्ररंध्रे पराक्रमोभयानकः ॥ महासुप्रयोगेन च सुब्रह्माण्डक रूपत्वात् अट्टहासः ॥ दिव्या गनालिंगनवज्रना घट
सुखत्वात् महाहासः ॥ स्वसंबंधत्वेन वज्रहासो ज्ञानहासः ॥ महारवस्वलोका महासुखनादः ॥ ४ ॥ वज्र अभेद्यबोधिविचित्ररूप
त्वात् वज्रसेत्वः ॥ बोधिविचित्रेन कायमापूर्य विच्छिन्नबाहजानविंदु रूपत्वात् महासुखः ॥ वज्रोत्तर्गतमहासुखरूपत्वात् या एतत्तत्ति
हाहाकारे महाघोरो हाहीकारे भयानकः ॥ अट्टहासो महाहासो वज्रहासो महारवः ॥ वज्रसत्त्वो महासत्त्वो वज्र
जो महासुखः ॥ वज्रचरणो महामोक्षो वज्रकुंकारकुं कृतिः ॥ ५ ॥

वज्रराजः ॥ अतस्त्वमहासुखस्य प्रतिष्ठितनिर्वाणगतिवेगित्वा दृष्टव्येण वज्रवेगः ॥ सदस्यशाभावेनाश्रुतामृतमोदनात्महा मोदः
वज्रकारस्य बोधिविचित्रराजस्य च नुंकाररूपचतुरा नंदचतुर्धा न रूपेण चोडियाराजालं धरपूजोत्तमलयसत्संचारा दृष्टव्येण कुंकारकुं कृ
ति ॥ ५ ॥ वज्र अवधूती वाराः वज्रेणानासारंधुदयनिरोधा दृष्टमवधूती तदेव वाराण्युधेन दाराण्युधधरः ॥ महासुखाधारनय
वज्रमह्यज्ञानमेव स्वः ॥ सक्ते सनि सदनत्वाद्यस्य सतथा ॥ अतएव परमवासनं निहंतनीति निहन्तनः ॥ पंचवर्गाष्टा

॥ २४ ॥
॥ ३० ॥

णादिवायुविश्ववज्रं ॥ तदुक्तं ॥ पंचज्ञानमयं स्वासं पंभूतस्वभावकं ॥ निश्चार्यचर्मनासायेपि एतद्रूपेण कल्पयेत् ॥ पंचवर्गो महारत्नं
णायाम इति स्थितं ॥ स्वमंत्रहृदये ध्यात्वा चित्तं विंदुगतेन सते ॥ नासाये सर्वमन्त्रा मपाराणायामस्य कल्पना ॥ आणायामे स्थिताः पंच
शमयो बुद्धभाषिताः ॥ पंचवर्गमयं स्वासं प्राणायामस्य कल्पना ॥ नासाये नुषयत्वेन भावये योगवित्तरा ॥ इति ॥ तच्चाक्षोभ्यादिपंच
तथागतस्वभावं लोचनं दिपंचदेवी स्वभावं च वामदक्षिणानासापटे संचारिधरतिनिश्चलीकुरेति ॥ इति विश्ववज्रधरः ॥ धूमम
रीचिभृतिभासतया ॥ अभेद्यज्ञानधारित्वा दृष्टी ॥ इंदुयोगेनाद्वयज्ञानत्वादेकवज्रीकर्म मुजानघनांतरे विकल्पसुखरमणरेण
वज्रवाणायुधधरे वज्रखड्गे निहन्तनः ॥ विश्ववज्रधरे वज्री एकवज्री रणजहः ॥ ६ ॥ वज्रज्वालाकणलाशो वज्रज्वालाशि
रोरुहः ॥ वज्रविशो महावेशो ज्ञाताशो वज्रलोचनः ॥ ७ ॥
जहानीति रणजहः ॥ ८ ॥ वज्र ॥ चरणालो ज्वालया वज्रज्वालाया आदलेषति सेना नुस्य या कएनेंदनुरं अक्षिमांसादिचक्षुर्महासुख
दर्शनेयस्य सतथा वज्रज्वालवत् ॥ अभेद्यतया शिरसि रोहतीति ॥ वज्रज्वालाशिरोरुहः ॥ महासुखतया दुस्तीषाकमणा दृष्ट
स्य ज्ञानवज्रस्य प्राणायाननिरोधेन धनकं मनादिनाः धिशोः धिष्ठाननयोगा दृष्टावेशः ॥ त्रैधातुकमहासुप्रभिषेकदशित्यर्थ
महासुखतया सर्वभावस्वभावत्वात् महावेशः ॥ सर्वदृष्टिरहिततया दिव्यस्य र्शसुखानेत्यानुभवज्ञानत्वात् ज्ञानाक्षः ॥ मांसादि

वज्ररुहः विश्वदर्शनाया हतदर्शनादृष्टलो
चनः ॥ ७ ॥

ना.भ.टी॥
॥३॥

वज्र॥ साईं चिकोटे रोमाभ्यन्तरं शुक्लवहनाडिका नामं कुरः प्रकृत्याभासः॥ स एव तदिदं रेतं भोगेन ज्ञानाद्यस्य सरोमां कुरतं नुवि
ज्जमभेद्यज्ञानं तदेव रोमेव रोमनिरन्तरं गमनान्॥ एकमपि द्वितीयं शरीरविग्रहो यस्य स तथा॥ सहजा काशरित्यर्थः॥ वज्रको
टिनखाश्चरत्तथैव गुणयोगानुधाः॥ सहजानेदं विदुः॥ तैरभ्यतर्जनि वज्रकोटिनखारंभः ज्ञानकाय इत्यर्थः॥ वज्रसार
निर्विकारं घनानिरन्तरं सुखत्वेन न स्वमानाच्छविः॥ स्पर्शसुखात्मिका वज्रजिह्वा नाडी यस्य स तथा॥ ८॥ वज्र॥ पीठोप
वज्ररोमां कुरतं नुर्वज्ररोमेकविग्रहः॥ वज्रकोटिनखारंभो वज्रसारघनच्छविः॥ ८॥ वज्रमालाधरः श्रीमान्वज्रा
भरणभूषितः॥ हाहादहासे निर्घोषा वज्रघोषः प्रउक्षरः॥ ९॥
पीठादिशरीरस्थानं जयभोगादिक्रमेण सहजोत्पत्तिवज्रमाला सहजविभुमाला तां धरतीति वज्रमालाधरः॥ श्रीमान् देवज्ञानी
सर्वग व्यापि परमाक्षरसुखसुकरूपमया वज्राभरणभूषितः॥ दिव्यांगनालिंगरासंभूतसुखधनिर्हासोऽस्य अदृशो विक्
शो यस्य स तथा॥ निर्गतो बहिर्घोषात् निर्घोषः॥ अन्तरसुखस्वयं भूमुखनाद इत्यर्थः॥ उक्तं च॥ वियं गानीरेतराणि दाश
रन्मध्यवसतो गुरोराज्ञानेशा दुभयपवनोपासनविधौ॥ यथास्थाने चिन्ता ननु भवसुखात्वादकनिका यमं नवीशान्तकमपि

॥३॥
॥३॥

सुखनादः स जयति॥ सुखवियुक्तं वृक्षकृतं महासंधानुबंधिभ्रियो यस्यानुत्तरकालत्वालितविस्फूर्जं निचयनः संलीयमाना अपि आ
पातालतलोच्छलनकलकलः सम्यग्भूमिभूरे ब्रह्मसंभविजम्भतो विजयते वज्रीनभो दुभिरिभिः॥ कायादि सर्वाकाशव्यापिमा
हा सुखनादत्वात् वज्रघोषः॥ षट्चक्रेषु मुखरमुखवेदनान् षडक्षराः॥ ९॥ मंजु॥ सर्वचक्रे स्वागतविंदुषाण सप्तज्ञा
नविज्ञानैकलोको भूतनादत्वात् मंजुघोषमंजुश्रीः॥ वज्रकमलकर्णिका काशगतसुखनादरूपत्वात् महानादः॥ त्रैलोक्य
मंजुघोषो महानादस्त्रैलोक्यैकरवो महान् आकाशघानुपर्यन्तघोषाघोषवन्तो वरः॥ १०॥ आदर्शज्ञानगाथाः
यादोन साईं दशः॥

सालोकाद्याभासत्रयं श्रूयते॥ श्रूयते कीकरणा आस्फालिकसमाधिना॥ एकमपि द्वितीयं तदेव रवः सर्वश्रूयं प्रभास्वरं यस्य स
तथपि तथैव मज्ञानं॥ चक्षुरादिना निःस्वभावतां सर्वधर्माणां माकाशघानुः स एव पर्यंतानि सायस्य स घोषः सुखनादो य
स्य स तथा॥ निःस्वभावता सर्वधर्माणां घोषवन्तो वरः॥ मणिवरटकोट्ठीषवन्ती भगवानसुखविंदुरिति हृत्तगन-पारावाहि
नी शीतविभूषणशोणितवाहिनाडी च नुक्कनिगवरणाता वनिषादकदशश्लोका आदर्शज्ञानस्य लोकोत्तरसम्यक्
स्कंधवैरोचनमुखेन आरम्भा॥

॥ ना. अ. धी ॥
॥ ३२ ॥

तथेनेत्यादिनाज्ञानाविः सुप्रभास्वरश्चिपयंनेनअधिकचत्वारिंशत्श्लोकासुविभुसं तास्त्रं धमिताभद्वारेणव्यवेक्षणाननु
तिमार्ह ॥ तथेतावामदक्षिणावामभंगेनावधुतीवारुः ॥ उक्तेच ॥ नाडिकादिस्वभावेनदेवतानत्वयोगतः ॥ तासामेतत्पर
श्रद्धंमध्यमाप्रतिपत्तता ॥ आदिमध्यान्तसंकीर्त्यसम्बन्धानवधानतः ॥ श्रद्धस्फटिकसंकाशः प्रकाशवावधुनिकासैव
भूतानांपृथिव्यादीनांनैरात्म्यंआत्मात्मायोनूपनम्भः ॥ तदेवभूतकोटिर्यथाभूतनिष्ठा यस्य सतथा ॥ तन्निष्ठसुखस्वभा
वाइत्यर्थः ॥ अनुनकरुणारसपूर्णत्वादनेश्वरः ॥ कायवाकचित्तनिरोधेनस्वसंवेद्यसुखधाधिः ॥ श्रुत्यताः तत्प्रकाशनात्
सथताभूतनैरात्म्यभूतकोटिरनेश्वरः ॥ श्रुत्यतावादिदृष्टभोगम्भीरोदाखजितः ॥ १ ॥

श्रुत्यतावादीसर्वमारविधिं सधुरंधरत्वाकृपभः ॥ एकपदं वागंभीरोदाखस्यश्रुत्यताकरुणाभिन्नस्यसुखस्यगर्जनमुत्त्रासोयस्य
सतथा ॥ तथाचविमलप्रभायोः श्रुत्यस्यभावः श्रुत्यता ॥ अतीतानागतं तैयं श्रुत्यतस्यदर्शनंभावः ॥ श्रुत्यतागंभीरोदाखः तीता
नागताभावान् ॥ गभीरा अतीतानागतदर्शनाडदारेति ॥ १ ॥ ॥ १ ॥ ॥ १ ॥

॥ १ ॥
॥ ३२ ॥

धर्मः ॥ धर्मोदयाद्भूतत्वाच्चिभुक्तोपमाधर्मदेशनासधर्मेश्वर्यवंनिर्मलत्वाद्धर्मशंख ॥ महासुखविंदुमयो मनोराजः ॥ पद्मांतगले
नरमासिकायां वज्रोद्वक्षारसमुद्ररूपचितामणिसर्वजगत्प्रभावं श्रीहेतुकं वेदिमहासमुद्रमित्युक्तं ॥ बुद्धत्वशयकात्रिः स्व
भावसुखनादरूपत्वात्महाशब्दः ॥ सर्वसुखमयवाकवज्रसमाधिविस्फारितसर्वधर्मेषकाशकधर्मज्योतीरूपत्वाद्धर्मगं
डी ॥ अनुपमसुखनादधर्मरणनात्महाराणां ॥ विरमानंदः संसारत्वात्प्रतिष्ठितः ॥ रत्नाशयेतनात्रिर्वाणानंदभावान्निवि
धर्मशंखोमहाशब्दो धर्मगंडीमहाराणां ॥ अष्टनिष्ठितनिर्वाणोदशदिग्धर्मडुभिः ॥ २ ॥ अरूपो रूपवान्मोनाना
रूपो मनोमयः ॥

घने ॥ प्रतिष्ठितं च निर्वाणं च यस्य स तथा ॥ अनुत्तरानरधर्मसुखकोषकल्याणप्रकाशनादशदिग्धर्मडुभिः ॥ ३ ॥
अरूपः ॥ आकाशनिष्ठनया सर्वचित्तचेतसिकाविद्याप्रतिभासनिरोधान्निविद्यते ॥ प्रकृतिस्वरूपाभिरिक्तरूपं यस्य स त
था ॥ धर्मकायरूपकायैकलोलीभावादनातिलरूपत्वात्पुपवान् ॥ रुदिसुखकरसूर्यमण्डलाधारत्वेन सर्वमारप्रम
थनशीलत्वादपुनः ॥ द्वाप्तप्रतिनाडी सहस्रेषु प्रकृतिरूपेण सुखधर्मधानुनित्यन्दरूपत्वात्तानारूप ॥ एकशला

॥ ना-अ-दी ॥

॥३३॥

भिसंख्येधिः॥रूपत्वात्मनोमयः॥निरासंगतयापृथिव्यात्रेजोवाहाकाशवक्षुःश्रोतृषाणजिह्वाकायमनसांप्रत्यात्मवेद्यता
याप्रतिभासनात्॥सर्वरूपावभासश्रीःविश्वविन्ददर्शनेनकृष्णरेषोयामनन्तज्ञानकायाभिन्नसम्भोगकायप्रतिभासनाद
शेषप्रतिविम्बधृक्॥उक्तंच॥यद्वैमरूप्यमणिशंखशिलापवालेवेदर्यतापुरजतादिषुसंस्थितश्चातत्रैकएवहिंशशीग
गनान्तरान्तर्व्यावर्तमानवपुषाप्रतिभातियद्वत्॥स्वंसनाथःखलुचिन्नवज्रो नानाविधलिङ्गनिजनुवर्गसच्चाव्ययःआत्म
सर्वरूपावभासश्रीरशेषप्रतिविम्बधृक्॥३॥अप्रधृष्योमहेशाख्यस्त्रैधानुकमहेश्वरः॥समुद्धितार्यमार्गस्थोधर्म
धानुर्महोदयः॥४॥

निविष्टरूपो माया मयो व्याप्नसमस्तलोक इति ॥ ३ ॥ अथ निःसर्वविकल्पासंहर्यत्वाद्ब्रह्मण्यः अद्वयप्राप्यज्ञानसंभारनि-
ष्टारूपत्वात्महेशाख्यः ॥ त्रैधानुकं धर्मसम्भोगनिर्माणाख्यं तत्र महेश्वरो ज्ञानकायः ॥ समुद्धितोऽसुचो विकल्परहितत्वात्
आर्यः ॥ मृगपत इति मार्गः ॥ षष्ठ्यञ्जकमन्त्रकारिका तत्र महासुखरूपनयास्थितत्वात् समुद्धितार्यः मार्गस्थः ॥ मणिवर-
टके सकलक्लेशविजयित्वो धर्मस्य तत्त्वारत्नस्य केतुरवाच्यसुखत्वाच्च धनः धर्मकेतुः धर्मसुखो दैतत आकाशधानु-
स्थो मेयबुद्धविश्वानन्तप्रतिभासनयामरानन्दयः सुखसमुच्चासो यस्य स तथा ॥ ४ ॥

॥ अरुः ॥

113311

खनामानुमतिरुपनेकरसे नैएति ५

त्रैलोक्ये त्रैलोक्यं कायत्रयं तदेकसदृभिन्नो मया सुखकायः ॥ सखकुर्मो धर्मधानुरूपेण विकारभावा सखां गं सर्वोपतिहेतुय
त्स त्रैलोक्ये ककुमारगः ॥ दिव्यमुद्रासमुद्भूतमुखरूप इत्यर्थः ॥ पूर्वाक्तमुद्राप्रकर्षगतत्वात् सर्वसिद्धिजेयत्वाच्च विरूढसुख
ने ॥ मयैराजसमाधिक्रमेण ॥ ज्ञानप्रबोधनजुयती न प्रभास्वरमयज्ञानविबभूवत्वेन सर्वजनेनां मुत्पादनान् ॥ प्रजानां जेतूनां
पतिः प्रजापतिः ॥ श्रुतः प्रतिपदादिपंचदशकलानि क्रान्तोऽशकला कलप्रतिपदादिपंचदशकलानि क्रान्तोऽशकला
त्रैलोक्ये ककुमारगः स्थविरो वृद्धः प्रजापतिः ॥ दक्षिणश्चक्षुराधरः कान्तौ त्रैलोक्यसुन्दरः ॥ ५ ॥

द्वयेकलक्षणरूपत्वाद्द्विंशद्वयश्च इति लक्षणानि निधरतीति द्विंशद्वयलक्षणधरः ॥ सहजि विहजि क्रमेण षोडश
नन्द द्वयधारणाद्वा तथा ॥ सर्वधर्मे करसत्वेन सर्वजनभिलाषणीयत्वात् ॥ कान्तः स्वाभिधानस्फुरीभावेन सेचनकरूपत्वा
त्केलोकान्तरकायत्रयेकत्वेन सुन्दरः ॥ उक्तं च ॥ द्विंशद्वयलक्षणांशान्तांशुशीत्यनुच्यंजनीप्रभुः ॥ योचितभगे सुखावसांशु
नाम्ना व्यवस्थितः ॥ न तन्महता तेन सर्वसत्त्वानुकम्पया ॥ कृतत्रैमाणि ककार्यद्विंशद्वयलक्षणां ॥ विना तेन न सौख्यं
स्यात्सुखं हित्वा तु चेन्न सः ॥ शृङ्गाकारे भवेत्तत्तत्तत्सुखं कामिनी स्मृतं ॥ न तस्य त्येकबुद्ध्यानां प्रावकारान्न गेचरम

गोचरं बुद्धपुत्रोणां वज्रपशोद्भवस्य दमिमि
 पुनश्चोक्तं ॥ पंचबुद्धात्मकसर्वजगोयं पश्य
 क्वचित्तं कुनारुकरिभ्यं ॥ रुद्रलोपरममहासु

20

15

10

5

॥ ना. अ. ८ ॥
॥ ३४ ॥

लोकः ॥ लोकानां चक्षुःश्रोत्राणां ज्ञानचिरावरणो प्रतिभासस्तस्य गुणः पंचकामोपभोगेन संसारो घणा पले पलत्वाचार्य उपदेशाले
कज्ञानगुणाचार्यः ॥ यथाभ्यस्तथाचतुर्थभिषेकपर्यन्तदानाहोकाचार्यः ॥ नानारूपस्फुरणेन जगदर्थकरणादिशारदो निर्भयः ॥ भवे
यसुखज्ञान इत्यर्थः ॥ अद्ययोगे सुस्थितत्वाच्चाथः ॥ ज्ञात्परमार्थसत्यज्ञानीय संचितिसत्यैकरूपमयसदाच्युतरूपत्वाज्ञाता ॥ सर्वाका
रभूयताप्रकाशरूपत्वेन च वयागेन सुस्थितत्वाच्चाथः ॥ सर्वाकारभूयताप्रकाशरूपत्वेन च वनसुखग्रह्यस्तौ नानिर्मल
लोकज्ञानगुणाचार्यः ॥ लोकचार्यविशारदः ॥ नाथस्वाताविलोकात्रः शरणजः निरुत्तरः ॥ द्वागगणाभोगसंभोगः
सर्वज्ञज्ञानसागरः ॥ अविद्याणुकोशसम्भोजाभवपंजरदारणः ॥ ७ ॥
ज्ञानोपदेशोपस्थितोपि त्रैलोक्यभाषा ॥ पंचकामोपभोगेः पिशीरादोषः ॥ त्रिलोकात्रः ॥ पंचभूतानां महासुखनिष्ठीकरणात्तद्वार
णाताय ॥ सुखमयं ज्ञानसंज्ञानः तस्यानुषङ्गेन योगाज्ञायासनातनचतुर्थलक्षणरूप इत्यर्थः ॥ त्रैलोक्यभाषकसहजानरूप
त्वान्निरुत्तरः ॥ ६ ॥ गणी ॥ गगनं कमजकुलिसंयोगेन वररकाकाशदेशस्तस्याभोगविस्तारस्तत्रसम्यग्भोगोऽद्यसुखभुज
नयस्य सतथासगगनाभोगसंभोगः ॥ कायवाक्चित्तप्रहारात्मकमहावज्रधरज्ञानरत्नाकरत्वात्सर्वज्ञज्ञानसागरः ॥ अवि
द्याणुसंसारवासनासंवाणुकोषीजगदुत्पत्तिहेतुत्वात् ॥ तस्य संभोजा महासुखैकतापादकः ॥ भवः ॥ कायवाक्चित्तरूपाप
ज्ञानं सर्वपंजरोः निर्गमनहेतुत्वात्तद्वारयतीति भवपंजरदारणः ॥ ७ ॥

॥ ३४ ॥
॥ ३४ ॥

शमि ॥ शमितानि रावरणानामुशेषाः सवासनाः ॥ संक्लेशा अविद्यादि ॥ द्वादशो गानियेन सतथा पंचकामवशीकृताः ॥ पंचोपादान
स्कंधाः संसारः ससुखार्णवः ॥ रागादिव्याकुलत्वात् ॥ तस्य पारचिरावरणस्कंधादिषु तिलमस्तत्रगच्छतीति संसारार्णवपारगः
ज्ञानं चतुर्थानंदरूपं तदेवाभिषिच्यते निरावरणीकौयते स्कंधात्वादिकमनेनेत्यभिषेकश्चतुर्थो विदुस्सर्वमुकुटदस्त्री
षेयस्य सतथा ॥ सम्यक्संबुद्धः ससुखविदुर्भूषणमस्य सतथा ॥ सम्यक्संबुद्धान्वाभूषयतीति तथा ॥ अनेन चतुर्थभिषे
करूपो भगवानुक्तः ॥ उक्तं च ॥ कर्ममुदाप्रसर्गेपि ज्ञानमुदानुगणा ॥ रक्षणीयं महासौख्यं बोधिविचित्रदृढवर्तैः ॥ अनेन र
क्षमितो दोषसंक्लेशः संसारार्णवपारगः ॥ ज्ञानाभिषेकमुकुटः सम्यक्संबुद्धभूषणः ॥ ८ ॥
क्षितेनैव बुद्धत्वमिह जन्मनि ॥ शीलसंभारसंपूर्णा पुण्यज्ञानसमचितं ॥ दशपारमिताप्राप्ताः ससुखाश्च वर्त्तिनः ॥ अने
न सर्वसंबुद्धधर्मचक्रवर्त्तितम् ॥ वार्तेः संधर्मनिस्तनिदनलशिखाचारयन्मूर्ध्नि च देवो यो विदुर्दुताः ॥ स्माकुलहृदयतोना
दिगुणे निरुक्तः ॥ विदोः सांडडव्यने कुलिशमणिगतं संचितं ॥ धृजये प्रज्ञाज्ञानलक्षणां यदिदमिति सुखं विदुर्मालाभुते
न ॥ ज्ञानस्थं खीप्रसंगाक्षरामपि च भवेत्वाधिविचित्रतुतेन ॥ निर्माणादेः क्रमेण भवति नियतचित्तवज्रश्च मुद्दी ॥ एवं च

॥मा.अ.॥

॥३५॥

चिन्तनं चतुर्धा विविधमवगतं प्राणिनां विंशत्येव योगैः रक्षणीयं शमसुखफलदं व्यापकं मोक्षहेतोः ॥ विंशेर्माक्षोक्षे मोक्षो गतः
 परमसुखे योगिनां जन्महीने तस्मात्संसारसौख्यं कुशलयतिभिः सर्वशर्वजनीय इति ॥ समाजोक्तं ॥ पतिने बोधिविज्ञे
 च सर्वसिद्धिनिधानके ॥ मूर्ध्नि ते स्कंधविज्ञाने कुतः सिद्धिरिति दिता ॥ विमलप्रभायां ॥ शरतिप्रज्ञासंगस्य सितं तस्य केन सु
 खवृद्धिः ॥ मुकुलं वसनसमये पतति फलकेन चूतस्येति श्रीज्ञानवज्रसमुच्चयतंत्रे च ॥ सर्वासां मेव मायानां स्त्रीमायैव
 प्रशस्यते ॥ ज्ञानं च यत्र भेदो यं स्फुटं तत्रैव लक्षणं इति ॥ उक्तं च ॥ आलोका रात्रिभागः स्फुटरविकिरणः स्याद्विवालोकाभासः
 स ध्यातो को पशुर्विः प्रकृतिभिरसकृद्युज्यते स्वाभिरेव ॥ नो रात्रिर्निवसंध्यानं च भवति दिवा यः प्रकृत्या विमुक्तः सः स्याद्वि
 धिक्षणो यं वरगुरुकथितो योगिनामेव गम्यः ॥ नैशं ध्यानं विनश्यद्यगतमखिलं सांध्ये ते जश्नवस्मिन् भास्वाम्नो दैतियाश्च
 क्षणादहविमले दर्शयेद्भूतकोटिः ॥ प्रायश्चित्तार्थमुक्तो विनिहितमिरे चाक्षसमो धिदृष्ट्या प्राप्नोत्यध्यात्मसौख्यं किम
 पि पदवरं बुद्धबोधिशरणं न इति ॥ अन्यत्र च ॥ योगाचारभिसंख्यो धिस्मरणतः सुखसाधनः ॥ मध्यमकापिसंख्यो धिश्च्युत्यनेन च
 विलक्षणा इति ॥ एवमुभयो व्यतिभिन्नं एकलोकीभूतं परमाक्षरसुखलक्षणा चैतुर्थमित्युच्यते ॥ उक्तं च ॥ आचार्यः ॥ गुह्यप्रज्ञा

॥७८॥

॥३५॥

च ॥ चतुर्थफलरूपतः ॥ तदेतेषु कथं नाम मलिनः प्रतिपदिरे ॥ परमविरमयोर्मध्यलक्षये प्रतिजायते शब्दसंगतिं यत्ना
 क्वंति यदि नामहे ॥ न तेष्वाभिरुसे को यंचतुर्था घटते पुनः ॥ तृतीयं फलरूपता विध्यन्त्रं चेत्स्वरूपतः ॥ आदौ कार्यस्य निष्पत्ते
 पश्चात्तद्वैतुना त्रिं ॥ सेको यं दर्शितस्तस्य सिद्धार्थं नाम हेतुना ॥ तस्य चेदगुत ॥ सिद्धिर्किमर्थस्य पुनर्भवेत् ॥ फलस्य यदि निष्प
 न्नो पश्चात्सेकोऽभिधीयते ॥ आश्वासस्य प्रभेदोऽनुबुद्धवज्रधरयोक्तं ॥ पूर्ववज्रधराज्ञासः पश्चादुद्धस्य चैव वेत् ॥ एवं हेतोः
 फलस्यापि व्यस्तता केन धार्यते ॥ गाथाया अनुरोधेन ह्ययोर्मध्यमवेद्यदि ॥ लक्ष्यं नैवान्यथार्थत्वात् गाथाया इवेतत्वनतः ॥
 लक्ष्यस्यैवानुरोधेन गाथार्थो युज्यते पुनः ॥ नहि गाथानुरोधेन लक्ष्यमन्यत्र नीयते ॥ श्रीसमाजेऽथ हेते जो मे घेना स्त्रीरुतत्वनतः ॥
 साधनस्य तु भेदेन भेदस्तत्रोपचरितः ॥ तत्र सैकविधा प्रोक्त इति चेन्नोक्तस्तसः ॥ लोकोत्तराभिधेकलुप्रोक्तापि न स्फुरीकृ
 तः ॥ प्रज्ञाज्ञानाभिधेकेन ज्ञानतयः सचतुर्थकः ॥ इत्येवं निपुणं ज्ञानं सेवितव्यो हि स गुरुः ॥ तस्मात्कदाचित्संगत्या लक्ष्यमध्य
 वदित्तिये ॥ तथाप्यागममुक्तिस्वामनस्वनसंशयः ॥ सहजस्यान्तर्भावित्वा गाथायाः संगतिः कथं ॥ क्रियते चेन्न दोषो यंग
 थार्थस्यातिसंगतेः ॥ सहजानंदयोर्मध्ये परमविरमो यदानंद सहजानंदोपेक्षया मध्ये परमविरमो भवनः ॥ तदा परविरमयो
 रित्यादिना नादवेष्टा विधानात् ॥ तावता ह्येति वालक्षमिति चतुर्थमस्तीत्यदृष्टी कुरु श्रीहेवज्जेऽहमयदले विरमानं पुनस्त

॥ ना. अ. ४८ ॥
॥ ३६ ॥

येनि वचनात् ॥ विरमस्यान्तसहज ॥ इति स्फुटमवगम्यत एव तथा ॥ सुरतानंदं समस्तं वै तस्योपाय सर्वविद इति ॥ अतिसंगतमेव स
तदानंदं च सहजं हेतुभूतं सुरतानंदं स्वरूपं ॥ तदानंदं च यं सुखस्वरूपं मया यो हेतुः साक्षात्परं मया ॥ स सर्वविद स हजानंदस्वरु
पकः ॥ उक्तं च ॥ विरमानंदो विरागोऽप्यात सहजानंदस्तु दोषत इति ॥ विदित्येव गौ विरागालोचनरूपोऽत्र भूत्सुखविकल्परूप
तियात् ॥ तथा नृतीयं रागनाशत्वात् ॥ चतुर्थं तेन भाव्यते ॥ तथा ॥ परमानंदं भवं प्रोक्तं निर्वीरां च विरागतः ॥ मध्यमानंदमात्रं तु
सहमेभिर्विवर्जितमिति ॥ परमानंदः सात्त्विकसुखभोगलक्षणात्वाद्भवः संसारः ॥ विरमानंदस्यालोचनात्मकतया सात्त्विक
रागनाशत्वात् निर्वीरात् ॥ मध्यमविंदुमात्रमात्रसुखसामान्यरूपत्वादेभिः ॥ त्रिभिर्मानंदैर्विवर्जितं सहजं फलमित्यर्थः ॥ तथा न
रागो न विरागश्च मध्यमानोऽप्यत इति ॥ रागः परमानंदोऽशक्तिलक्षणात्वात् ॥ सुखविकल्पनया विदित्येव तद्विरागो विरमानंदः
मध्यमामध्यमसुखमात्राप्रथमानंदः ॥ नोऽप्यत इति ॥ एतत्तत्रयं सहजत्वेन नोऽप्यत इति ॥ विरमानंदो लक्ष्येन च भा
नंदं त्रयवर्जितमिति ॥ तत्सहजं विरम आदिर्यस्य तत्र सहजं लक्ष्येदित्यर्थः ॥ तथा परमानं विरजं च भूयं तु हेतुः ॥ परमानं
एव मध्यमासौ विरमश्च सहजापक्षयो हेतुः ॥ श्रुत्या श्रुत्यं श्रुत्या ता कदापि न फलं सहजमित्यर्थः ॥ येन विरमं विरा
गं विरक्तिलक्षणां वर्णयित्वा परमविरमयोर्मध्यमसहजमेव समर्थयति ॥ तेषां मतेन क्रमेण योजिताः नंदचतुष्कया नो

॥ ३६ ॥
॥ ३६ ॥

गाथानां प्रथमानंदमात्रं तु परमानंदं नि संख्यतः ॥ नृतीयं विरमाश्च चतुर्थः सहजः स्मृता ॥ विचित्रप्रथमानंदः परमानंदो वि
पा क के ॥ विरमानंदो विमर्दवसहजानंदो विलक्षणो ॥ आचार्यगुणप्रज्ञाचचतुर्थं नमुनस्तथा ॥ अनंदाद्याः क्रमेण यान्त्रजुः ॥
सेवनसंख्यया ॥ कामानंदं तु क्रमेण शरणा मपि चतुष्के रागयोगे ॥ सरकंपूर्णाश्च तनुद्वयो वै भवति च परमानंदस्वद्वितीयः
ज्वाला विंदुश्च धूमा पुनरपि विरमानंदस्वद्वितीयः ॥ ओजानादश्च निशामवति च सहजानंदस्वचतुर्थः ॥ इत्येवमादिनां कथमर्थो
व्याख्यायते ॥ प्रथमानंदमात्रं तु परमानंदं हि संख्यतः ॥ नृतीयं विरमाश्च चतुर्थं सहजं स्मृतं ॥ तथा ॥ श्रुत्यं चैवातिभूयं च मस
श्रुत्यनृतीयकं ॥ चतुर्थं सर्वश्रुत्यं च फलहेतुप्रभेदतः ॥ चतुर्मुखाख्यं गन्धलुपृथुगजनेन इत्याख्येयमिति ॥ क्रमो गुहाभिषेक
सुप्रज्ञाज्ञानाभिषेकतः ॥ पुनरेव महाप्रज्ञातेभ्यो ज्ञानविधानकः ॥ शरः शरत्ततः संदोभिस्पर्शततोऽपरः ॥ कायवाक्चित्त
संशुद्धाभिषेकत्रयं क्रमात् ॥ चतुर्थं ज्ञानसंशुद्धिः कायवाक्चित्तसोधकः ॥ बालप्रोढस्ततोऽद्वयं चतुर्थं सुप्रज्ञापति प्रज्ञा
स्तनांगसंस्पर्शादोधिचित्तश्रुतं सुखं ॥ पयोधराभिषिक्तः स बालः प्राप्नोयतः सुखं गुहास्फालाचिराज्जातं बोधिवित्तं चतुर्मु
खं प्रोढा गुहाभिषिक्तः स गुहाप्राप्नोयतः सुखम् ॥ गुहास्फाले चिराज्जातं वज्रांगे स्पंदतः सुखं ॥ प्रज्ञाज्ञानाभिषिक्तः स

॥३॥

॥७५॥

1131

119011

कत्वान् अनस्रवचिन्मापकः ॥ ११ ॥ लोकोत्तराभिनिवितार्थसिद्धित्वात्महाकल्पतरुः ॥ स्फीटः समुद्रः भडघटातिशयत्वात्म
 हाभडघटोत्तमः ॥ अनस्रवसर्वसत्त्वार्थकत ॥ अनाभोगेन सर्वसत्त्वसुखकार्थमदानात्कर्त्तृहितमायनिमुखमेधिनेशीलं
 यस्य सहितैषी ॥ जगदेकपुत्रप्रेमत्वान्सत्त्ववत्सलः ॥ १२ ॥ शुभं चाशुभं च महासुखरूपेण जानातीति शुभाशुभज्ञः कालं म
 हासुखबोधिधरा जानातीति कालज्ञः ॥ कायवाक्चिन्तनात्मकं समयचतुष्टयं जानातीति ॥ तथा ॥ तदुक्तं वज्रपाणि
 पादैः ॥ उक्ताचुवनेनानन्दक्षरो भवति ॥ सच काय समयः ॥ पद्मेवज्रास्फालनेन विरमानन्दक्षराः चित्तसमयः ॥ वज्रमणौ

20

15

10

5

॥नमोभरदी॥
॥३९॥

शिखी॥ अनुसृत्यंगस्फोटीभावेन ज्वलितसहजचरणनिशिखीयानघोगान्शिखीवर्ममोक्षरक्तानिमान्मर्यसमृद्धिनि॥ अस्थिसायुश्चकार
तिमिन्वचनसम्बन्धनिनदययोगः शिखरुतेनस्पतिरावरणयोगेनयेद्विखरु॥ सकलकुटिलजटाबंधवन॥ सर्वधर्मराशि करसत्वे
नयोगाजटिलः॥ परमाक्षररूपेण सर्वभावेकरूपेजटी॥ सर्वविकल्पकेशमुण्डनान्॥ मोडीकिरीटिमहोत्सीघनयोगानकिरीटिमान्
पंचतथागतान्मकधर्मकरूपत्वात्तन्निवारणाकृतपाणानिपंचवानत्वात्॥ पंचानन॥ पंचकुलस्वभावइत्यर्थः आलोकालोका
भासालोकपनविप्रभास्वरधर्मभानुलक्षणाः पंचशिखायस्यसतथा॥ जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिरुत्थीतीतपंचवीरकशेखररूपत्वात्पंच
शिखीशिखंडीजटिलोजटीमोरीकिरीटिमान्॥ पंचाननः पंचशिखः पंचवीरकशेखरः॥ ७॥ महाबुनधरोमोजीबुख
चारीबुनोत्तमः॥ महानपातपोनिष्ठः स्नानकोणोत्तमोशरी॥ ८॥ ॥ ७॥ ॥ ७॥
वीरकशेखररूपत्वात्पंचवीरकशेखरः॥ ७॥ ॥ महा॥ स्कंधधात्वादिद्विद्विदिनिःस्वभाविकरंमहाबुनंनहरतीतिनथोक्तः॥ मौजीः॥ बोधि
विनायकंनतपोगात्तौजी॥ अच्युतबोधिविज्जत्वादेवबुखचारी॥ अतस्त्वबुखोत्तमः॥ नित्यकमलकुलिशसंयोगाभ्यासेनविंडुमध्येषट्
स्वासनयीकरणेनतस्यविशो॥ कुलिशमुखैक्षणालक्षणांमहानपोयस्यसतथा॥ परममुखपूर्णसर्वधर्मीमुखीकरणात्॥ तपसि
निश्चायस्यसतथा॥ पडंगयोगपरिपूर्णाअचिन्त्यमहामुखनेधोमलवरनस्नानत्वात्स्नानकः॥ परमाक्षरमुखत्वाद्देवगौतमः॥

॥मुनिः सिद्धार्थः सहजानंरत्नामभयणी॥ १५॥
॥ ३९॥

बुख॥ ७॥ कृतिप्रभास्वरभूयताकरणाभिन्नज्ञानं वसुनत्तादात्म्येनवेत्यनुभवतीतिबुखविनपंचाक्षररूपत्वाद्भावेकारः पंचतथा
त्यकौबुखरातन्त्रादमागम्यभावउत्तीघनयेनसर्वविकल्पवातेवाहयतीतिबुखराः॥ आशक्तवित्तनयोप्रत्याहारदिष्ट
उंगसंक्षेपः॥ चतुरंगबुखविहारचतुर्धनचतुर्मुखस्वभावत्वात्बुखोबुखराणिर्वाणबुखराणिर्वाणमानंदः॥ आनंदबुखराणि
रूपमितिवात्मानं॥ नदाप्रवान्॥ भूयताविनिर्भागवर्तितामुक्तिः॥ सम्यगनुत्वेनयावदोकाशमविनश्चरमुखगामित्वान्
मोक्षश्चतुर्थार्थः॥ सम्यक्ज्ञानाग्रिमस्मीकृतसत्वरजस्तमस्कंधत्वेनविमोक्षस्वांगमुरूपयस्यसतथा॥ प्राकृतगणदिवंधनवि
बुखविनबुखराणिबुखाबुखनिर्वाणमाप्रवान्॥ मुक्तिमोक्षोविमोक्षौगोविमुक्तिः शान्तताशिवाः॥ १८॥
रामेनपंचकामोपभोगेनमहागगस्यसम्यक्परिज्ञानत्वाभादिमुक्तिभगवान्॥ उक्तंच॥ रामेनवध्यतेलोकोरामेनैवविमुच्यते॥ वि
परीतभावनाखेदानज्ञाताबुद्धतीर्थिकै॥ येनैवविषयखण्डेनधियंतेसर्वजन्तवः॥ तेनैवविषयतत्त्वज्ञोविषेणस्फोटयेद्विषयं॥ य
थापावकदथाश्चिद्यनेवहिनापुनः॥ तथागगमिदग्धोपिस्त्रितेरावहिनायेनयेनहिबध्यनेजंतवोरेडकर्मणा॥ सोपा
येननुतेनैवमुच्यंतेभयवधनान्॥ अन्यत्रच॥ ननुत्तरचिन्तांकरकीविषयरसेयदिनासिच्यनेशुद्धै॥ गमनयापीफलदः क
ल्पतरुत्वंकथंनभते॥ केचिद्विषयान्त्यक्ताकेचिद्विषयानुवाधितानकृत्वाकेचिद्विषयेरेवतुनववृषभाः कुर्वन्तेबोधिमिति

0 cmts.

5

10

15

20

25

30

॥ ना.श्र. ८॥
॥ ४० ॥

आद्याशास्त्रादिचित्तोपपन्नानां प्रणान्तात्तान्ता ॥ उक्तं च शान्तिनिर्वाणानां स्थादिति कर्म मया सेवनया पितरि पात्रे यत्सौख्यं
तत्सुखं भुज्यते स्वयं ॥ मरणायेन सुखे नैह न सुखं भुज्यते ॥ भूयमात्मानं स्वभावत्वात् सर्वतथागतज्ञानसत्त्वः शिवः सदा
सुकल्याणमिति कृत्वा अखंडं शुद्धं शिवः ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥
निर्वाणस्यः ॥ तन्मात्रावर्तनान्निवृत्तिः ॥ अकृत्रिमस्य सत्त्वे धर्ममहामुद्राप्रतालोकरूपत्वात् शान्तिः अतएव श्रेयः निर्वा
निर्वाणान्निवृत्तिः शान्तिः श्रेयो निर्वाणमंतगः ॥ सुखदुःखान्न कृत्वा वैराग्यमुपविश्यः ॥ २० ॥
निसर्वसमुद्राः स्मिनिनिनिर्वाणमसुखं सर्वविकल्पविगमेन पर्यंतं सुखत्वादनकः श्रुकरजः च्यवनाभावेन प्रज्ञोपाया
भ्यां सुखं दुःखादधीभावात् सुखदुःखान्न कृत्वा ॥ उक्तं च ॥ पापमुस्तवेणितां संगेत्वा खाकिने निजमहासुखा इति ॥
आकृतवैराग्यविगमेनाश्रुतमहागगनरूपत्वाद् वैराग्यं भगवान्नेव वासनविगमनधर्मता प्रकाशसुखेन मुविभ्रुधर्म
धानुज्ञानरूपत्वा उपधिपः ॥ २० ॥ ॥

॥ २० ॥
॥ ४० ॥

अजः प्रभास्वरत्वेन विकल्पादिभिन्नजायते इत्यजयः ॥ महारागाद्युतत्वेन सर्वसुखोपमारीहितैः नृपमः ॥ आलोकादित्यादिरूपा
भावेनाप्रकृतिरूपैः व्यक्तः प्रभास्वरत्वात् निराभायः ॥ आकाशनिर्णयत्वात् निरंजनः ॥ प्रतिपादादिपंचदशकलातीतत्वात्
कलानिरवयवः ॥ ज्ञानाकाशरूपत्वात् सर्वगः ॥ स्थिरचलस्वभावत्वाद्यापामनसोपगोचरत्वात् सुसूक्ष्मः ॥ अनाभोगेन सर्व
सुखजननादी जंधर्मधानुज्ञानं प्रत्यात्मवेद्यत्वाद् अश्रवः ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥
अतुर्थः ॥ तद्वताविशुद्धिरूपत्वाद् निरजः आगनुकमलाभावादिमल सर्वप्रकृतिविगमाज्ञानदोषः ॥ बहिर्विशेषध्याविशान
अजयोऽनुपमोऽयं निराभासे निरंजनः ॥ निःकलः सर्वगोऽप्यसूक्ष्मोऽतीजमनाश्रवः ॥ २१ ॥ अरजो विरजो वि
मलो वांतदोषो निरामयः ॥ सुप्रबुद्धो विबुद्धात्मा सर्वज्ञः सर्वविस्मरः ॥ २२ ॥ विज्ञानधर्मतातीतो ज्ञानमध्यस्थधृक्
ज्ञानविमयः ॥ अविपरित प्रभास्वरवबोधनात् सुप्रबुद्धः ॥ रूपादिस्केधादीनां सहजनया स्वरूपावगमाद्विबुद्धात् ज्ञानरूपे
रासर्वधर्माणां स्थावनात् सर्वज्ञः ॥ अनाभोगेन सर्वसत्त्वचिन्नचरितपरिज्ञानात् सर्ववित ॥ अतएव परं विज्ञानं चक्षुरादिसं
भावेनालं यविज्ञानं विज्ञानधर्मतातामनीतोऽतिक्रमतः ॥ कुरुणा प्रबोधितभूयतामक इत्यर्थः ॥ सर्वप्रपंचातीत
प्रभास्वररूपकत्वाद् भगवानेव ज्ञानं ॥ उदारगंभीरतमकत्वात् तदेवाद्य रूपधृक् ॥ परमार्थज्ञानविकल्पस्याप्यभावान्निर्वि

॥ २२ ॥

॥ ना. अ. दी ॥
॥ ४१ ॥

कल्पः उक्तं च ॥ परमार्थविकल्पेपि नावली येन पण्डितः ॥ कोहि भेदे विकल्पस्य भवेत्पि वा इति ॥ अनाभोगेन पंचकामोप-
भोगसुखत्वात् निर्गत आभोगो विकल्पप्रवृत्तिरस्य स तथा ॥ उक्तं च ॥ पूर्वप्रणिधानाहितं सततानाभोगवहिपरकार्यमिति ॥
दिवा रात्रि संध्यो समाधित्रयभेदेन विषु अक्ष सुसंभूताः ॥ कायवाक्चित्तनिर्माणा संभोगधर्मकायाख्यावुद्धास्तेषां कार्य-
सत्त्वार्थरूपमहासुखानुभवने करोतीति तथा ॥ २३ ॥ ॥ धर्मधातुज्ञानरूपत्वेन न विद्यते आदिनिधनेऽप्यादिनिधे विरम-
णानुतिशणौ यस्य स तथा ॥ सर्वपदार्थानां समनया च गमो बुद्धः ॥ सांक्षेिकवैयदैनिकधर्माणां परमार्थतोऽभावेना-
विज्ञानधर्मतातीतो ज्ञानमद्वयसूक्ष्म ॥ निर्विकल्पो निराभोगस्य धर्मसमुद्भूतकार्यकृत् ॥ २४ ॥ अनादिनिधनो बुद्धः ॥
आदिबुद्धो निरन्तरः ॥ तानेकवक्त्ररमजो ज्ञानमूर्तिस्तथागतः ॥ २४ ॥
कारो निषेधार्थः ॥ तेनानादिबुद्ध आदिबुद्धः ॥ एकक्षणापंचाकारेणैवाकारमायाज्ञानाभिसंवेधितक्षणासुखानादिबुद्ध-
इत्यर्थः ॥ निरलोऽद्वयः प्रज्ञेयायात्मको ग्राहकलक्षणो धर्मो येन स तथा ॥ ज्ञानमद्वयज्ञानंतदेवैकमहितीयं च स-
स्वधर्मसुखदर्शित्वाद्यस्य स तथा ॥ सकलविकल्पप्रहीनत्वादचलः ॥ ज्ञानं भूयता ज्ञानंतदेवमूर्तिः ॥ सहजसुखाचभा-
सो यस्य स तथा ॥ तथा तथतादिकर्मादिमुक्तानवगतमानंदादि सुखज्ञानं यस्य स तथागतः ॥ २४ ॥ ॥ ४१ ॥ ॥

॥ ४१ ॥
॥ ४१ ॥

अनाहन धनिसमुज्जासेन सर्वचित्तक्षणा रूपबुद्धानामाध्यायनादावागीश्वरः ॥ मंथमंथानयोगेन सर्वदा अकारणयुजासित्वादा-
दिनाम्माहनीयत्वात् ॥ महावादि मन्थनीयसर्वनाशी पुमंथानरूपप्राणावायुप्रयोगेन बोधिविचिन्धारया सर्वोक्त्यधानुपुष्टि-
कारी नियोवन् ॥ दिव्यमुद्राप्रयोगेन आवकादिनिर्वाणानि रकरणाद्वादिगृहभूयज्ञानवादितादादयुगवः ॥ सम्पूज्य सर्व-
धर्मावबोधाद्दत्तावरः ॥ सहजसुखानुभवरूपत्वाद्दूरिष्टः ॥ सहजज्ञानधनुस्फेरणेन विश्वार्थकरणाद्वादि सिंहः ॥ सर्वकाय-
वाक्चित्तेकोनामुत बोधिविचिन्त्वेन परविकल्पोर्मिभिन्नजायन इत्यपराजितः ॥ अथवा पूर्वाद्धेन हेतुत्वमुक्तं ॥ अपराद्धेन च
वागीश्वरो महावादी वादिगृहादिपुंगवः ॥ वदताम्बरो वीको वादिसिंहो पराजितः ॥ २५ ॥ समन्तदर्शी प्रामोद्यः स्ते-
जोमाली सुदर्शनः ॥ श्रीवत्समुपभो दीप्तिर्भासुरकरमुक्तिः ॥ २६ ॥
नुरानंदरूप फलमुक्तः ॥ २५ ॥ ॥ समंताउत्पत्तिं यस्यासौ समन्तदर्शी समन्तभद्ररूपेणानन्तज्ञाननाभी ॥ रागविनेयसत्त्वापे-
क्षया ॥ अद्वयधर्मधातुरूपेण महासगंतं स्फुरणान् ॥ महासुखधारणया परप्राप्त्यलाभोत्प्राप्त्यमोघः ॥ तेजोमाली सह-
जचरातीत्योति प्रबंधप्राप्तानादात्म्येन न योगान्तेजोमाली ॥ शोभनं दर्शनं सहजसुखसोधात्मा यो यस्य स तथा-
श्रयताकरणाभिन्नमहासुखज्ञानामृतपूर्णत्वात् ज्ञानसागर इत्यर्थः ॥ सकलजगदुत्पत्तिकारणानयस्य धरिणो

॥ ना. अ. ८१ ॥
॥ ४२ ॥

सर्वज्ञतावीजपुरेहभूतनथागतलक्षणयोगान्श्रीवत्सलःशोभनाप्रभासिह ॥ सहजज्ञानस्फुरणामिकायस्यसतथा ॥ अनं
तलोकधानुष्पितवुद्धाद्यवभासकरणादीनि ॥ भानिभासुरकरादिप्रद्विपुंजरूपाः यमानकादिको धस्तनस्फुरणारूपा
धुनिलनको धविनेय सत्त्वार्थसतथा ॥ २४ ॥ रागविरागादिसर्वव्याधिशाननात् महाविषधरोः विपरीतापदेशभैषज्य
रानात्मीयमहासुखस्वरूपोपरेषान्नियोजनाश्रेयः ॥ सर्वविकल्पवायुशाल्यशाननामशाल्यहर्ता अवाच्यसुखरूप
महाभिषग्वरंभेष्टः शाल्यहर्तानिरुत्तरः ॥ अशेषभैषज्यतरुः क्लेशव्याधिर्महारिषु ॥ २५ ॥ वैलोक्यनिलकः कान्तः
श्रीमान्नक्षत्रमण्डलः ॥ दशदिग्द्योमपर्यतो धर्मध्वजमहोद्युयः ॥ २६ ॥
त्वान्निरुत्तरः ॥ कल्पवृक्षवद्विकल्पेन सर्वजगदनुग्रहस्फुरणारिशेषभैषज्यतरु सकलक्लेशप्रतिपक्षप्रकृतिप्रभासु
रमहासुखाकारसाक्षात्करित्वात्क्लेशव्याधीनां रागविरागादिलक्षणानां महारिपुर्हना ॥ २७ ॥ वैलोक्यवाक्यवाक्य
चित्तैकत्वंतस्यमहासुखालंकरणत्वेननिलकरूपत्वाच्चैलोक्यनिलकः ॥ स्वाधिष्ठानरूपत्वात्सुंदरः ॥ अद्वयरूपपर
मार्थसिद्धिश्चोयोगान्श्रीमान् ॥ स्वसंवेद्यप्रकाशकमहासुखनयागगनक्षत्रमंडलवत्स्फुरणानक्षत्रमंडलः आदि

॥ २४ ॥
॥ ४२ ॥

आर्षत्वात्पुंस्त्वं अथवाउल्लिखेचतश्रोतलाटेषोडश ॥ एताविंगतिनायः श्रेष्ठधानुषकोपिता ॥ कश्चेद्वात्रिंशद्भूतिअष्ट
एताश्चत्वारिंशनायः पित्तधानुषकोपिताः ॥ नाभौचतुषष्टिनायः गुह्यकमलस्यवासपरिमण्डलषोडशः ॥ एताअशी
तिनाग्रोवायुधानुषकोपा ॥ अस्मैवमध्यपरिमंडलेदशगर्भपरिमंडलेषड्यथोसंख्यंसन्निपातप्रकोपिका
षट्चक्रनिरोधस्वभावाः ॥ एवंषट्पंचाशदधिकशतनाग्रोवालानामृत्युशयिकाः ॥ योगिनासुखशयिकाः ॥
षट्कुलनाडिभिः सार्द्धंषष्ट्यधिकशतनायः ॥ एतासुचनाडीषुप्रत्येकनाग्रोदशवायुप्रचारेणास्कंधधानुदश
स्वभावेदशधाभवन्ति ॥ एवंसर्वादशगुणिताविंशताधिकषोडशशतसंख्याभवन्ति ॥ सप्तविंशतिनक्षत्रघटिका
वाहिन्यः एतानिरोधात्श्रीमान्नक्षत्रमंडलमिति ॥ दशदिशाद्योमप्रभास्वरत्वंतस्यसुदीभावेनपर्यंतः परमार्थ
विंदुरूपः स एवधर्मध्वजमहोद्युयवुल्लस्थानगतत्वेनयस्यसतथा ॥ २८ ॥

॥ ना. अ. ८१ ॥
॥ ४३ ॥

जगत्सकलकेशनापामहारित्वेन कायनाकिन एकलोली भावरूपजगद्द्वैकद्वितीयं ॥ अविच्छिन्नमहासुखाध्यायिनिवृ
त्तालीकलकदसोद्भूतत्वेन उल्लिख्य गतं रोमकूपपर्यन्तं गतत्वेन विलिख्य लीलायस्मृतं तथा ॥ ज्योतिः स्वभावेन वैजयं
धिविचित्रत्वेन करुणातया रंसारनातीति स तथा ॥ अवाच्यसुखबोधिसत्त्वात्मन नैश्वरेव जगद्भोऽज्ञासप्रभुरित्यर्थः ॥ अ
नसुवश्रीमान् ॥ चंडालीज्वालनप्रयोगेन वज्रमणिशिखरे स्थित्वा सकलविकलतापोपरोधान् सर्वगशीनलीकरणा
च्छत्रमिव छत्रो रत्नछत्रं ॥ सर्वभावस्वरूपात्महाविभूः ॥ सर्वबुद्धानां वैरोचनादीनां महाराजावज्रसत्त्वो बोधिविचित्रस्व
जगद्द्वैकविपुलो मैत्रीकरुणामंगुलनः ॥ पद्मनर्तेश्वरः श्रीमान् रत्नछत्रो महाविभूः ॥ २९ ॥ सर्वबुद्ध
महाराजा सर्वबुद्धात्मभावधृक् ॥ सर्वबुद्धमहायोगः सर्वबुद्धकशासनः ॥ ३० ॥ ॥ ४४ ॥
भावत्वात् ॥ सर्वबुद्धानां मात्मा सर्वधर्मशून्यतासुखभावसमुपलब्धरतीति मतथा ॥ स्कंधधात्वादिरूपसर्वतथागतह
ृदयविहारित्वात् ॥ सर्वबुद्धानां महायोगः परमसुखकारसमाधिरूपः सर्वबुद्धानां स्कंधादीनां एकमेकत्वं सुखेन
यान्ति सम्यादयतीति तथा ॥ २९ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४४ ॥

॥ ४४ ॥
॥ ४३ ॥

वज्र ॥ वज्ररक्षाधिपेकः ॥ सहजानंदसौख्यं सखशीनरूपत्वाद्भगवान्पितथा सर्वरत्नाधिपस्त्वबुद्धस्येश्वरः ॥ सिरिहि
भूतत्वात् ॥ सर्वलोकानां बुद्धबोधिसत्त्वानां श्रेष्ठो वज्रसत्त्वसखपतिः सर्वभावयत्वात्कायादिबिभुत्रयधारिताः सर्व
वज्रधरास्तथा मधिपनिश्चयनाकरुणाभिन्नचतुर्थविंदुः ॥ ३१ ॥ सर्वबुद्धानां मप्रतिघचित्त्वेन महाचिन्तस्वरूपत्वात्तथा

वज्ररत्नाधिपेकश्रीः सर्वरत्नाधिपेश्वरः ॥ सर्वलोकाधरपतिः सर्ववज्रधराधिपः ॥ ३२ ॥ सर्वबुद्धमहाचिन्तः सर्वबु
द्धमनागतिः ॥ सर्वबुद्धमहाकायः सर्वबुद्धसरस्वती ॥ ३३ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४५ ॥

सर्वबुद्धानां मनसि अचिन्तचित्ते गतिर्नायस्तदात्म्यं यस्य स तथा ॥ धर्मधानुरूपतानकायरूपत्वेन सर्वधर्मबोधनात्
सर्वबुद्धमहाकायः ॥ सर्वबुद्धानां कायवाक्चित्तानां महासुखामृतप्रवाहनिमज्जनाधारमहासुखापूर्णाचिन्त्यनदीस्व
त्वात्सर्वबुद्धसरस्वती ॥ अर्त्वात्निगवेत्ययः ॥ सर्वबुद्धमयी सरस्वती अचिन्त्यसुखनदी यस्य वास तथा हस्वत्वे ॥ ३४ ॥

॥ ना. अ. टी. ॥

॥ ७४ ॥

वज्र॥ वज्रसूर्यस्य ज्ञानमण्डलस्य महानालोकः सकलवैधानुकावभासो मणिवरदकानं स्थितचित्तक्षरालक्षणे यस्य स तथा ॥
उक्तं च॥ वज्रसूर्यं च यच्चित्तं मन्यन्तर्गतमीक्षयेत् ॥ ज्ञानमंडलाकारेन वैधानुकावभास इति ॥ अनाभोगेनाद्यचित्तं रित्यावत् ॥ व
ज्रैः ज्ञानैः सुचरुः तस्य विमला सकलविकल्पापगता प्रभात्रैलोक्यावभासो यस्य स तथा ॥ चन्द्रसूर्यराहो गिरजः शुक्र
चित्तज्ञानैकयोगः पदद्वयेनोक्त इत्यर्थः ॥ विरागस्य विरक्तिक्षराण्यादिर्महारागः सहजानंदोऽत्मकश्च नृथलाहात्म्येन य
स्य स तथा ॥ विश्ववर्णस्य नानावर्णस्यो ज्वलासकलविकल्पां तैकविधमणी प्रभा यस्य स तथा ॥ इदं च गुरुवक्तं ॥ उक्तं च ॥

वज्रसूर्यो महालोको वज्रे दुर्विमलप्रभः ॥ विरागादिमहारागो विश्वर्णोज्ज्वलप्रभः ॥ १३३ ॥

दृष्टेर्विवेककुर्यात्पुनरिदं समये ज्ञानावायोनिरोधं यावत् वैधानुमानं स्वतनुपरिचरं न रूपनेरस्मि चक्रं ॥ प्रणामैः स्पर्शरहि
तं बुज्जनिमसुखं मार्गचिंतयतीनां रागा रागानगा ध्यक्षरा मधिचविभोवर्द्धनैश्चास संख्य ॥ ओझा ज्ञानराले विरम सहज
यो ज्ञानविज्ञानमध्ये निराधर्मभि संधौ कुलिशकमल योर्यसुखं च युगो गत ॥ वृद्धि न स्य प्रकुर्यात्त गुरु नियमवसात्त वृद्ध
तेनात्र चित्रं हत्वा क्लेशान्तरं तर्विशतिजिनपतिं वर्षयोगात्स योगीति ॥ उक्तं च विमलप्रभायां ॥ रागो बोधिचित्तस्य शुक्लप
क्षपंच दशकलाः ॥ विरागकृत्स्नपक्षस्य पंच दशकलाः ॥ तन्मध्ये सहजानंदः षोडशी कलाः ॥ सर्वधानां समाहारः समाहारः

॥ १३३ ॥

समाजः संवरति ॥ १३३ ॥

गुरुः ७४

समुद्रवज्रप्रवृद्धकृतिरायं पर्यं को वामदक्षिणपूरवारुभंगेनासनं यस्य स तथा ॥ बुद्धसंगीतिवैधानुकाव्यापी अनाह
तधनिः ॥ सेवधर्मस्तद्वारणा बुद्धसंगीतिधर्मधृक् कायवाकचित्तज्ञानविदुष्टकः वा ॥ वज्रपर्यं कतचित्तं मणपतज्जतमीक्ष
येदिति वचनादुद्धतिर्विकल्पकज्ञानं तदेव क्लेशवासनामलाननुलिप्तत्वात् महासुखाकारत्वात् च पंचमहामुद्रातन
उज्ज्वलीति बुद्धपद्मोद्भवः ॥ अतएव श्रीमान्सर्वाकारात्मकं स्वसंवेद्यज्ञानं सर्वज्ञज्ञानं तदेकोऽशः ॥ सर्वधर्माणां तत्तदुन्

समुद्रवज्रपर्यं को बुद्धसंगीतिधर्मधृक् बुद्धपद्मोद्भवः श्रीमान्सर्वज्ञज्ञानकोशधृक् ॥ १३४ ॥ विश्वमायाधरो

राजा बुद्धविद्याधरो महान् ॥ वज्रतीक्ष्णो महाखड्गो विशुद्धपरमाक्षरः ॥ १३५ ॥ ॥ ७५ ॥

गमांस्तद्वारणात् सर्वज्ञज्ञानकोशधृक् ॥ १३४ ॥ विश्ववकारेपरिरजो विशुद्धविसंगस्फाट्टचंदोपरिविदुमुत्सुखं बोधि
चित्तमनाहतरूपनोदचित्तं विश्वमायां पंचकामोपभोगादिरूपाधारयतीति तथा ॥ ज्ञानज्योतिरूपतया राजतरुनिराजा
बुद्धविद्योचतुर्विधलक्षणां धरतीति बुद्धविद्याधरः अतएव महान् दुर्गागतवैकल्यतया सहजज्ञानरूपत्वाद्भरतीति
निर्यंदरूपत्वेन विकल्पशेदनामहासुखदः ॥ रूपकाररूपत्वात् विशुद्धः ॥ विपाकरूपेण सर्वधर्मेकरसत्वात्पर

॥ १३५ ॥

॥ ना. ३१. ८ ॥
॥ ४५ ॥

॥ सुखः खड्गिनेतीति तथा तन्महायानं मार्गसत्यं सतथा ॥ वज्रधर्मो ज्ञानधर्मः स एव महायुधयस्य सतथा जि
नान् भक्षोभ्यादीन् जनयतीति नैरुक्ता जिनिजिग ॥ विमलविराभासवित्तावबोधरूप इत्यर्थः ॥ वज्रस्य सम्यग्ज्ञानस्य गांभी
र्यः ॥ वाद्यादिविकल्परहितं प्रज्ञास्वभावो यस्य सतथा ॥ वज्रमार्गीः फलस्वरूपस्फुटीभावाद्यर्थोऽर्थवित् ॥ ३६ ॥ पूर्व
ज्ञानसम्भार उक्तः ॥ इदानीं पुराणसंभार उच्यते ॥ पूर्वोक्तादिज्ञानपारमितासुरयतीति दशपारमितापूरी पूर्वोक्तभूमि

उः खड्गे महायानवज्रधर्ममहायुधः ॥ जिनिजिह्वगांभीर्यस्वज्जबुद्धिर्यथावित् ॥ ३६ ॥ सर्वपारमिता
पूरिसर्वभूमीर्विभूषणाः ॥ विशुद्धधर्मनैरात्म्यसम्यक्ज्ञानेन दुहृत्यभः ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥

मण्डत्वात् सर्वभूमिविभूषणाः ॥ विशुद्धधर्मस्य चित्तप्रतिबेधनक्षणात्पनैरात्म्यनिरामासीकरणं धर्मतारूपं प्रकृतिप्र
भास्वरत्वेन समुत्पन्नसम्यक्ज्ञानेन दुःसहजानंदश्च दत्तस्य हृत्प्रभामहासुखाकार्यस्य सतथोक्तः ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥

॥ ३८ ॥
॥ ४५ ॥

मायाचक्रसूर्यस्कत्वेन मायाजाले त्रैलोक्यमहासुखस्फुटीभावेन समुद्योगो यस्य सतथा ॥ सर्वतंत्राणां योगादिमहा
महामंत्राणां तस्यैव च निपाद्यत्वात् सर्वतंत्राधिपः ॥ सच परावाराण्यरोधाद्व्यभिभूताशेषसमाधिवज्रमयः पर्यंत
कोटियस्यासावशेषवज्रपर्यंकः ॥ निःशेषानां बुधानां ज्ञानकायपरमोद्व्यभिभूतधारयतीति निःशेषज्ञानकायधृ
क् ॥ ३८ ॥ सम ॥ धूमादिनिमित्तस्फुटीभावेन समन्ततो भद्रं सहजानंदज्ञानं यस्य सतथा ॥ सर्वविकल्पाभावेन संवे

मायाजालमहोद्योगः सर्वतंत्राधिपः परः ॥ अशेषवज्रपर्यंको निःशेषज्ञानकायधृक् ॥ ३८ ॥
समन्तभद्रसुमतिः क्षितिगर्भोजगद्गतिः ॥ सर्वबुद्धमहागर्भो विश्वनिर्वाणचक्रधृक् ॥ ३९ ॥ ॥ ४० ॥

धिप्राप्तत्वेन भूयता कारणशोभना मनिर्यस्य सतथा ॥ क्षितिशब्देन पंचभूतोपलक्षणात् क्षितिगर्भहेतुः क्षितिगर्भः
सहजानंदविदुः ॥ अतस्त्वजगद्गतिः ॥ सकलजगदाधारः ॥ सर्वबुधानां नानात्रयध्वनिनां प्रदुग्गयोगभावकानां उत्प
त्तिहेतुत्वात् सर्वबुद्धमहागर्भः ॥ सहजबोधिचित्तवज्रः ॥ लौकिकलोकोत्तरदेवतास्मिन् विभूतिनिर्माणं न देवच
क्रं मंडलनधारयतीति विधनिर्माणचक्रधृक् ॥ शुक्ररजोद्वयैकलोलीभूतवाय्वान्मिककायवाक्चित्त इत्यर्थः ॥ ३९ ॥

20

15

10

5

॥अ॥क.८॥
॥४६॥

सर्वेषां भावना स्वभाव स्वभावकः भगवान्मंजुश्रीः श्रीमतांवरः ॥ अनुत्पादेनिः स्वभावत्वं धर्मो यस्य स तथा ॥ विश्वेषा
मर्थः साधो भिलषनीयो ॥ सर्वधर्माणां संक्षोभोत्पादनादीनां स्वभावं यथाभूतं परिज्ञानं धारयतीति सर्वधर्मस्वभावकः
॥४०॥ एकः ॥ एको द्वितीयः क्षणसुर्यातीतचतुरांशे दैकमूर्तिः सहजसंबोधिलक्षणाः ॥ तत्र महाप्राज्ञः षडशनाधि
कैकविंशति सहस्रभासमहासुखिकलयबुद्धिमान् इत्यर्थः ॥ अनेनापि चतुर्थानंदश्री भगवानुक्तं च ॥ दंभोलिवी
सर्वभावस्वभावायः सर्वभावस्वभावकः ॥ अनुत्पादधर्मविश्वार्थः सर्वधर्मस्वभावकः ॥४०॥
एकक्षणमहाप्राज्ञः सर्वधर्मावबोधकः ॥ सर्वधर्माभिसमयोभूतां तमुनिरग्रधीः ॥४१॥ ॥४२॥
जश्रुतधौ न सुद्रुपाथो न भूतां कुलभूतबुद्धिः ॥ नृशयशस्यं परिपाकमेति स्फुरंतं चर्यं विदुषोऽपि गूढमिति ॥ सर्वधर्माणां स
र्वभासानामवबोधमुखैकलया स्वगमंधारनीति सर्वधर्मावबोधकः ॥ सर्वधर्माः सत्त्वरजस्तमां सिञ्जति समीप्यते सा
क्षात्क्रियते ॥ सहजचक्षुभूतत्वेन येन स तथा ॥ भूतं सत्यं तथ तास्यान्तः प्रकर्षः फलावस्थानस्य यथावत्सनात्तभूतां त
मुनिः ॥ भगधीवज्राय सुखावबोधनात् ॥४१॥ ॥४२॥ ॥४३॥ ॥४४॥

॥उरः॥
॥४६॥

क्षितिमि ॥ सहजानंदसुखापायमानत्वात् क्षितिमि ॥ समाधिस्फुटीभावेनाचलत्वात् सुखप्रसमजात्मा स्वरूपयस्य तथा ॥ व
ज्ररत्नातर्गतबुद्धेः च चित्तसम्यक्संबुद्धेः ॥ तस्य बोधिसुखा ज्ञानतंधारयतीति तथा ॥ स्वसंवेद्यसहजज्ञानप्रियतथा ॥ सर्व
ज्ञानां अक्षुर्वर्तिनां प्रत्यक्षः ज्ञानार्चिषः प्रकृतिप्रभास्वरे निरातं वज्ञानेन सुप्रभास्वरेः न तानंतबुद्धस्तत्र प्रकाशकः ॥ इति
उत्प्रीष्टादिमणिशिषानस्थानसत्तैकेषु निरावरणीकृतः --- इति क्रियाषट्कविशुद्ध्याच्चाचत्वारिंशतश्लो
क्षितिमि ॥ सुप्रसन्नात्मा सम्यक्संबुद्धबोधिष्ठकप्रत्यक्षः सर्वबुद्धानां ज्ञानार्चिः सुप्रभास्वरः ॥४२॥
प्रत्यवेशणा ज्ञानगाथाः चाचत्वारिंशत् ॥ इत्यर्थसाधकपरः सर्वपायविशोधकः ॥ सर्वस
त्वात्तमोनाथ सर्वसत्त्वोपमोचकः ॥४३॥
काप्रत्यवेशणा ज्ञानव्याख्या ॥ ॥ इतानीमिदार्थसाधक इत्यादिना निरावरणावेदना संक्षरत्नसंभवरूपेण
समता रूपज्ञानमुखेन देवसहजज्ञानमाह ॥ इत्यर्थसर्वासांपूरकपरमाक्षरज्ञानरूपत्वादिवृत्त्या सावर्थ्येति इत्या
र्थः ॥ तस्य साधको निष्पादकः ॥ वज्रपद्मानुभूतविबुध्यातीतत्वात् परः ॥ सर्वापायस्य संसारवासनाया विशोध
को महासुखेकः ॥ वज्रपद्मानुभूतविबुध्यातीतत्वात् परः ॥ चिज्ञाना मुत्तमो ज्ञानकायः ॥ अतस्त्वनाथो भनाथानो महासु

खपप्रप्रकाशकत्वेन सर्वसत्त्वानां प्रमोचकः ॥

परि

三

केशसंगायनरैकजज्ञानरिपुदर्पण ॥ श्रीः शृंगारधरः श्रीमन्नीलवीरभक्त रूपधरः ॥ २ ॥ शताक्षेयपद
निक्षेपनर्तनः ॥ श्रीमच्छतभुजाभोगोगनान्भोगनर्तनः ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥

सरसत्वनन्दैव रूपं महासुखं वीरवीभक्त्युपपन्नं नीति तथा ॥२॥ बाहुदण्डः प्राणपानवायुदण्डश्च तस्य वामदक्षिणा
नासा पुटदशमण्डलसंज्ञानिभेदिना नन्यान् शतनस्य शेषभाक्त्यदिमध्यमाश्च वेशेन कुम्भावस्थः श्वात्तमस्तस्य पदे
महासुखपदे निक्षेपोत्तयीकरणं तेन तत्र वर्तन् विसुखोत्सासो यस्य स तथा परमा विद्वद्भासगणत्वेन श्रीमच्छत्रम
द्वयज्ञानस्फुरणानन्यसंज्ञानि श्रीमच्छत्रमज्ञानकायस्तस्याभोगो विलासपरिपोषितस्तथा सर्वभावानां श्रुत्यत
स्तभावेनावरोधान्गगस्याभोगो व्यापित्वं ॥ तत्र महासुखेन नर्तनं च वर्तनं च यस्य स तथा कः ॥३॥ ॥६९॥ ॥

॥ ॐ ॥
॥ ॐ ॥

पद्मं भर्तुं वोषि चित्तस्य श्रीकालचक्रादिरूपस्य पद्यते गम्यते येन तस्य दंज्ञानस्य दंज्ञानमक्षरं व्यक्तं जावो धितं ॥ अविद्यानिरोधः
यवज्जमलावपनिष्ठितं निर्वाराभूमौ रजो केमहीमण्डलतले ज्ञानधातौ एकं पदं दाक्षिणमित्येकपादतत्ताकान्तः ॥ उन्मीषम
वसुखानि कांते भुक्ते शशिनि पारंगुष्ठनखेषा कर्मकलोदया र्थकविज्ञानधातौ विद्वितीयं ॥ यद्दाममिति वृत्ता राशिखरा
कान्तः ॥ महाकालत्रये क्लेशावरणानि कान्तत्वादविद्याज्ञानकार्त्तिकयो ह्येवं विज्ञानधर्मनातीनत्वाद्वा स्यात् हककोद्यामे
यं ॥ महासुखरूपत्वात् इहं ॥ कृतकृत्यस्थले परोऽस्थितं लोकाचारोज्जितत्वाच्चिलोकमहिनं ॥ संसारपारकोट्युन्मीषेति

20

15

10

5

॥अ॥क॥
॥४८॥

नमिति॥ श्री आदिबुद्धे चोक्तं॥ चारणायामानत्वेन इवमपि शशिनः पानकं मद्यपानं उन्मीषेः शुष्कपर्वी बुजति तिथिवशान् पूर्णिमा
नेस्वचित्तं उन्मीषादंगुली पुबुजति पुनरपि क्लृप्तपक्षे बस्थाने सावर्था योगिनावै प्रतिदिन समये स्विष्टसिद्धिप्रशतीति॥५॥
एका॥ एकार्थः परमार्थरूपतया भेदभावात्॥ चतुस्र्यो र्मध्यमाख्ये शेषे द्वयधर्माभावाद् द्वयधर्मार्थः॥ ज्ञानचेष्टकाशा
र्थः सर्वा संगंभंगात्परमार्थः॥ आकाशानुत्पत्त्यानविनुरूपत्वादविनेश्वरः॥ आकाशवद्वर्मात्तात्परेणाजयक्ति ह मनः प
रकार्थोः द्वयधर्मार्थः परमार्थोः विनेश्वरः॥ नानाविज्ञप्तिरूपार्थश्चिन्तविज्ञानसन्नतिः॥५॥ अशेषभावार्थरतिः
भूततारतिरगधीः॥ भवरागाद्यतीतश्च भवत्रयमहारतिः॥६॥
इष्टवृत्तिविज्ञानादिरूपोऽनुपमधर्मार्थोऽदृष्टपते भूगवानिति॥ नानाविज्ञप्तिरूपार्थः॥ सर्वविकल्पतमोऽज्ञमेव तया चित्त
चित्तकरणा सन्नतिरूपत्वा नविज्ञानसन्नतिः॥५॥ अशेषाभावात् एवमुदीभूत सहजतया अर्थाः॥ तेष्वोरतिरनुपमध
रस्य॥ उक्तं च॥ एतेने विषयास्त एव मनसः पंचवृत्तिसराः॥ तांये बोधु कवन्ति त्रैविध्यवत्ता सुनक्षेत्रा जी जानिन वंघः सद्गुरपा
दपंकज रजः स्पर्शस्वयं यद्वा देतसो मकसारमित्यहरहः स्यंदास्त्रुगत्वा म तं सर्व धर्म स्वभाव तथतावगमान् भूत्यना
रतिः॥ उभयान्तापातादगधीः॥ रागवि राग मध्य राग उक्तं विगमोन्नवरागाद्यतीतः भवत्रये कायवाक्चित्तैकलोली

भावमहासुखमहती सुजा कृतमधी रतिर
स्य सतया॥६॥ ४८॥

वज्रसत्त्वस्वरूपत्वेनाविघामनविगमानसंशुद्धः शरद्वधुत्वादिशुद्धसर्वधानुपवत्ता च शुभाभुधवलः॥ वासनामौत्रत्याप्य
भावान् शरच्चण्डो भुद्विभनाप्रभायस्य सतथा॥ महानागानुगतः चारणापाने द्वयसंघ इवशादात्मीयं चित्तं॥ बालार्कमंड
ण्डलस्येव छायाकाक्षिर्यस्य सहजचरणालीज्योतिषास्त्रिष्टत्वा दामहासुखेन पादंगुलै ननखपर्यंत व्यापनात्महारागस्य
नखपर्यन्तेषु प्रभाछाया सुखव्याप्तिरस्य बोधिविज्ञानस्य सतथा॥७॥ सुविशुद्धसाहजिकमीलमानस्फुरणादोधि
शुद्धशुभाभुधवलः सरच्चण्डो भुमुप्रभः॥ बालार्कमण्डलच्छयो महारागनखप्रभः॥७॥ शुनीला
गसचीरो महानीलचाण्डक॥ महामणिमयूषश्रीर्बुद्धिनिर्माणा भूषणाः॥८॥ ४९॥ ४९॥
चित्तमीशुनीलतस्यागं महासुखं तस्य सतत्पशस्तं चौरमिव चौरं ज्योतिरस्य सतथा निरावरणी कृतकुण्डिलप्रकृतिकत्वेन महा
महानीलकचाशान्॥ अद्वयचित्तवज्रधरा॥ सर्वांगपरिपूर्णा हृदयवायु छनितत्वेन नीलत्वात् उन्मीषेधरतीति तथा यो
वसकाशं भूत्यना केरुणा महासुखधर्मत्वेन करेतीत्यर्थः॥ पृथिवीमंडलोच्छलितत्वेन महारागत्वे पिपीतत्वात् महाम
णिरिव प्रत्याहत्यावा महामणोः सकाशादुच्छिताः महासुखमयूषश्रीरस्य सतथा॥ उक्तं च॥ सुखं पीतं सुखं रक्तं सुखं कृष्णं

॥ ना. अ. टी. ॥
॥ ८५ ॥

सुखं सितं सुखं शमं सुखं सर्वं सुखाकारमहं जगदिनि ॥ तेन त्रैलोक्यं महासुखं भगवतो रूपमित्युक्तं ॥ बुद्धनिर्माणं सर्वं
स्मृत्युत्समयवुरूपनास्फरणं भूषणमलंकारेयस्य स तथा ॥ ८५ ॥ सहजसुखस्फरणेन लोकधानुशतमननलोकधानुमनुक
मेथितुं शीलमस्य स तथा ॥ सा कर्षत्वात्तुशब्दस्याप्रयोगः ॥ रागविरोगनिरोधे कायवाचितस्फरणेन सर्वप्रणिधानप
रिपूरणाद्विपादमहाक्रमः अनवरतं सर्वाकारवरोपेतभूयानिनिमज्जनं ॥ महास्मृतिस्तद्वारणात्महास्मृतिधरः

लोकधानुशतकम्पीजद्विपादमहाक्रमः ॥ महास्मृतिधरस्तत्त्वानुस्मृतिसमाधिराट् ॥ ८६ ॥
बोधगङ्गकुसुमामोदस्तथागतगुरोर्दधि ॥ अष्टांगमार्गनयवित्सम्यक्त्वं बुद्धमार्गवित् ॥ ८७ ॥

भावाभावेकरूपतत्त्वयोगात्तत्त्व ॥ रुमितेक्षरापारापावाप्तिद्वन्द्वजुः समाधिराजनाचजुः स्मृतिसमाश्रित् ॥ ८८ ॥ बोधं
वैरोचनादिषट्पदथागतं महासुखेन सहैकलोलीभूतत्वेन संवर्त्तरूपत्वात्तुक्तपीताद्यन्त्रपातादिषडसपाकतोमुखी
जागरणादिनोरसस्थिरमांसचर्मनाडीभ्रष्टिमज्जारूपतया वा प्रावर्त्तरूपत्वात् ॥ सप्तविबुधोऽष्टांगकुसुमनामामो
दं महासुखोऽज्ञासो यस्य स तथा ॥ स प्रावर्त्तनुखाद्येऽनुतीक्रियते इत्ययमेवार्थः ॥ उक्तं च ॥ स्कंधधात्वादिसंद

॥ ८८ ॥
॥ ८९ ॥

ये पंचमंडलवाहके विषयेऽप्येनिरुद्धे चानंदाद्ये समुत्थिते ॥ भवन्ति विबुधानि रोहकारे मूर्ध्नि संस्थितिः ॥ ललाटे च सुतः सूर्य
कण्ठाग्राहो ततो रुदिः ॥ नाभौ च रागानिकाविव्यंगश्च केन नौ गतं ॥ संपातो गुह्यं च कस्मिंश्चित् तोयं महापथः ॥ विभूका
धः ॥ त्रिनाडीनां यत्र चंद्रप्रदर्शितं ॥ सप्तजम्बोपथश्चैव खेचरी सिद्धिदायकः ॥ मूर्ध्नि तोहरने व्याधिराजितः स्कंधधानुकं द
रातिचक्रवर्त्तित्वं विषयं दियमारितः ॥ खेचरत्वं दशत्येषः अणिमादिगुरोर्गुप्तः ॥ शिषंददनिबुद्धत्वं जारणारन्नसेवि
तः ॥ बाह्यसूतो यथा वद्धस्तथा ज्ञातरसोऽप्ययं दशनिविपुलांसिद्धिं सर्वदुःखापहारिणी ॥ एवं बुद्ध्या पथुर्वि सुगुह्यं च के
निपातितः ॥ दशनिविपुलस्यायुयावदाहुतिसंभवं ॥ दुर्द्धं हारुः पथुः षोडशश्च सूर्यो महापथुः ॥ पानिता वस्तरं धेरा
भुक्तिमुक्तिफलप्रदाः ॥ रक्तत्वायुस्तथा मज्जापातनीयः स यः त्वतः ॥ एते च पशवो ज्ञेयानाम्यवाद्ये तु देहिनां ॥ स
प्तजम्बानुसर्वेषां पथुर्नापरमेश्वरः ॥ सप्तज्मा यथा देहे तथा वक्ष्यामि नरुणः ॥ अन्नपानरसं सर्वं भुक्त्वा पीने च षट् वि
धेः ॥ पाकतो रसतां यां निषथं मज्जातस्य तत् ॥ पश्चादुधिरतां याति क्षितीयं भवति स्फुटं ॥ तृतीयं मांसं तां याति चतुर्थं
चर्मनां वने तन्नाडी त्वं पंचमेयानि अस्थिनां याति षष्ठमे ॥ सप्तमे मज्जातां याति सप्तावर्त्तं भवेदिति ॥ तथा ॥ तथ ता

॥ अ. क. ॥

॥ ५० ॥

धर्मोदयाभवधृतीतंगत्वेन सर्वगुणोदयाद्दशविधप्राणादियायुनिरोधनदशभूमिसमन्तप्रभापयंतफलमभूमिप्रा
 नथागतसर्वगुणोदधिः॥ सर्वभूषाश्रयत्वेन तच्च सत्वोपकरणान् अंतर्गताकाशमंडलत्वेन वामदक्षिणाभापुर
 योः प्राणावाहमंडलान्यद्यौनेषामार्गो मध्यमाप्रवेशस्तनुयन्तदुपरेशंगुह्यदिक्प्रत्याहारादिभावितान्ता॥ स
 म्यक्संबुद्धः स्वयंभूजानीतस्य मार्गो धर्मधानुज्ज्ञानेन तत्साक्षात्कारनथा॥ १०॥ सर्वधर्मकायाभिभूतिमोहाका
 येन सर्वसत्त्वार्थीपरित्यागान् सर्वसत्त्वेषु महानासंगः प्राचानादिनायस्य स तथा॥ शून्यतास्वभावेन निःसंगः चि
 सर्वसत्त्वमहासंगो निःसंगो गगनोपमः॥ सर्वसत्त्वो मनोज्ञानो सर्वसत्त्वमनोजवः॥ ११॥

कल्पलेपायावेन गगनोपमः॥ प्रकृतिप्रभास्वरत्वमनसि कारणा सर्वसत्त्वानां मनसि ज्ञातत्वा॥ सर्वसत्त्व
 विभुक्तिवशेन वज्रधरादिनिभा सत्त्वत्वात्॥ सर्वसत्त्वमनोजवः॥ ११॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६७ ॥

॥ ५० ॥

सर्वसर्वसत्त्वानां मृदुमध्याधिमात्ररूपाणीदियाणि तेषामर्थसंप्रपंचनिः प्रपंचात्यन्तनिष्पृपंचमव्याहृतमहासुखस
 माधिज्ञानातीति तथा॥ सर्वसर्वसत्त्वानां मनोसिविकल्पचित्तानि हरति॥ तानि निःस्वभावी करोतीति सर्वसत्त्वमनो
 हरः॥ पंचस्कंधाथ तत्तत्पारमार्थिकवज्रेण सर्वतथागतमूरुस्य तथेतायां प्रवेशस्तज्ञानात्तथा॥ उक्तंच॥ रूपस्कं
 गतादर्शभूधातूर्नयनेरियं रूपं पंचमं यानि कोधमैवियसंयुतः मित्यादि॥ प्रभास्वरोच्छानां प्रकृतिप्रभास्वरता
 सर्वसत्त्वेदियार्थज्ञः सर्वसत्त्वमनोजवः॥ पंचस्कंधार्थतत्तत्तः पंचस्कंधविभुद्वधृक्॥ १२॥ सर्वनिर्याणा
 कोटिस्थः सर्वनिर्याणाकोविदः॥ सर्वनिर्याणामार्गस्थः सर्वनिर्याणादेशकः॥ १३॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६७ ॥
 पंचस्कंधगतविभुद्वधरतीति पंचस्कंधविभुद्वधृक्॥ १२॥ सर्वनिर्याणाकोटोयुगनद्धसमाधौ स्थितत्वान्ता
 भवाच्यनेरात्मसुखवेदकत्वात् सर्वनिर्याणकोविदः॥ महासुखरत्नत्वेन निःसंगत्वेपि महाकरुणावलेन श्रा
 वकादि॥ मार्गे स्थितत्वात् सर्वनिर्याणामार्गस्थः॥ महासुखकायधर्मे राधर्मधानुः सर्वनिर्याणां तस्यादेशकोः
 विकल्पेन प्रकाशकः॥ १३॥

अ.का.
॥५९॥

द्वादश। अविद्यादिद्वादशांगनिरोधेनपीठोपपीठादिस्थानमहासुखत्वेनवाद्वादशांगमवोत्पत्तः॥ उक्तं च। परपीठेतिप्र
ज्ञोक्ता आत्मपीठमुपायकं अनयो रद्वयीभावोयोगपीठ इति स्मृतं॥ तत्त्वपीठतदुत्पन्नं तदहितं च यद्वेन। सहजेति
समाख्यातं वाक्यथातीतगोचर इति॥ अन्यत्र च। पीठं स्त्रीगुह्यप्रपञ्चभवतिसमयेवज्जमेवोपपीठं सवेष्टं रोहमे
लापकचित्तिभुवनं तद्वदेवं समस्तपीठं वा मांगपूर्वपरमविचित्रादक्षिरां चोपपीठं॥ एवं क्षत्रादिसर्वं करचर

द्वादशांगमवोत्पत्तौ द्वादशाकारशुद्धक चतुसत्यनयाकारअज्ञानावबोधधृक्॥ १४॥ द्वादशा
कारसत्यार्थः षोडशाकारतत्त्ववित् विंशत्याकारसंघोधिर्विशुद्धस्सर्ववित्परः १५ ॥

रागतं चांगुलीजानुसीम्वृत्ति। ग्राह्याग्राहकाकारचिविक्लद्वादशायतनधारित्वा॥ द्वादशाकारशुद्धक। प्राकृत
कल्पितसुखदुःखं तयो लक्षणाः समुदयः ज्ञानमंडलान्तर्गतकायवाकचित्तप्रकृतिनिरोधो निरात्मचित्तप्रति
भासजगदुद्विग्नदर्शनमार्गः॥ एतत्सर्वद्वयत्वमोकारेयस्य स तथा॥ विचित्रादिचतुष्टयनिःस्पृहाचतुष्टयम
रतिज्ञानाष्टकधारणाद्वृत्तानवबोधधृक्॥ १४॥ ॥ १५॥

॥१५॥
॥५९॥

द्वाद निस्यंदविपाकपुरुषाकारवैमन्यक्षणां प्रत्येकं चिगुणात् द्वादशाकारद्वादशभूमयः संवर्तिपरमार्थसत्याभेदे
नतयोगात् द्वादशाकारसत्यार्थः॥ तत्र कायवाकचित्तविवेकनिस्यंदभेदेन प्रथमत्रिकं निर्माणं कायस्य भासयति
भासप्रकृतिनिराभासविपाकभेदेन द्वितीयत्रिकं संभोगकायस्य चित्तचैतनसिकविद्यापुरुषकारभेदेन तृतीयं तु
कंधर्मकायस्य आनंदद्वयविरमसहजानंदवैमन्यभेदेन चतुर्थं त्रिकं ज्ञानकायस्येति॥ प्राणक्षयेन रजोनिरोधि
द्वादशाकारसत्यार्थः षोडशाकारतत्त्ववित् विंशत्याकारसंघोधिर्विशुद्धस्सर्ववित्परः॥ १५॥

न मेषवृषादिद्वादशराशित्वेन वाद्वादशभूमिलाभाद्वादशाकारसत्यार्थः॥ षोडशानंदकलाश्रकनिरोधेन षोडशा
कारतत्त्वेति स्मृतं तथा॥ सांसारिकषोडशकलाः क्षयतोः क्षरत्वात् षोडशाकारतत्त्ववित्। षडंगभावनया विशु
द्धावधूनी विशुद्धत्वेन॥ पंचस्कंधपंचधातुपंचेन्द्रियपंचोयतनविशुद्धाकारावबोधात्॥ विंशत्याकारसंघोधि
अविद्यानिरोधाद्विबुद्धः सर्वबुद्धमयभावगामावरोधात्सर्ववित्॥ १५॥ ॥ १६॥

॥१६॥

114211

फलं हंकारस्तत्रस्थितः.

॥ ७८ ॥

॥५२॥

ठकोटित्यपिनिचत्वारिंशस्तराण्युपायज्ञानस्य॥मध्यरागोविस्मृतिर्वान्तिस्तत्त्वावेदज्ञानस्येधंन्यत्वमिति॥सप्तश
राणाभात्नोकोपत्तद्विज्ञानस्य॥सुताश्चदिवारत्रिमुपवर्तनेभेदेनषष्ठ्युत्तरशतम्भवति सकलविकल्पभक्षरायो
गकान्तारिनिःसृतःयोगोज्ञानसमोपत्तिमात्रं कान्तारंरुखबोधत्वात्॥१७॥केशोपकेशसंक्लेशानांअविद्यादी
नामुपहीनांमुमुवासनायस्यसतथा॥षडंगयोगेनसाधिनामहामुण्डाप्रज्ञानद्वयोभूतामहाकरुणातया

अमोघं भवं ध्यमया हन सुखं गच्छेत् क
रेतीति नृणा ॥३०॥

रोतीनिमथा ॥२०॥

॥ ना. अ. टी. ॥
॥ ५३ ॥

सर्व॥ समापत्यादिसंज्ञाया अभवात्संज्ञाप्रहीनार्थः॥ विगतं ज्ञानं यद्गुणमर्थो वा संचयस्य स तथा॥ अतस्त्वनिराश्रयधर्मतामात्रत्वात्त्रिरोधधृक्॥ सर्वसत्त्वानामनसि अविक्त्ययोगेन संभूतत्वात्॥ सर्वसत्त्वमनोविषयः॥ अविषयो भोगो चरो वा अतएव सर्वसत्त्वमनो गतिः॥ २९॥ सर्व॥ सर्वसत्त्वानामनोऽनर्द्धमधानुरूपत्वेन जेतित्युत्पत्तिरिति तत्तथा॥

सर्वसंज्ञाप्रहीनार्थो विज्ञानार्थो निरोधधृक्॥ सर्वसत्त्वमनोविषयः सर्वसत्त्वमनो गतिः॥ २९॥ सर्वसत्त्वमनोऽनस्यलक्षितसमतांगतः॥ सर्वसत्त्वमनो हृदी सर्वसत्त्वमनो रतिः॥ २९॥ सिद्धाज्ञो विधिमोपगतः सर्वभान्तिविवर्जितः॥

नेषां सर्वसत्त्वानां चित्तसमता तथानारूपेण तांगमयाः॥ सर्वेषां धर्मनारूपेणाविशेषानां विपर्यासत आह्वननयामहामुखता नस्योदयात्॥ सर्वसत्त्वमनो हृदी॥ अनाश्रवमुखरनिरूपत्वात् सर्वसत्त्वमनो रतिः॥ २९॥ सिद्धा॥ सदसत्पक्षविगमेन परमनिष्कारूपत्वेन सिद्धानां पुंगवादि विधिमोपेतत्वाद्विधिमोरतः॥ कल्पितपरतन्त्रपरिनिष्पन्नवर्जितत्वात् सर्वभान्तिविवर्जितः॥ नो किंकर्तव्योक्ततरसिद्धान्तरिज्ञानेन सत्त्वानामविपर्ययतत्वात्पदेशात्॥ निःसंदिग्धमतिः॥ द्वियः प्रज्ञा यो अर्थः॥ साध्य सर्वसुखभा

॥ गुरुः॥
॥ ५३ ॥

वत्वात्॥ स्वार्थः निखिलस्थिरचलपदास्वरूपत्वात् सर्वार्थः॥ निगवरणासत्त्वरंजनमोगुणैकस्वभावत्वं त्रिगुणात्मकः॥ २९॥ पंच॥ पञ्चंगयोगेन स्वाधिष्ठानस्वाधिष्ठानस्फुटीभावो तपंचस्कंधानामर्थो बुद्धः पंचस्कंधार्थः॥ नित्यत्वेन त्रिकालः॥ सर्वविकल्पस्यासक्षेपणमहामुखेन भावयतीति बंधयतीति तथा॥ एकस्मिन्नेव चतुर्थक्षणे सर्वभावाभिन्नसमंजसभेदाभिधानमभिसंधानात् अतएव सर्वबुद्धस्वभावधृक्॥ सहजकायधारित्यर्थः॥ २९॥ अने चूडामणिचक्रगतत्वेनानंगकायो धर्म निःसंदिग्धमतिस्वार्थः सर्वार्थस्त्रिगुणात्मकः॥ २९॥ पंचस्कंधार्थो त्रिकालः सर्वक्षणाविभावकः॥ एकक्षणाभि सन्बुद्धः सर्वबुद्धस्वभावधृक्॥ २९॥ अनेंगकायकायाणाः कायकोटिविभावकः॥ अशेषरूपसंद्शी रत्नकेतु महामणिः॥ २९॥ इति समताज्ञानगाथाश्चतुर्विंशतिः॥ ३०॥

धानुर्वज्रानंगः सखसुखसंचयरूपत्वात् कायाग्रेयस्य स तथा महामुखेन कायकोटिविभावयति स्फारयतीति कायकोटिविभावकः॥ अतएव विनेयमिषायेन अशेषरूपसंद्शी सर्वजनरंजनार्थेन मुखरत्नांकितः केतुरत्नकेतुः महामणिस्थितत्वात् महामणिः॥ इति द्वादशांशनिरोधद्वादशभूमिप्रतिलभविष्णुसमताज्ञानगाथाश्चतुर्विंशतिः॥ ३०॥

॥ अ॥ क॥
॥ ५४ ॥

इदानीं पंचदशकृत्यानुष्ठानगाथा मुखे नानावरण संस्कारस्कंधामोपसिद्धिरूपेन तदेव परमाक्षरज्ञानमाहः ॥ सर्व ॥ अथ वृत्ति
भिः सर्वसन्तुष्टो धर्मः सौशाक्तनेयः सम्यक्ज्ञानस्वभावः स एव मंत्रश्रीज्ञानकाय इति यावत् उक्तं च तदेवी नभि संयो
धिपिता त्वं सर्वदेहिना ॥ संभूताः संभविष्यन्ति त्वामासाद्य तथा गता इति ॥ कायवाक्चित्तस्वरूपावबोधरूपत्वात् अ
द्य श्रीरेव बुद्धवोधिः ॥ चतुर्थभिः संयोधिरूपत्वादनन्तरः ॥ अविद्यमानवाच्यवाचकसंस्ंधत्वेन धर्मज्ञानपरमोक्षर

सर्वसन्तुष्टवोद्योबुद्धवोधिः अनन्तरः ॥ अनक्षरो मंत्रश्रीनिर्मलमंत्रकुलत्रयः ॥ १ ॥ सर्वमंत्रार्थजनको म
हाविदुराक्षरः ॥ पंचाक्षरो महाभूयो विदुभूयः षडक्षरः ॥ २ ॥

रूपगुणादिभिर्वचनातीत इत्यर्थः ॥ सहजो ज्ञात्वेन मंत्राणां लौकिकादीनां योनिरुत्पत्तिहेतुत्वाद्भगवानेवरेचक
पूरकं कृमकाक्षरत्वेन स्वसंवेद्यत्वात् महामंत्रमयकुलत्रयकायवाक्चित्तानंदपरमानंदविरमानंदरूपं यस्य
स तथा ॥ १ ॥ सर्व ॥ शान्तिकप्रोष्टिकादिषु आहारलक्षणी सौलौकिको मंत्रः ॥ परमाक्षरयोगेन विदुनात्मानको
लोकोत्तरो मंत्रः ॥ स एव साध्यत्वादर्थः सर्वमंत्रार्थो महापुजार्थः ॥ तस्य जनकउत्पादकः ॥ अथ च तत्पयशस

॥ ५४ ॥
॥ ५४ ॥

कारं कारेण सह दशचदशजालादिवायुनां मध्यमा प्रवाहत्वेन एकलोलीभूय सर्वशरीरेषु लीनत्वात्महाविदुर्भगवानपरमा
र्थरूपत्वात् अनक्षरः ॥ परमार्थमुखज्ञानं वज्रसत्त्वं उक्तं च ॥ मूलतंत्रे ॥ कायवाक्चित्तधातूनां ज्ञाणभूतो यत्नतः मंत्रा
र्थमंत्रशब्देन भूयता ज्ञानमक्षरः पुण्यज्ञानमयो मंत्रः शून्यताकरुणात्मक इति ॥ ज्ञानस्कंधवित्तानस्कंधज्ञानधात्वाकाश
धनुमनः ॥ ओत्रशब्दधर्मधनुर्द्विष्य भगमूत्रश्रावभुक्तच्युतिरूपाणां निरावरणतापत्येकस्वविषयगृहणवि
वर्जितत्वं समरसमेकलोलीभूतत्वपरमाक्षरशून्ययोगिस्वसंवेद्यं सर्वभावलक्षणं तदेवाह तमकारशून्यं रेखा मा
त्रमनुचार्यं कर्तृकाकारं मध्ये संस्कारस्कंधवायुधानुषाणस्य ॥ शीर्षागिंदियविदुश्चावाणामेकलोलीभूतत्वं मध्या
नाहतचिह्नान्पूर्वण ॥ इकाशून्यं दण्डाकारं हितीयाशशून्यं ॥ वेदनास्कंधतेजोधोनुचेक्षरसनापाणिगतीनां त्रिराव
राणां मध्यानाहतचिह्नदक्षिणेन संस्कारशून्यं विदुद्वयं तृतीयोक्षरशून्यं ॥ संज्ञास्कंधतोयधानुजिह्वा रूपपादेदि
दीनान्त्रिराचराणां मध्यानाहतचिह्नद्वामेन विदुस्तेकसनुचार्यमुकारशून्यं चतुर्थक्षिरमहाशून्यं रूपस्कंधपृथि
वीधानुकार्यं द्विगंधपाद्यानां पानां सम ॥ ॥ ॥ मेकलोलीभूतत्वं मध्यानाहतचिह्नान्पश्चिमेन हलाकृतिः काल
शून्यं पंचमाक्षरशून्यं सर्ववकारः पंचाक्षरो महाभूयो निरावचकरुणात्मकः ॥ परमानुधर्मतातीतः प्रतिसेनानुत्प

॥ अ. क. ॥
॥ ५५ ॥

योगिगम्यस्तदाधारभूतस्कारो धर्मोदयो रूपः सर्वकारभूतस्वभावो विंदुः ॥ प्रउक्षरस्तथा हि ॥ विज्ञानस्कंधाकाशधा
नुभो ब्रधर्मधानुभगभुक्त्युतानानि रावरणाभूयता ॥ पूर्वोक्तमभ्यानाह नचिह्नस्या ईकवर्गीत ० मकं ककारव्यं ज
नमनुचार्यं प्रथमं विंदुभूय ॥ सस्कारस्कंधवायुधानुषाणो द्वितीयस्तर्शो कचिन्नश्रावाणां निरावरणा सर्वाकार
भूयता पूर्वचिह्नस्य पूर्ववर्गात्मकं चकारव्यं जनमनुचार्यं चिदुभूय ॥ वेदनास्कंधतेजोधानुचक्षुरमपाणी द्वि
यगतीनां सर्वाकारनिरावरणाभूयता ॥ दक्षिणाचिह्नस्य दक्षिणोदवर्गात्मकं ककारव्यं जनमनुचार्यं तृतीयं विंदुभूय
संज्ञास्कंधतोयधानुजिह्वा रूपपादद्विधादीनां निरावरणाभूयता ॥ उत्तरचिह्नस्यानरेषवर्गात्मकं पकारव्यं जनमनु
चार्यं चतुर्थं विंदुभूय रूपस्कंधपृथिवीधानुकाये द्वितीयगुणपाद्यानां पानां निरावरणाभूयता ॥ पश्चिमचिह्नस्य
पश्चिमेतवर्गात्मकं तकारव्यं जनमनुचार्यं पंचमं विंदुभूय ॥ ज्ञानस्कंधज्ञानधानुमनः ॥ शब्दद्वितीयमूत्रावा
णां सर्वाकारनिरावरणाभूयता मध्यानाह नचिह्नस्या धस्तान् शवर्गात्मकं शकारव्यं जनमनुचार्यं षष्ठं विंदुभूय
मिति ॥ ॥ एवं विंदुभूयः प्रउक्षरो धर्मोदयः कुलिशधरस्कारः भूयता सातन्मापति सेनास्वस्तिणीति ॥

॥ ७८ ॥
॥ ५५ ॥

एतेन पंचाक्षरमहाभूयः स्वरममूहश्च उदयमुच्यते ॥ विंदुभूयः प्रउक्षरो व्यंजनसमूहो रजसूर्य इत्युच्यते ॥ अत्र च भु
क्तं चो वंकारः वज्ररजः सूर्यस्कारः प्रप्रभनुरागयो वज्रपद्मयोरेकत्वं वज्रसत्त्व इति ॥ वज्रपरमसुखज्ञानं भुक्तं स
त्त्वः सर्वाकारप्रज्ञाविंबं ज्ञेयं इति ज्ञानविज्ञानाधिस्थितं निरावरणमेकलोलीभूतं तत्त्वजगदर्थकारी वज्रसत्त्व इ
ति ॥ एतच्च विमलप्रभासकायां उक्तं ज्ञेयमिति ॥ ॥ सर्वं सर्वाकारनिराकारो हेतु रक्तः ॥ प्रत्याहारेण बोद्धव्यो
भावो घटादिकः ॥ प्रतिसेना तुल्यप्रतिभासः सर्वकारः ॥ कल्पसायोदाभानप्रत्यक्षदर्शनात् ॥ निराकारः परमाणु

सर्वाकारनिराकारोऽशास्त्री द्विविधः अकलः कलनातीतश्चतुर्थध्यानकोटिधृक् ३

धम्मतातीतः कल्पनारहितत्वात् पिहितपिहितनेत्रगम्य एवं सर्वाकारनिराकारहेतुः प्रज्ञाधारमिताभूयता सर्वा
कारवरेणैतानुत्पन्नं फलं परमाणुस्वरूपोऽशास्त्री द्विविधः कल्पसायानामिदमुच्यते ॥ तथा गतैः ॥ उक्तं च सर्वा
कारवरेणैतानुत्पन्नं फलं परमाणुस्वरूपोऽशास्त्री द्विविधः ॥ अनालंबकृपापश्चात्तजगदर्थकरी फलमिति ॥ षोडशानां करणामर्द्धमथो तद्वि
चत्वारो विंदवः ॥ कायवाक्चिन्तनानक्षणा ॥ जाग्रत्स्वप्नसुषुप्ती वक्ष्या जनकाः तौ धारयतीति षोडशास्त्री द्विवि

॥ अं॥ क॥
॥ ५६ ॥

उष्टकसमयचतुष्टयपालकः॥ वज्रसत्त्वो महागण इत्यर्थभक्तनंभुः कृपसंपंचकलारहितः॥ नासामने स्थितविरमानं
दसुखध्यानं॥ चतुर्थसहजानंदसुखध्यानं पंचमीदशमी पूर्णातिविरमानंदः परमाक्षरसुखध्यानं स्थितं नस्य कोटिरु
भागः॥ सुखपूर्णानां धारयतीति चतुर्थध्यानकोटिधुक्॥ ३॥ ज्ञेयज्ञानाकां विचारस्तस्य योगता॥ तृतीयधीतिसं
काशचतुर्थसुखसंग्रहः पंचमं तु सदा नो कं निरभंगगनसंनिभमिति॥ पंचज्ञानकलाभिज्ञत्वान्न सर्वकलाभिज्ञः

सर्वध्यानकलाभिज्ञः समाधिकुलगाचवित्॥ समाधिकायकायागुः सर्वसंभोगकायरा॥ निर्माणाकायका
सर्वधर्मसमतादिसमाधिसमूहसामर्थ्यविदुत्वात् समाधिकुलगाचवित्॥ समाधिकायो धर्मकोयोः यमेव संभोग
निर्माणाकायारण्याय सतथा॥ धर्मकायाभिन्नः संभोगकायेन सर्वपर्वन्मध्ये राजन इति सर्वसंभोगकायरा॥
॥ ४॥ निर्माणा॥ अनाभोगवाहिजगदर्थनानाप्रकृतिको निर्वाणाकाय एवायं निर्माणा नामध्येऽन्यनिर्माणाको
यकायाश्च॥ स्वभावसहितत्रिकूपंचकूलादिवंसस्य प्रभास्वरत्वेन धारणा तथा॥ दशदिक्षु विश्वस्य निर्माणा स्फुर
गायस्य सतथा॥ यथा त्वं न गदर्थ करणतथा वज्रगदर्थकृत्॥ ५॥ ॥ ७॥ ॥ ७॥ ॥

समाधिकुलगाचवित्

॥ ५६ ॥

महाशोभात्मकित्वकारित्वेन बुद्ध्यात्मकत्वात् देवातिदेवः॥ प्रभास्वरचित्तवज्रत्वेन विसुखभावत्वाद्देवः॥ रत्नानरस्त्रीष
गमनेन वलिरूपत्वाद्देवः॥ अनुपमाद्वयश्रीधर्मा मृतनाभेन राहुस्वभावत्वाद्दानवाधिपः॥ भैरव्यैरावरागतिवने
पुरंदरस्वभावत्वाद्देवः॥ त्रिः स्वभावसर्वधर्मप्रकाशनेन बृहस्पतिस्वभावत्वात् सुरेश्वरः॥ महासुखशुक्रदानो नर्वशी
कृतपादेशिकस्त्वं धादिविहोधिपत्वात् प्रमथः॥ कायवाकिर्जमुक्तिरूपकत्वभावेत्वात् प्रमथेश्वरः॥ ६॥ उत्तीर्णः स
देवनिदेवो देवः सुरेन्द्रोदानवाधिपः॥ अमरेन्दुः सुरेश्वरः प्रमथः प्रमथेश्वरः॥ ६॥ उत्तीर्णभवकान्तार
एकः शास्त्राजगद्गुरुः॥ प्रख्यातदशदिक्षु नो कधर्मदानपतिर्महान्॥ ७॥

वसन्तानां सम्यक्ज्ञानप्रवर्तकत्वेन उत्तीर्णभवकान्तारः॥ एको द्वितीयशास्त्रानाताडुःखडुःखितानां महासुखोदयः शासनान्
सर्वप्रपंचोपसमेतामचलितसुखज्ञानविहारित्वात् जगद्गुरुः॥ प्रख्याता दशदिक्षु पुण्यसंभारादीनां प्रसिद्धलोकावधि सत्ता
दयतेषु संभोगकायदिप्रतिभासतथा धर्मदानपतिः॥ महानस्थिरचलात्मकत्वेन व्यापी॥ ७॥ ॥ ७॥ ॥

॥ ना. अ. दी ॥
॥ ५ ॥

मैत्री ॥ सहजानंदमुखचितं ॥ मैत्रीसैवसर्वो गद्यापनात्सनाहजेन सन्नद्धो निश्चितः ॥ चित्तविशेषोपनयनात्पूर्वोक्तक
रुणावर्माणावर्मितो रक्षितः ॥ वैमल्यगतमहासुखाप्रजासैव खल्लोयस्य सतथा ॥ धनुर्नादो वाणो विंदुस्तद्वेन रूपत्वा
त्तथा ॥ महारागसमाधियोगाद्युतिवासनाप्रक्षणात्क्लेशज्ञानरंजः ॥ ८ ॥ मारु प्रभास्वररत्ना कोनकायवोरुचि
त्तगगत्वेन मारुति वज्रासनत्वेन पाणापाननिरोधान्मारुजिद्वर्ज्यः ॥ अतस्त्ववीरमैत्र्यादिस्वभावत्वाज्ज्ञातस्त्वप्र
मैत्रीसन्नाहसन्नाहः करुणावर्मवर्मितः ॥ प्रज्ञाखरुधनुर्वाणाः क्लेशज्ञानरंजः ॥ ९ ॥ मारुतिर्मरिजि
दीरश्च नुर्मारभयान्नकृतः ॥ सर्वमारचमृजेता संतुष्टो लोकनायकः ॥ ९ ॥ ॥ ९ ॥

सुमुपनर्थाक्षयाच्च नुर्मारभयोन्नक्तसकृत्तिनिर्मलस्वाधिस्थानतया ॥ सर्वमारचमृजेता ॥ यगमराउलाधिपतित्वान्
संतुष्टः ॥ भवरागतुल्लामलप्रहीणात्वा लोकनायकः ॥ ९ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ ९ ॥

॥ ९ ॥
॥ ५ ॥

वंशः ॥ शुभतीर्थज्ञानप्रवेशो नाविद्यादिमलप्रक्षालनेन सदेव कानां लोकानां वंदमाहं त्वाहं च ॥ सर्वसिद्धान्तपारगत्वेन पूज्यः
अनाहतनादाश्रित सर्वधर्मभाषत्वेन पूजार्हत्वादभिवाद्यः ॥ पंचकामगुणानधर्मोदयान्तर्गतत्वेऽपि बोधिसायकत्वा
त्तथावकादीनां माननीयः ॥ निर्जितक्लेशत्वेन परिपूर्णगुणात्वाद्बोधिसत्त्वानामर्चनीयतमः ॥ सर्वतथागतानां माह
त्वेनाहं सुधावबोधरूपत्वात्मात्यः ॥ मेचमुखचर्यागरिणां ससुखात्मकत्वात्तमस्यः ॥ सर्वसत्त्वानां महासुखाकारे

वंशः पूज्योऽभिवांशश्च माननीयश्च नित्यशः ॥ अर्चनीयतमो मान्यो नमस्य परमो गुरुः ॥ १० ॥ वैलोको
ककुमगतिव्योमपर्यंतविक्रमः ॥ वैविद्यः श्रोत्रियः पूतः षडभित्तः षडनुस्मृतिः ॥ ११ ॥ ॥ ११ ॥

रासर्वतथागतहृदयविहरित्वान्परमो गुरुः ॥ १० ॥ वैलोको ॥ वैलोका एककुमस्यादितीयसहजानंदस्य गतिरन्तर्भव
त्तेन वागतिर्व्याप्तिरस्य व्योम्नि अपर्यंतविक्रमः ॥ सहजरूपतया कीडनं यस्य सतथा ॥ निराभासस्य स्फुरणरूपत
या ॥ रूपइति यावन्विश्वो विद्याः ॥ कामवचरूपावचरमहासुखसिद्धिसाधकायस्य सख्यैवैविद्यः ॥ श्रुतिमात्रे
णापि परमसुखाकारित्वेन सुविशुद्धत्वात् श्रोत्रियः ॥ चतुर्थरूपेणानित्योदयान्पूतः पवित्रः ॥ ननु सगुरुकै

20

15

10

5

पना भ. १॥
॥५८॥

कवेनाहयज्ञानितानपुमिः॥षट्चक्रसमोधिप्रविष्टानामिमांसाधारणस्मरणरूपत्वानपुडस्मृति॥११॥वोधि॥
सर्वधर्माणांशक्तमहोयानार्थोचवोधाद्वोधिसत्व॥अप्रतिपिनसुखत्वेनसर्वनर्पणानमहासत्वः॥लौकिकसंकल्पर
हितत्वानलोकातीतः॥अचिन्त्यपंचकामोयभोगसुखेनसुखत्वाद्भरणमहाप्रभावत्वानमहर्षिकः॥सुखत्वेनस
र्वोपनम्भविगमात्प्रज्ञापारमितानिष्ठः॥प्रज्ञातत्वमहासुखासुखरूपमागतः॥१२॥आत्म॥सर्वप्रपञ्चा
वोधिसत्वोमहासत्वोलोकातीतोमहर्षिकः॥प्रज्ञापारमितानिष्ठः॥प्रज्ञातत्वत्वमागतः॥१२॥
आत्मवित्परवित्सर्वःसर्वीयोसृष्टुंगलः॥सर्वोपमामनिक्रान्तज्ञेयोज्ञानाधिपः॥१३॥
निक्रान्तत्वेनगगणरूपत्वात्आत्मवित्॥स्वपरयोरद्वैतबोधानुपरिवित्॥अशेषभावसंदर्शनानसर्वः॥भावा
भावयोरद्वैतबोधहितत्वानेसर्वीयः॥महासुखरूपकज्ञानकायत्वानेअपुंगलः॥अनुपमधर्मकायरूपत्वानेसर्वलोको
पमामनिक्रान्तः॥सहजत्वेनप्रमात्मवेद्यत्वानेतेयः॥सुखग्राहकत्वेनज्ञानाधिपत्वात्ज्ञानाधिपः॥अतएवपरः॥१३॥७॥

॥७॥
॥५८॥

धर्म यथाधर्मातयोअविपरीतधर्मदानधर्मदानपनि॥मनसापित्यागाधर्मदानपनित्वेनश्रेष्ठः॥कर्ममुजामहासुजाज्ञानमुजासम
यमुजार्थस्मदेशकः॥प्रकाशकः॥चनुमुजार्थप्रकाशनादेवनिर्गन्त्रययापिनामृचरखेचरमहासुजासुजसिद्धिगामिनांजगताप
र्युपास्या॥७॥७॥चनुमुजाप्रदेशेतयथाकर्मज्ञानमहासुजासफलयाख्याः॥प्रभास्वरः॥हेतुभ्यास्तथाप्याचनुधीचाविनश्चरः॥
हेतुभ्यास्तथाप्याचनुधीहेतुरिनिप्रथमंकर्मज्ञानंयत्सहजमच्युतमुखं॥७॥७॥भगवतातत्सत्यमेवकिंतुमंहत्यालौकि
रुष्टानेनादर्शमिवपरमार्थिनः॥तस्मात्तीक्ष्णोदियेगणास्त्याकर्ममुजाचलनकेशवतीकामधानुसुखस्यहेतुमंहत्यालौकिकाः
धर्मदानपनिःश्रेष्ठश्चनुमुजार्थदेशकः॥पर्युपास्यतमोजगतान्निर्गन्त्रययापिनाम्॥१४॥७॥
यानेनादर्शमिवपरमार्थिनः॥तस्मात्तीक्ष्णोदियेगणास्त्याकर्ममुजाचलनकेशवतीकामधानुसुखस्यहेतुः॥कर्मचुंवनात्ति
गुह्यस्यर्शवज्जस्फालनादिव्यापारान्मिकंतेनोपलक्षितामुजामहासुजाकारिणीप्रत्ययोत्राक्षरसुखस्यहेतुः॥नक्षराः॥मुदः
शेषरानिदृशमितिमुजाभाव्या॥ज्ञानमुजायोचस्वचित्तप्रदेशित्यादिभावादिदेवीस्वभावोपूर्वानुभूतारु
हेतुः॥ज्ञानंपूर्वहसिनरसिमापिभावनालक्षणंप्रत्ययोत्रस्यहेतुः॥मंधधात्वायतनादिदेवताकारे

॥ ना. अ. ८ ॥

॥ ५८ ॥

मणुचक्रस्वभावयथाविधिनास्फुटीकृत्यमथमंथानयोगेनज्ञानचिद्विज्ञानयावद्व्यहंश्वेतेशशीलताटकाटहन्त्र
 र्णिकागतः बोधिविज्ञरूपेणविषयेन्द्रियसमस्तमहासुखसागरस्ययदेकलोनीकृतने॥ नमयसमाधिमायत्रोभूत्विति
 महासुडाः भिमुरीभवतीति॥ प्राप्येतिमहासुडाः स्वप्नेन ज्ञानमनोमयशरीरमहतीचासोमहासुडाचेति॥ कृत्वा महत्तु
 कारवरोपेतं त्वनप्रादेशिकत्वमुडाः नेतिबोधिविज्ञवज्रेणमुडाप्रत्ययोऽत्रस्वचित्तपरिकल्पनाधर्मरहितोभूमादिनिमित्तपूर्वक
 तिभासोयोगीगम्यप्रतिसेनावदिनि॥ तामानिग्यावत्वेमयमुडासाक्षात्क्रियते॥ अरिणस्वरावरमाक्षरस्वरूपणीसाचफनरूपा
 डामुदं परमाक्षरसुखनक्षणाति सर्वकालमादत्ते पूर्णावस्थाया मचनयोगेनेतिमुडा॥ महत्तंचास्याऽप्रहाणं महत्तेनाधिगममहत्तेन
 यत्प्रहाणमहत्तं सर्वासनसर्वावरणप्रहाणनक्षणास्वाभाविकात्प्रभास्वरसाक्षात्करणजक्षणाधिगमं महत्तनुपरिशुद्धसर्ववु
 धर्मात्मकयुगनधात्प्रसाक्षात्करणनक्षणां अनु॥ शरदमजमध्याह्नगतासंविभूतमेकरसप्रभास्वरसाक्षात्कारस्वसकलबुद्ध
 धिगमोऽशेषविश्वार्थसम्पादनरूपेण॥ तत्र सर्वबुद्धधर्माणां चिन्मनान्तात्॥ अनस्य धर्माणामाश्रयः कायो धर्मकाय इत्याचक्षते॥
 तत्राप्रतिभासनेप्यधिगमप्रतिस्थायी घटप्रतिभासे घटाद्यधिगमप्रसंगो दुर्निवारः॥ किंच सांख्यदर्शनभूषणस्यान्॥ अपिचमायास्वप्न
 धर्मादुत्पत्तिसेवनाचित्कल्पिनप्रशेषस्कंधात्पायननादिदर्शनं॥ संवृत्तिसत्यदर्शनं स्वाधिष्ठानं चोच्यते॥ संवृत्तिसत्यमेव परमार्थसत्य
 प्रभास्वरपरिशुद्धमादर्शादिरूपं वैरोचनायाधेवदेवतावर्द्धं कूगणाराधाधारमंडलं च न देवचलोकोत्तरमणुननयाः॥ सर्वतंत्राजेषुगी

गीयतेसम्यक्संबुद्धधर्मस्वभावतयाच न देवसम्यग्ज्ञादेधीभावस्वभावं युगनधात्प्रमुखमुच्यते॥ तस्माद्युगनद्धकायस्वधर्मकायः सं
 कस्वाभाविककायाभ्यां पृथग्भूतो योगिष्यतश्च वेद्यः॥ उक्तं च॥ नागजुनपादेः योनेकोनाप्यनेक इत्यादिना धर्मकायनक्षणां॥ तं
 तामचिन्मादिनामसंभोगकायस्य॥ सत्त्वानंमा कहेतोः॥ चिद्वररद्वाभानियोदियमानो इत्यादिनानिर्माणकायस्य॥ त्रैलोक्य
 मुक्तमित्यादिना महासुखकायस्य॥ उक्तं च॥ स्वदर्शनमनोदेशोऽस्मादिरनंतो मेति निर्माणकाय उक्तम्॥ तरुणशिरननो मेसम
 य उक्तम्॥ धर्मशिरनंतो मे धर्मकाय उक्तम्॥ सुखशिरनंतो मे सुखकायोऽक्षरः पर इति॥ सर्वत्रषोडशी कला बोधः परा
 ज्ञानप्रतिशब्दशब्दाधिगमाशेषरूपसंदर्शनज्ञाननक्षणां चतुःकायस्वरूपमावेदिन॥ उक्तं च॥ श्रीकालचक्रेनषज्ञाना
 सहजतनुः धर्मकायो वभूवउत्तोपायस्वभावः॥ खलुविगततमो ज्ञानविज्ञानभेदानां॥ सोयं संभोगकायप्रतिरवकइवान
 त्वानां पाकहेतोः भवति पुनरसौ बुद्धिनिर्माणकायः॥ इति॥ इति कायवाकचित्तज्ञानविशुद्ध्यामुडाचतुष्टयमुक्तं॥ श्रीभारि
 क्षरः क्षरस्ततः स्पंदोनिः स्पंदो विमलोपमः॥ भजेवज्रववेशं शिखिनिचमरुतो विदुपातस्तृतीयः स्तनयोगत्रयस्य
 ताकायवाकचित्तमुडा॥ रागागो न गाशापरमसुखनिधिर्योगगम्याचतुर्थीमुडाणां सा सुमाना भवति सुफलदा श्रीपुरोर्व
 उक्तं च॥ श्रीवैरोचनाभिसंबोधिनं वै॥ कर्ममुडां समासायधर्ममुडां विभावयेत्॥ ततस्सं महासुजातः॥ समयं भवः

॥३०॥

धिलस्मीमविनष्टसौख्यं तज्जाशुभां भगवतो युवतिरिमने ॥ पाण्यपूर्वार्जितमुपकर्मयेनामृतं सन्मविषं पिबन्ति ॥ श्री अग्नि-
चनस्त्रोऽश्वसुखफलशमो गिनाभावनीया ॥ सर्वस्मिन्सर्वकालं सुरनिरतिगतेर्नो कमागपमुक्तैः शमारणेयमशानेऽशुचिभु-
देवानयेचवर्णावर्णाभिमुक्तैस्तनुवलसुखदैः रश्मिपानादिमुक्तैरिति ॥ १४ ॥ पर. परमार्थज्ञानेन त्विभ्रद्वभ्रद्वयवीर्यसंतत

परमार्थविशुद्धश्रील्लौकाशुभगोमहान्॥सर्वसम्पत्करःश्रीमान्मंजुश्रीःश्रीमतामरः॥१५॥
कृत्यानुष्ठानज्ञानगाथाःपंचदशः॥१५॥

करणात्रैलीकमुभगः॥ आधित्वात्महसर्वसुखसम्पदाधारभूतत्वानसर्वसम्पत्करः सर्वयोगिनीनां पियरत्ता युनत्वात् श्रीमानस
 दयात्मकत्वात् मंजुश्री ॥ श्रीज्ञानसत्त्वेन श्रीमतांवर इति ॥ निरुचरणपंचकलाविभुध्या सर्वनथाग समाधिगन कार्यकारणानक्षरा
 उच्छानतानगाथा व्याख्या ॥ एवं च वज्रसत्त्वादि द्वारेण सुखि मनिर्देशः ॥ इत्यनंतरान राव्यजि क्रमनिर्देश सु आम्नायगोयना
 अनाहननादौ द्वासत्त्वेन शत्वाशयवशेन तथा प्रतिभासाक्षा संगीतिकारैर्यथैव लिखित इति ॥१५॥ ॥१६॥

नानाविधं चानादिपञ्चाशत्तन्मैवं भगवंतं वज्रभानुमंडलान्तर्वर्तिनं पंचज्ञानमुखेन लुब्धवान् ॥ तत्रादर्शनज्ञानद्वारेणानमस्तेवरदेव
आदिसमताज्ञानमुखेन बुद्धिस्मिनेत्यादिप्रत्यक्षेणाज्ञानमुखेन अभवोद्भवत्यादिकृत्यानुष्ठानज्ञानान्मकेन ॥ मायाज्ञानेत्य
धर्मधानुज्ञानस्वभावेन ॥ वैरोचनरत्नसंभवमिताभामोचसिद्धिचक्षुःशोभ्यरूपतयागतस्वभावेन इत्यर्थः ॥ तत्र प्रथमं भो
रणमुक्तं शेषैश्चकार्यमिति ॥ तथा च हेतुज्ञानं प्रत्ययज्ञानं भावनाज्ञानं मुक्तिज्ञानं च हेतु एदर्शनज्ञानं प्रत्ययः समताज्ञानं
अणामर्मज्ञानं ॥ कृत्यानुष्ठानभावनाज्ञानं मुक्तिज्ञानं विशुद्धधर्मधानुज्ञानं ॥ एवं पंचपञ्चाकारभिसम्बोधिभावनासूचि
नमूलतंत्रे पञ्चाकारज्ञानस्त्वपंचभोक्तैः पञ्चाकारभावनाभगवतोक्तं ॥ तद्यथा ॥ भूयताभावसमूहोयंकल्पनासूचिवर्जितः ॥ इदं
निसेनैव कुमार्योर्दर्पने यथेति नो कोत्तरस्य रूपस्केधः आदर्शज्ञानं ॥ सर्वभावसमोभूत्वात् ॥ एकोभावोऽक्षरणि
भूतो नो ह्येतेन च शाश्वतश्चि ॥ वेदनास्कंधसमताज्ञानं ॥ सर्वज्ञानात्मकावलीञ्जकरजनसंभवा ॥ महाशरपदज्ञा
न इति ॥ संतास्कंधस्य वेक्षणं ज्ञानं ॥ विज्ञानधर्मतातीताज्ञानमुद्भासनाविता ॥ प्रकृतिप्रभास्वरधर्माः धर्मधानुगा
नस्कंधः ॥ मुविशुद्धधर्मधानुज्ञानं ॥ तथा लघुतंत्रेषु क्तं ॥ एकोत्तरशतदिदृष्टं तंत्रे ॥ एवञ्च चिह्नादिनयागत
ना ॥ चर्कस्वकंसमंताविभव इति मुखं रत्नमस्य वरगः ॥ पद्मकेशश्चो लिङ्गलिङ्गमपि ततो ज्ञानकायो रूपेण
रख्यपि कुलानमिरुत्यादिना येतेऽप्येवं बोधितव्योः ॥ त्वमिव समरसास्कंधधात्वा यताया यस्मिन् वैजातिरूपं

नमो हारुपमुक्तं यस्यां संसारः खं बुद्धिनिधनतां सामुवेदनोक्ताः ॥ यस्यां संसारं ज्ञातुं निधनतां सामुवेदः
 बुद्धिर्वज्रनिधनतां वज्रसंस्कार एव ॥ यस्मिन् ज्ञाता यवस्था बुद्धिनिधनतां बुद्धिस्तानमुक्तं ॥ यस्मिन्नाभावभावो
 बुद्धिस्तानमेकं ॥ एते वैरोचनाद्याः परमजिनवराः पण्डिता षट्कुलानि अयं प्रज्ञातुं भवति ॥ सुवनिशिषिप्रयोमास्तोक्तं
 सुचतुरांगं दस्वभावत्वाद्दरदवज्ञायेति संबोधनं ॥ सुखभोगालयत्वेन बुद्धिस्तानागर्भदृष्टान्तरूपत्वेन बुद्धिः
 नमस्ते वरदवज्ञाणभूतकोटिनमोस्तुते ॥ नमस्ते भूयतागर्भबुद्धिवोधिनिमोस्तुते ॥ १ ॥ बुद्धराजनमस्ते सुबुद्ध
 नमस्ते बुद्धीति नमस्तुभ्यं बुद्धमोदनमोनमः ॥ २ ॥ बुद्धस्मितनमस्तुभ्यं बुद्धहासनमोनमः ॥ बुद्धवाचनमस्तु
 भावनमोनमः ॥ ३ ॥
 बुद्धशोभनमस्कारैः ॥ महारागरूपत्वादुद्धराग ॥ विरमानंदत्वेन धर्मकायत्वादुद्धकाय ॥ बुद्धैर्वाक्यमितिवज्रकाय ॥ तिष्ठति शून्यता
 महानंदलक्षणत्वेन बुद्धधीति ॥ द्वयप्रहारेणानुदयमुखप्रमोदनाभा बुद्धमोदस्तेन प्रत्ययज्ञानमुक्तं सुखमयज्ञानप्र
 दानं योगादुद्धस्मिन् ॥ सहजचरागलीत्योतिषासकलज्ञेयमण्डलव्यापनादुद्धभासकर्मगनाकारापि अर्धतीपदप्रो
 तपारादिवायुत्वेन ॥ अनाहतनासोऽत्रासत्पत्वाद्बुद्धवाचकर्मकायाभिन्नसमोगत्वेन बुद्धभावशून्यतासंभूतचतुःकायत्वे

बुद्धसंभवः ॥ स्वयंभूस्वरूपत्वाद्गगनोद्भवत्वातीनात्तिनात्तिव्यतिक्तां तत्त्वसंवेद्यत्वादज्ञानसंभवः ॥ ४ ॥ महामायासमुद्भूतपरमसुखत्वेन
 मायाजालसहजस्फुरन्स्थिरचलरूपत्वेन बुद्धनाटक सर्वत्र संबोधनं ॥ षोडशानंदरूपेन बह्वान् सर्वसंवेद्यः समन्तभंडम
 ज्ञानकायस्य प्राग्वत्स्यात्ज्ञानकाय इति ॥ ५ ॥ इति पंचतथागतज्ञानमुनिगाथाः पंचः ॥ ॥ इत्यमसौ इति साक्षादु
 ज्ञानसुखाधिगतित्वेन प्रकृतिप्रभास्वरत्वात्ज्ञानमूर्तिः नाम संगीतिः ॥ सहजानुभूतिः ॥ नित्यं सहजशुद्धस्वभावत्वेन पंचका
 यभोगे पि क्लेशा मिश्रयत्वादावेति ॥ कपरिभुद्धा अनुत्तरमार्गत्वादनुत्तरधीति ॥ अभूयमाननिमित्तत्वेन प्रसादसंप्रत्यय
 र्ज्ञानमहोदिकत्वं ॥ बोधिविन्नवज्रस्वभावत्वेन कायबाहुमनोऽग्राभूता सर्वधर्ममैत्रीप्रज्ञापारमितातस्याः सकारणमद्वय
 ज्ञानरूपतापादनः ॥ षडंगयोगेन संवृत्तिपरमार्थस्वरूपबोधिविन्नवज्रस्य प्रकाशनात् ॥ देशितेत्यादिपदषट्कं अधिस्थ
 नं स्थिरीकरणं षट्चक्रवर्तितात्प्रथमचक्रस्यानुसंज्ञातावत् ॥ प्रकृतिप्रभास्वरत्वेन सर्वज्ञज्ञानं ॥ बुद्धमो
 दानुभूतिः ॥ अभिसमयप्रभास्वरनिर्गमासंज्ञानसाक्षात्कारा सर्वाकारस्वभावात्तद्धर्मधातुगतिः ॥ दशविध
 योगात् दशबलवन्निता महामुखत्वेनागमनादागमः ॥ अनाभोगेनाधिगमनात्तत्त्वज्ञानसमुदागमः ॥ सर्वत्र
 मलत्वं शून्यत्वेन निर्मोलाकायबुद्धिविंबदर्शनात्प्रसूतिः ॥ परिभुद्धना ॥ चक्रात्मकत्वात्क्षेत्रफलरूपेणाः

निमहायानपरमार्थवज्रयानचर्याविरोधरूपत्वाद्बोधिसत्त्वचर्याविरोधबोधरूपवसानात्त्रिहेतुत्वान्निष्ठा॥ न
 निकमः॥ विशिष्टनिर्वाणोपायत्वात्तुत्यतिः॥ अनाभोगेन तथागतकृत्यकरणादनुद्धेदः प्रभास्वरादिद्वाना
 त्वात्संग्रहः॥ अचिन्त्यरूपत्वात्समाधिः॥ प्रज्ञादिपंचविधध्यानरूपत्वात्तन्म्यानं॥ ज्ञानमात्रालयत्वाद्योगः॥
 भासनात्प्रहानंरागादिवंधनापगमहेतुत्वान्मुक्तिः॥ सम्यक्ज्ञानस्वभावत्वान्मोक्षः॥ सरजमुखविहारित्वात्शान्त
 स्वरत्वेनाकरः॥ सर्वविपत्तिनां सर्वदोषाणां दुर्कारात्पत्वात्निष्ठनं॥ अयायद्वाराणां नरकप्रेतनिर्यकआत्मापापद्वारा
 सम्यक्बोधि मार्गत्वात्पथः॥ प्रतीत्यसमुत्पादविच्छेदात्अप्रवृत्तिः॥ यथाभवत्तथाधर्मचक्रप्रवर्तनहेतुत्वान्प्रवर्तनं
 ज्ञानत्वेन श्रावकादिविजय रूपत्वात्तुद्धितच्छ्रद्धजपताकायोगस्थिरीकरणहेतुत्वान्अधिष्ठानं मंत्रमुत्पन्नय
 रिणां बोधिसत्त्वानां मंत्रपदपाठादिना प्राप्तेः क्षिप्रसिद्धिः साक्षात्काररूपत्वात्भावनाधिगमः श्रुत्यभाविषो बसिद्धान्त
 पत्वात्श्रुत्यावतिवेधः॥ फलहेतुत्वान्मकनयोः ह्यप्रतिवेधाभियुक्तानां निर्विकल्पप्रतिबोधरूपत्वात्श्रुत्यावतिवेधः फलहेतुत्वान्मद
 योः ह्यप्रतिवेधाभियुक्तानां निर्विकल्पप्रतिबोधरूपत्वात्परिशुद्धिः अद्वयज्ञानत्वान्सर्वधर्मेकचित्तप्रतिवेधः॥ उन्निमित्तं मृत्यु
 विहादिदेवपुत्रादिभूक एदिज्ञावत्यर्थमलिन वसनादिदुःकलं॥ वज्रधानुमहामण्डलादिभावना सर्वमाहंरि कर्महृती करणीस

अथेत्यन्तरम्भायः प्रथममध्ये धितवालवज्रधरः सप्तोवाचोच्चैरिदं वचनं संबद्धः॥ तदात्ममुखनिष्पत्योक्तं स आयनिमुखनि
 ष्यत्यानेष्ट॥ सम्यक्संबोधिप्रापकः श्रेयोमार्गः॥ मायाजालतंत्रनिष्पादितः॥ कथितः॥ महानिनिखपरोदयनिन्यदार्थः॥
 अथ वज्रधरश्रीमान् हृष्टमुखकृतं जलिः॥ प्रणम्य नाथं स सुखं भगवन्तत्थागतम्॥ १॥ अथैश्वर्यवदुविधैर्नीचैर्ग
 ह्यैवैवज्जपाणिभिः॥ ससाईकोधराजानैः प्रोवाचोच्चैरिदं वचनं॥ २॥ अनुमोदामहे नाथ साधु साधु सुभाषितम्
 कृतोऽस्माकं महानर्थः सम्यक्संबोधिप्रापकः॥ ३॥ जगत्प्राप्त्या नाथस्य विमुक्तिफलकाक्षिरा॥ श्रेयो मार्गो विमु
 क्षोयमाया जालनयोदिनः॥ ४॥ गंभीरो दारवैपुल्यमहार्थो जगदर्थकृत बुद्धानां विषयो ह्येष सर्वसमुद्भवे
 ति॥ ५॥ उपसंहारात्पापंच॥ ५॥ आर्थमाया जालान्योऽयं साहस्रिकोऽहं हायोगतन्त्रान्तःपातिसम
 द्नाजगवतो मंजुश्री तानकायस्य भगवान्शाक्यमुनि तथागतमाधित्वा भगवतो मंजुश्री तानसत्त्व
 नरति अपंचमार्गे बुद्धानामेव गोरचरेनायेषामिति स्थितं॥ ॥ ह्यमृतकर्णिकानामः श्रीनामसंगीतिरिप्य

अथेयनरमायः प्रथममधोविनवातवन्नधरः सप्रोवाचोच्चैरिदं

20

15

10

5

0

cm.

5

10

15

20

25

30

